

PA
94

R-20916

~~Caja -16~~

Caja

C-94

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Main body of faint, illegible text, appearing to be bleed-through from the reverse side of the page.

Faint text at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side.

i11872329

2
fratris **Didaci de Deça** ordinis predicatorum
uite regularis: Serenissimi ac magni Hispaniæ
principis preceptoris. In defensionem sancti Tho-
me ab impugnationibus magistri Nicholai ma-
gistri ad Athie ppugnatoris sui. Ad Illustrissi-
mum ac Reuerendissimum dominum: dominum
Petrum Mendocę archiepiscopulę Toletanę. Hispani-
e totius primatem. Sanctę Romane ecclesie car-
dinalem dignissimum. Epistola.

3

**Illustrissimo ac Reuerē-
dissimo in cristo patri dño: do-
mino petro Mendocę archiep-
suli Toletanę. Hispaniæ prima-
ti: sanctę Romane ecclesie car-
dinali dignissimo. frater Dida-
cus de Deça ordinis predicatorum
uite regularis. S. P. D.** Non
fatis cōstat pater optime: an ue-

ritas plures habeat sectatores an impugnatores
Et quidem ambiguū non est q̄ a prima rerū cō-
ditione: vix traxerit veritas sine aduersante mo-
rular. ipsa teste veritate vbi de prima ac pulcher-
rima inquit creaturarum. Ille homicida erat ab
initio ⁊ in veritate non stetit. Verum q̄ alij sola
obstunt ignorātia. Nam crebro: vt Seneca di-
cit. mendacium specie veritatis obcludit. Et si-
cut tristem frontem amicus ⁊ blandaz adulator
ostendit: sic verisimilitudine ut uel fallat uel sur-
ripiat: coloratur ueritas. hoc erroris exēplo ga-
late deprehensi sunt: quibus Apostol⁹ ait. O in-

a ij

~~del s^r d^a qua~~

El P. Joseph de Leiva de la Cong^a de Jesus congre-
sta libro.

senfati galate q̄s uos fascinauit ueritati nō obe//
dire. Alij vō inanis glorie cupiditate repugnāt
Hij iuxta pphetam fastu quodam inflati sciētie
erecta aiunt ceruice. linguam nostrā magnifica//
bimus. labia nostra a nobis sunt. Neq̄ horum
studiu est inquisitionibus suis ueritatē assequi:
sed uictores uideri. Unde fit ut contentionū cer
tamina sponte suscipiant exquirantq̄ atq̄ ex pa
cis negotio: rixe inuentiones expurgant. qui et eo
se maxime doctos arbitrati sunt: si doctioribus
ignorationem audacter obijciant. Ego certe ad
miro: ne dicam abomino: quorundā doctorū
impudentiam quorum omne studium ⁊ cōmen
tatio in eo posita esse uidetur: ut maioribus con
tradican. Audiant isti maledictionē dei p pro//
phetam dicentis. Ue qui sapientes estis in ocul
uestris ⁊ coram uobis metipsis prudentes. Audi
ant ⁊ cōminationes Apostoli in epistola ad Ro
manos. His inquit qui ex contentione sunt ⁊ q̄
non acquiescūt ueritati: ira ⁊ indignatio rē. Sꝫ
his plane longe deteriores sunt qui quadā ani//
mi amaritudine inuidieq̄ cruciatib⁹ excitati ue
ritatem passim negant: premunt ac persequunt
ut tantū aliorum acta lacerēt et extinguāt. Hos
uocat Apostolus scribens ad Thimotheū: ho//
mines corruptos: mente reprobos: semper discē
tes: ⁊ nunq̄ ad scientiam ueritatis peruenientes.
Horum erat iugis pugna perpetuumq̄ certamē
cum nostro diuo Hieronimo ut ipse deplorat.
quos ab indefesso latratu et rabie persecutiōis:
canes uocare consueuit. sed ⁊ scriptura eos par
uulos. idest minores non gratis appellat dicens

Cirum stultum interficit iracundia ⁊ paruulum
 occidit inuidia. neq; enim possum⁹ inuidere: ni
 si eis quos nobis in aliquo maiores esse puta
 mus. ipse quisq; sibi testimoniu⁹ perhibet q̄ eo
 minor sit: cuius inuidie liuore torquetur. Cur
 enim hostis ille antiquus primo homini inuidē
 do surripuit: nisi quia amissa beatitudine: mi
 norē se mortalitati illi⁹ agnouit? Cur ⁊ Saul Da
 uida strēnum populi sui ducem persequebatur?
 nisi q̄ eum magnis quotidie uirtutū augeri suc
 cessibus sensit? Habet hoc nimirum inuidie estu
 antis uirus: q̄ cūcta que inuenerit bene gesta ali
 orum inficit ac consumit. Hec cum ita sint: non
 mirentur ignari. neq; iurati hostes ut ita loquar
 insultent si diui Thome aquinatis probatas sen
 tētiās fideles atq; ueritate plenas: morsibus ob
 trectatorum patere intelligūt. siquidē meminif
 se eos oportet id usu omnibus fere scriptorib⁹:
 alia atq; alia rōne ut deductū est euenisse. quod
 multorum exempla cunctis apta satis probant.
 Sed hoc unum admirentur magis q̄ cernant
 doctrinam eius probatissimā tam multorum nō
 utiq; uulgarium iaculis propulsatā nō extingui.
 non eueri. aut uel in modico unq; infringi potu
 isse. quod certe necdum ingenij sui maximi argu
 mentum est non exile: uerum q̄ e celo uim metis
 scribendiq; munus fide integerrimū nactus sit.
 Illud itaq; sibimetipsis obiciant latratores: qđ
 sancti doctoris dogmata magno ac excellenti in
 genio uiri ut ipsi aiunt impugnauerē. nā id utiq;
 nō fecissent: nisi ei⁹ apud omnes summū fuisset
 iudicium ⁊ uirtutis opinio: ut tāto sibi indema
 a iij

iozem compararent triumphū: si C quod eos se
fellit D fortissimū pugilem postrauissent. ex eorū
tamen oppugnatiōib⁹: celeberrimū apud mor
tales qui modo ceci non sunt aut ingrati: diuus
aquinas nomen assecutus est. Horū nuper ma
gister Nicholaus de lira 7 quidem uir doctissi
mus inuentus est. qui cum ueteris ac noue legis
postillatoz sederet: nonnulla sancti Thome the
ozemata corrigenda annotauit. Cui cū dñs Pau
lus Burgen. episcopus se sancti doctoris defenso
rē offerret: magister Mathias puincie Saxonie
minister: accerrimus Nicholai surrexit propu
gnatoz. 7 nunc rationibus eius ut ipse putat: ui
res accōmodando. nunc nouis quibusdā argu
tiss adinuentis: sententias sancti Thome labefa
ctare ac prope expugnare conatus est. Ego ue
ro non q̄ me maiorem alijs aut doctiorem existi
mēC neq̄ enim uires meas ignoro. Sed quo mi
litie mee disciplinam pro ueritate tuenda cui me
deuoni utcūq̄ adimpleam: ceptum pro scō Tho
ma adiu certamen. Hunc tamen mihi dūtaxat
placuit imposuisse terminū. ut 7 aduersantiū ra
tiorinationes inualidas penitus ac ineptas ostē
derim. 7 sancti doctoris dogmata incōcussa pro
bauerim ueritate subsistere. Burgen. uero bene
dicta 7 q̄ causam sancti Thome tangere uisa sūt:
in sortem meā suscepi. cetera que ad rem nō per
tinent quecunq̄ illa fuerint uera aut falsa: inta
cta reliqui. Accipiet igit̄ dominatio tua Reuerē
dissima opus hoc mee in illam fidei ac Reueren
tie locuples testimoniū. cui id iure optimo dedi
caui. Certo sciens nō parū illi ex tue dignitatis

4

**splendore: momenti ⁊ roboris prouenturū. Nā
ut pretereā tue familie illustris antiquitatē. opes
immensas. singularē potentiā que tibi cum pau-
cis sunt cōmunia: animi tui magnitudo. rara p-
bitas. uirtutū ornamenta ⁊ omnis sciētie decus:
te omni obsequio dignū. teq; iudicē omniū litte-
rarum efficiūt. Qd si in editione mea hac qd in-
ciderit qd nō ad unguē vt aiunt fuerit eliminatū:
pro ingenio tuo mirabili primas clarissime: ca-
stigationi non parcas. at mihi non satis perito:
pro solita humanitate indulgeas. Sin autē labor
meus tua gratia ac laude dign⁹ fiat: fructū hunc
ac premiū spero ⁊ opto. vt amplitudo tua munī-
ficentissima in Diui Aquinatis honorē: libellus
istum q̄ multos iubeat fieri Encis litteris. Vale
felix pontifex.**

a iiij

Libet.

Circa librum Genesis. Capitulo primo.

In capitulo primo libri Genesis super illud. Dixit autem deus: fiat luminaria etc. Cum postillator iuxta expositionem littere secundum tertiam opinionem vellet probabile ostendere ac defendere quod corpus solis factum fuerit quarta die ex nube lucida, que secundum tertiam opinionem fecerat tribus diebus precedentibus diem et noctem: Improbatur quaedam sancti Thomae argumentationem. Ex prima parte questione. lxxvij. articulo ultimo. ad secundum inquiring. Nec ualet quod contra hoc obicit frater Thomas prima parte summe sue dicens. quod non potest conuenienter dici quod in prima rerum productione aliquid sit productum satis cito corruptendum. Ex quo concludit inconuenienter dici: solem factum ex illa nubecula. quia sic: fuisset corrupta. Non enim corrumpuntur proprie loquendo de corruptione secundum perfectam eius rationem: que transmutantur in melius. ut dicitur in libro de generatione. sicut non dicuntur elementa proprie corrumpi: quando ex eis fit corpus mixtum. quia corruptio proprio modo dicta: est uia ad defectum. hic uero ad perfectum. illa autem nubecula erat quid imperfectum respectu solis. Ipse etiam Thomas incidit in id quod reprobatur. quia in opere quite diei: dixit quod aues et pisces facte sunt ex quatuor elementis. licet in

tertu solum nominetur aqua. quod non potuit
 fieri: nisi per corruptionem formarum elementa
 rium modo predicto. Hec postillator in forma.
¶ Ad quoz primū respondet Burgen. q̄ postil
 lator falso imposuerit illud sancto Thome. cum
 per eam argumentationem quam postillator in//
 duxit: non improbet sanctus Thomas opinio//
 nem que corpus solis dixit esse factum ex nube
 lucida: sed aliā que prima fuit scilicet q̄ nubes
 illa: facto sole in preiacentem materiā redisset.
 ad quam sequebatur nubeculam illā vere ⁊ pro
 prie corūpi cū in rem uiliozem mutata fuisset:
 scilicet in preiacentē materiā. q̄ autem ex nube lu
 cida non fuerit formatum corpus solis. que ter
 tia opinio recitat a sancto Thoma: destruit per
 aliud medium. quia scilicet materia solis nō po
 tuit prefuisse sub alia forma: si ponatur sol secun
 dum naturam corpus incorruptibile. Unde sa//
 tis constat q̄ postillator non bene aduerterit di
 cta sancti Thome. Hec Burgen. ⁊ bene. ⁊ ad in//
 tentionem sancti Thome. **¶** Verū magister Ada
 thias ordinis fratrum minorum Saxonie puincie mi
 nister egre ferens hic et ubiq; defensionem sancti
 Thome: putat quadam sophistica circuitiōe im
 probationem postillatoris non rectam: rationa
 bilem ostendere vicēs. q̄ improbatio tertie opi
 nionis secundum sanctū Thomā innitit eidem
 medio quo p̄ma opinio secundum eum destrui
 tur. Probat hoc. quia ex obiectione sancti Tho
 me contra tertiam opinionem: duo sibi uidētur
 sequi. Primū est q̄ ex illa luce sine sui corruptio
 ne: corpus solis fieri nō potuit. quia materia sol

Liber:

non potuit presuisse sub alia forma: sine corru-
ptione prioris. cuius forme corruptio non erat
conueniens. quoniam nihil fuit in principio co-
ditum: cito post corrupendum. quod dicit
postillatorem in uerbis sancti Thome itime per
spexisse. ¶ Secundum q̄ sequi uidetur inquit il-
le ex dictis sancti Thome est. q̄ nulla materia ex
istēs sub forma priori: potest esse sub forma po-
steriori nisi priori corrupta. Et ideo reprobat
tertiam opinionem quia forma solis specifica.
formam lucis genericam non compatitur. pro-
pter quod ex luce non potuit fieri sol: nisi for-
ma lucis corrumpetur. quod est inconueniēs
propter medium per quod prima opinio secun-
dum sanctum Thomam fuerat improbata. hec
magister Mathias. ¶ Sz, certe mirabile ē q̄ iste
magister tam multas sibi texuerit inuolutiones.
tanq̄ extraneum habuerit intellectum: vbi san-
ctus Thomas plane aperuit mentem suam. Un-
de videtur magistri huius tota reductio: qua-
dam extorsione pro sola volūtate conficta. Quō-
enim primo dicit vtriusq̄ opinionis improba-
tionem secundum sanctum Thomam eodem in-
niti medio: falsum est. Cum ambas nō vna sed
duplici argumentatione ac diuersa destruxerit.
Et ad eius probationem dicit q̄ ex obiectione
sancti Thome contra tertiam opinionem: non
aliud sequitur. q̄ q̄ sanctus Thomas expressit
scilicet q̄ corpus solis non potuit formari de nu-
becula. Ad quam conclusionem vtitur ea ratio-
ne dūtaxat: quia materia solis non potuit eē sub
alia forma si ponatur corpus solis incorruptibi-

le et non ex quatuor elementis. Nam inde sequebatur quod materia solis esset intransmutabilis. et ita quod non fuit primo sub forma nubecule. et per consequens quod ex ea non fuerit formatus sol. quod nihil aliud est aliud ex altero composito fieri naturaliter: quam materia unius primo fuisse sub forma alterius ut habet ex primo de generatione.

¶ Et cum magister Mathias dicit quod in dictis sancti Thome includit ista: materia solis non potuit fuisse sub alia forma sine corruptione prioris: verum est. Sed est falsum quod talem corruptionem fuisse in prima rerum productione: sit illud inconueniens ad quod tertia opinionem preterdit. scilicet Thome ducere. Nec corruptio prioris forme nubecule: est medium aut fundamentum sue argumentationis. sed conditio appositae de incorruptibilitate solis. ex qua sequitur materiam solis nunquam fuisse sub forma nubecule. aut sub alia forma. Et per consequens quod ex nube non fuerit formatus sol. Unde ex illa conditione appositae. scilicet si ponatur corpus solis incorruptibile: aperte monstratur quod non fuerit mens sancti Thome tertiam opinionem improbare. Per hoc medium videlicet quod nihil in prima rerum institutione productum est: cito post corruptionem prout arguens somniauit. Alias: frustra adiecta fuisset illa conditio. quoniam ea appositae vel non appositae: non minus probaret tale medium. Nam si corpus solis factum esset ex nube lucida prout dicit tertia opinio: non minus sequeretur nubecula corrupta. ac per hoc aliud in prima rerum productione esse conditum satis cito corruptendum. siue corpus solis ex ea formatum corruptibile esset: siue incorruptibile.

Nihil enim ad illud propositum confert corru-
 ptibilitas solis aut incorruptilitas. Unde liqui-
 do constat quod sanctus Thomas non eodem medio
 tertiam improbet opinionem quo et primam.
 neque idem inconueniens ex utraque obiectione pre-
 tendit. Sed medium argumentationis eius con-
 tra tertiam opinionem: sumitur sicut dictum est
 ex conditione adiecta scilicet si corpus solis ponatur
 incorruptibile: et inconueniens ad quod re-
 ducit tertiam opinionem: est implicatio contra-
 dictionis. Nam tertia opinione concessa: sequi-
 tur materiam solis primo fuisse sub forma nube-
 cule et per consequens subiectum transmutatio-
 nis. alias: non fuisset transmutatio naturalis. sta-
 te autem conditione scilicet corpus solis esse in-
 corruptibile et non ex quatuor elementis: sequi-
 tur materiam solis non primo fuisse sub alia for-
 ma neque subiectum transmutationis. Nam incor-
 ruptibile corporum: intrasmutabilis est mate-
 ria secundum formas. ¶ Confirmatur ista quia
 in questione de potentia dei. questione quarta
 de creatione materie informis. articulo secundo
 in ultima obiectione contra illud dictum scilicet.
 quod ex nubecula formatum fuerit corpus solis: hac
 eadem utitur argumentatione et non prima. inquit
 enim sic. Sed contra omne illud quod fit ex mate-
 ria precedente: habet materiam talem in qua possi-
 bilis est formatum successio. talis autem non est ma-
 teria solis nec alicuius celestium corporum eo quod
 in eis non est contrarietas. ut probatur in pri-
 mo celi et mundi. ergo non potest esse quod ex illa
 luce: postmodum formatum sit corpus solis. Nec

sanctus Thomas. ¶ Ex supradictis satis uidet
 q̄ nec dum medullam aut intima in uerbis san-
 cti Thome postillatoꝝ non uidit: sed neq̄ super-
 ficem eorum tetigerit. Ea autem que in defensi-
 onem postillatoꝝ magister a Nathias multipli-
 cat ac inuoluit: figmenta sunt. que nec ex uerbis
 sancti Thome: neq̄ ex eius intentione proban-
 tur. ¶ Sed utrū in quolibet composito sint plu-
 res forme substantiales: uel una tantum. q̄d ma-
 gister a Nathias tetigit: non est presentis nego-
 tii examinare. cum super hoc nullam fecerit in
 hoc passu sanctus Thomas mentionem. Est
 enim nostri laboris intētio ea que postillatoꝝ ex
 dictis sancti Thome recitat improbanda: uera
 atq̄ probata esse ostendere. obiectionesq̄ in cō-
 trarium pro nostra capacitate dissoluere. Unum
 tamen est q̄ articuli Oxonie condemnati nō po-
 terunt nos in hac parte deterrere. aut linguam
 uel calamum cohibere. ¶ Quod autem postil-
 latoꝝ secūdo subiūgit q̄ scūs Thomas incidit in
 id q̄d reprobat: q̄q̄ nō repugnet improbationi
 sancti Thome s̄ tertiā opinionē: q̄ tñ obiectiōi
 ei⁹ s̄ p̄mā opinionē uideret obistere: Respōdet
 Burgen. q̄ scūs Thomas i ea argumētatiōe nō im-
 probat q̄ in prima rerum institutione ex aliqua
 natura produceretur species alia. sicut herbe et
 plante ⁊ aues ⁊ pisces ex quatuor elementis. sed
 dicit esse inconueniens q̄ aliqd tunc factum fue-
 rit: quod postea esse desierit secundum totum.
 ut q̄ totum unum elementum: aut alia queuis
 species: producta fuisset et post modicum de-
 sineret esse. Hec Burgen. ¶ Et quāuis solutio

ista probabiliter sustineri posset: dicit tamé me-
 lius ⁊ magis ad intentionem sancti Thome. fal-
 sum esse q̄ sanct⁹ Thomas incidit in id quod
 improbauerat: Nam in productione herbarum
 et plantarum aut auium ⁊ piscium ex quatuor ele-
 metis quā posuit sanctus Thomas: nulla fuit fa-
 cta corruptio proprie dicta. cū ibi fuerit genera-
 tio perfectioris ex imperfectiori. que transmuta-
 tio neq; est: neq; a sancto Thoma reputat corrup-
 tio pprie dicta: sed mutatio quedaz in melius
 que nō repugnat prime rerum institutioni. Qd̄
 expresse sanctus Thomas docet in hoc pposito
 prima pre. q. lxxij. de opere septe diei. ad quintū
 inquit enim. Ad quintum dicendum: q̄ cū gene-
 ratio vnius sit corruptio alterius: q̄ ex corrupti-
 one ignobilior generentur nobilioza: non repu-
 gnat prime institutiōi reruz. Unde animalia que
 generantur ex corruptione rerum inanimatarū uel
 plantaz: potuerunt tunc generari. non autē que
 generantur ex corruptione animalium: tunc potue-
 rūt produci: nisi potēcialiter tantū. Hec sanctus
 Thomas in forma. Unde contra primaz opinio-
 nem que posuit nubeculam in preiacentē materi-
 am redisse formato sole: recte utitur sanct⁹ Tho-
 mas illo medio. quia scz in prima rerum institu-
 tione nihil fuit productum postea corrupēdū
 Nam ibi fuisset corruptio in minus perfectū: scz
 in preiacentem materiam: que corruptio repu-
 gnat prime reruz institutioni. Sed cōtra tertiam
 opinionem que posuit transmutationez ex nube
 lucida fieri in melius: scz in corpus solis: non eo
 medio tanq̄ insufficienti. sed alia vsus est argu-

mentatione. quare obiectio postillatoris non est ad propositum sicut supra deductum fuit.

Circa capitulum quartum.

In capitulo quarto. cum Burgen. induceret contra quandam hebreorum expositionem. Unū satis notandum ex verbis sancti Thome secunda secunde questione. ciii. articulo ultimo. ad secundum. quod in prima etate non fuit ydolatria propter recentem memoriam creationis mundi. ex qua adhuc vigeat cognitio vnius dei: magister Nathias qui doctrinam sancti Thome nouit sponte declinare: dicit dubiam esse hanc ipsius sententiā. Cum tamen postillator non modo hic contrariā nō tenuerit quāuis expositionem hebreorum quorundā opinatiue recitauerit: Sed et expresse eā sententiā sancti Thome recitat in disputatione sua quam edidit vtrū ex scripturis receptis a Iudeis possit efficaciter probari saluatorem nostrum fuisse deum et hominem quā dicit haberi ex quadā traditiōe apud hebreos autentica: nec tamen tali sententiē cōtradicit: sed magis eā videt approbare. Inquit enim dicit magister Nathias. nec secundū dictū est ita certum quin sententiā magnorū patiat instantiam. Nec ratio sancti Thome ad id cogit. quia si memoria recēs creationis mundi exclusit ydolatriam per mille et plures annos: memoria seuerē punitionis per diluuiū debuit excludere adhuc per plures annos. certum tamen est quod cito post diluuium defluerunt ad ydola homines. hec magister Nathias. ¶ Sed ad ista respondet

¶ r̄ si dictum sancti Thome quorū dā ut hebre-
 ozum patiat̄ instantiam: probabilius tamē est
 r̄ uerius q̄ eoz opinio cōtraria. sacre etiam scri-
 pture magis est consonū. tum quia ex textu Ge-
 nesis a creatione mundi usq; ad diluuium: nulla
 de ydolatriis facta reperit̄ mentio. Cum tamē de
 homicidio. inuidia. atq; alijs uitijs minoris gra-
 uitatis: homines prime etatis expresse notētur.
 Non enim est uerisimile q̄ de ydolatria grauissi-
 mo peccatoꝝ subtriceret̄: alijs uitijs cōmemora-
 tis. ¶ Cum etiā quoniā ydolatria ab ydolis no-
 mē ducit. que ut magister historiarū refert in se-
 cūda etate post diluuium exorta sunt a Nino re-
 ge Assirioꝝ. uel ut alijs placet a Nēroth: qui
 cogebat hoies adorare ignem. Unde ysidorus
 libro septimo Ethimo. ait. Nēroth interpretat̄
 tyrannus. iste enim prior arripuit insuetam in po-
 pulos tyrannidem. r̄ ipse aggressus est aduersus
 deum impietatis edificare turrem. In eam etiam
 sententiā satis uidetur declinare Augustin⁹. xvi
 de ciuitate dei caplo. p. in q̄t enim. Cū ergo que-
 rimus in illis septuagintaduabus gentibus ciui-
 tatem dei: non possumus affirmare illo tempore
 quo erat illis labium unum. id est loquela una:
 tunc iam genus humanum alienatū fuisse a cul-
 tu ueri dei. ita ut in solis istis generationibus pi-
 etas uera remaneret: q̄ descendūt de semine Sem-
 per Arphaxat et tendunt ad Abrahā. Sed ab
 illa superbia edificāde turris usq; ad celum qua
 impia significat̄ elatio: terrena apparuit ciuitas.
 hoc est societas impioꝝ. Hec Augustin⁹. ¶ Et
 cōfirmat̄ p̄terea. qm̄ scriptura uolēs assignare

causam tante cladis totius. s. perditionis hūane
 per diluuiū: vitia hominibus obiecit carnalia vī
 cens. Vidētes filij dei filias hominū rē. ⁊ seq̄t.
 Dixitq; deus. Nō permanebit spirit⁹ me⁹ in ho
 mine in eternū quia caro est. i. vitijs carnalibus
 illectus. Sed verisile est q; potius obiecisset illis
 scriptura pro ratione tate pene inferende: pctm̄
 ydolatrie grauissimū si tūc fuisset. ¶ Ad obiecti
 onem autē arguentis ḡ rationē sancti Thome vī
 cit q; nō est sile. quia memoria ⁊ cōsideratio cre
 ationis vniuersi per se arguit vnitatē dei creatis.
 Ac eius summā perfectionē ⁊ bonitatē et excellē
 tiam sup omnes creaturas ac per hoc q; sibi de
 bitus sit cultus latrīe. Unde ⁊ philosophi natu
 rali ratioē ea de deo cognouerunt ex cōsideratio
 ne ordinis vniuersi ⁊ sue institutionis. a Memoria
 autē punitiōis seuerē: nō ita directe ⁊ de per se p
 bat deū vnū summe bonū atq; eius naturā pfe
 ctissimā sup oēs creaturas. Cū penē in q̄tū hu
 iusmodi a mala causa ⁊ a plurib⁹ ifligi possunt.
 ⁊ presertim in hominib⁹ secūde etatis potuit me
 moua illius punitiōis nō esse sufficiēs ad exclu
 dendū ydolatriā: q; intellectus hominū tūc ma
 gis erat obtenebratus q̄ in prima etate. tū ex ma
 iori elongatione a prima nature puritate. tum ex
 assiduitate peccādi. Unde ⁊ cā circūcisionis da
 te tpe Abrahe ⁊ legis late tpiibus a Moyse: afflig
 natur a doctoribus obtenebratio mētis hominū
 ex vetustate peccādi ⁊ distantia naturalis ratiois
 a pmo sui vigore. ¶ Habuerūt etiā hoies prime
 etatis auxiliū magnū quo in cultu veri dei persi
 sterēt doctrinā. s. Ade qui plene instructus erat

Libet.

In naturalibus ⁊ diuinis. Uixit enim Adā p me
dium tps fere prime etatis fm cōputationē Hier
ronimi. cui successit sextus ab eo Enoch vir iu //
stissimus. cuius filiusa Datusalem mortuus ē pro
ut Hieronimus refert eodem anno quo diluuiū
inundauit. atq; ita doctrina Ade: de cultu vni⁹
dei: faciliter potuit disseminari per totam p̄mam
etatē ante diluuiū. ¶ Et preterea memoria recen
tis creationis fuit memoria beneficij suscepti. q̄
naturaliter trahit beneficiatū in amorē ⁊ recog //
nitionem benefactoris fm quem modū dicit Di
onysius. iij. ca. de diuinis noibus. q̄ deus omnia
in se conuertit tanq; omniū causa. que recogni //
tio principaliter consistit in exhibitioe debiti cul
tus. s. honoris ⁊ reuerentie. Unde ore dei dicitur
mala. primo. Si ego p̄: ubi honor meus? Quia
scz pater habet rationem principis. Sed memo //
ria punitionis: directe ⁊ per se inducit timorem
seruilem. qui ⁊ si quandoq; manū cohibeat: mē
tem tamen directe ⁊ per se non reformat. ymo si
fuerit excessiuus: impedit rōis iudiciū ⁊ act⁹ iuo
lūtarios causat suo mō. Un̄ nimiz si mēoria seue
re punitiōis p⁹ diluuiū: nō sufficiēter cohibue //
rit hoies secūde etatis ab ydolatria quēadmo //
dū mēoria creatiōis recēs hoies etatis p̄me. Pre
serti cū de⁹ assecurauerit federe sempiterno Noe
cū tota posteritate dicēs. Ecce ego statuā pactuz
uobiscū ⁊ cū semine v̄ro p⁹ uos ⁊ ad oēm aiām
diuētē q̄ ē r̄. Seq̄. ⁊ neq; ultra interficiet ois
caro aq; diluuis. nec erit deiceps diluuiū distri //
pās oēm terrā. h⁹ enī pmissiōis cōfidētia: potu
it eē occasio q̄ mēoria seuerē punitiōis scē per

Diluuium nō satis retraheret hoies secūde etatis
ab ydolatria.

Circa capitulum. xxv.

In ca. xxv. vbi i replica s̄ Burgē. magister
Mathias dicit. nec p̄t Burgen. pbare intē
tū suū p̄ sc̄m tho. q̄ p̄cedit p̄ ypothesim
q̄ nō cōcedit: Aduertēdū ē q̄ nec sc̄us tho. illaz
cōcedit ymo magis in rei veritate negat. Inquit
enī sic p̄ma secūde. q. cij. ar. ij. ad scōz. Ad secun
dū dicēdū. q̄ rō illa p̄cederet si cerimonialia p̄
cepta eēnt data solū ad figurādū futurū. nō autē
ad p̄sentialiter deū colēdū. Cū r̄ i corpore eius
dē articli hec fuerat sc̄i Tho. determinatio q̄ ce
rimonialia ueteris legis nō solū habuerunt cām
figurālē: s̄ etiā litterālē. s. cultū dei p̄ tpe illo.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cū Burgen. circa cōtractus Jo
seph induceret ex doctrina sc̄i tho. secūda
secūde. q. lxxvij. ar. i. q̄ in emptōe r̄ vēdi
tione equalitas iusticie obseruāda ē s̄ quoddaz
postillatoris dictū. s. q̄ tm̄ ualet res q̄rū vēdi po
test: Magister Mathias iqt. Sz ego cū postilla //
toze uerius puto q̄ in cōmutatiua iusticia equa
litas fm̄ naturam seruari non possit quicqd̄ di //
cat sc̄us tho. p̄ Burgen. allegat⁹. q̄ totū aurum
mūdi fm̄ naturā nō ualet unū equū. cū tm̄ in or //
dine ad hūanos usus modicū aux̄ ualet magnū
equū. Nec mḡ Mathi. cū alijs q̄ ad hoz̄ decla //

rationem subiungit. ¶ In quibus uerbis dupli-
 ci reprehensione dign⁹ hēt. primo qz ex mō suo
 loquēdi videt^r significare qz scūs Tho. aliqui dix-
 erit. aut in loco preallegato senserit: qz in cōmu-
 tatiua iusticia obseruanda sit equalitas s^m natu-
 rā rei specificā. Cū tamē hoc sit manifeste falsū.
 pmo d^rium huius docet eadē qstione arti. secun-
 do ad tertiu^m inquit enim. Ad tertiu^m dicēdū qz si-
 cut Augustinus dicit. xj. de ciui. dei: preciu^m rerū
 uenaliū nō cōsiderat^r s^m gradū nature cū quāqz
 pluris uendat^r vnus equus q̄ vnus seruus. Sed
 cōsiderat^r s^m qz res in vsum hominis ueniūt. Et
 ideo nō oportet qz venditor vel emptor cogno-
 scat occultas rei uendite qualitates. sed illas so-
 lum per quas reddit^r hūanis vsibus apta. puta
 qz equus sit fortis et bene currat. et silr in ceteris.
 has autē qualitates: de facili venditor et emptor
 cognoscere possunt. hec scūs Tho. i forma ubi
 expresse tenet qz preciu^m in cōmutatiua iusticia nō
 consideret^r s^m gradū nature rerū. Patet ergo qz
 modus loquēdi huius magistri fuerit ex falso in-
 tellectu quē habuit in uerbis scī Tho. et utinam
 nō ex malo affectu. ¶ Itē secūdo videtur qz iste
 magister ppriā uocē ignorauerit. nā dicit qz eq̄-
 litas in cōmutatiua iusticia que est in cōtractib⁹
 nō seruat^r. sed qz p^r rationē iusticie mēsurat^r. qd
 enim aliud est s^m ratiōem iusticie res mēsurari:
 q̄ in earū cōmutatione equalitatē seruari. Lerte
 nō aliud. neqz ex diffinitioē Aug⁹. quā pro se in-
 ducit aliud habet. ut patet recte eā cōsideranti.
 Sed ut mihi videt^r putat magister Mathias qz
 in cōmutatiua iusticia mēsurantur res consi-

derata qualitate temporū. locorum. ac dignita-
tis rerum in respectu ad vsum hominū: q̄ ideo
in ea non obseruat equalitas. in quo plane de-
cipit. quia p̄mo non eēt iusticia cōmutatiua: si
illa omnia nō cōsiderarētur ⁊ singula que digni-
tatem aut valorem rerū expaugent. nec ē aliud eq̄-
litate in iusticia cōmutatiua seruare: quam s̄m
omnes illas circūstantias res commutabiles cō-
mensurare. Unde scūs Tho. secūda secūde in q̄-
stione preallegata. arti. secūdo. ad secūdū sic dī-
cit. Ad secūdū dicēdū q̄ mensuras rerū venaliū
necesse est in diuersis locis esse diuersas p̄pter di-
uersitatem copie ⁊ inopie rerū. q̄ vbi res magis
abundāt: consueuerunt esse maiores mēsure. In
vnoquoq̄ tamen loco ad rectores ciuitatis per-
tinet determinare que sunt iuste mēsure rerū ue-
naliū pensatis conditiōibus locorū ⁊ rerū. ⁊ ideo
has mēsuras publica auctoritate vel consuetu-
dine institutas: preterire non licet. Nec sanctus
Tho. Ex quibus etiam accipit verus intellectus
eius prouerbij legalis quod postillator introdu-
xit. s. q̄ tantū valet res quantū vendi potest. Nō
enim est verum si intelligat q̄tum vendi potest
de facto ⁊ beneplacito cuiuscūq̄ vendentis. S;̄
quantū vendi potest de iure. i. seruata institutio-
ne publica auctoritate aut consuetudine firma-
ta. Unde ⁊ si quis nō cogatur ad vendēdū rem
suā: tñ si vendere vult: formā iuris ⁊ regulā iusti-
cie debet seruare ⁊ equitatis. Quod ⁊ si licitū sit
emptori ⁊ venditori se inuicē decipere infra di-
midū iusti precis̄ s̄m legem ciuilem que non po-
tuit prohibere quicquid est cōtra virtutem: lex
b iij

tamē diuina que nihil impunitum relinquit quod sit uirtuti ōriū: illicitum reputat si in emptiōe et venditiōe equalitas iusticie nō seruet. Facit ad hoc glo. notabil. x. q. ij. hoc ius. ubi dicit q̄ si in venditione plus offerat q̄ res ualeat: ecclesia nō debet recipere. sed tm̄ iustum p̄cium. Nā eccl̄esia in suis cōtractibus nō debet volū facere.

Circa capitulū nonū libri Exodi:

In ca. ix. libri Exodi Burgen. ē postillato rē allegat sc̄m tho. dicentē secūda secūde q. lxxiiij. ar. ij. q̄ cū actus hūani sint cauſe quorūdam effectuum: oportet homines agere aliqua ut per actus suos impleant quosdā effectus s̄m ordinem a deo dispositum. ¶ Ubi magister Mathias uolens postillatoris dicta defendere inquit. Sed ⁊ illud q̄ Burgen. ex dictis sc̄i tho. secūda secūde. q. lxxiiij. applicat p̄posito: Uidet minus catholice dictū. uidelicet q̄ ex ordinatione diuina oportet hoies agere ut effect⁹ a deo instituti impleat. Nā ex eo sequit̄ in materia p̄nti: q̄ pharaoni peccatū obstinatiōis imputari nō debet. Quia s̄m hoc: oportuit eū esse causaz diuine glorificatiōis si causaliter teneri de beat: ut uult Burgen. Nec magister Mathias cū alijs que ad huius declarationem cōtra Burgen. subiungit. Sed salua pace sua certe uerius ac honestius potuisset loqui si dixisset. q̄ Burgen. in epte ⁊ extra mentem sancti thome dicta eius introduxerat. Nam illa de se ⁊ in proposito sancti Thome uerissima sunt ⁊ catholice fidei omnino

cōsona. pmo dicere contrarium esset ordinē cau-
 sarum qui optimum est in vniuerso destruere q̄
 dum diuine prouidentie effectus exequūtur: dei
 sapientiam commendabilem reddunt que eo ip-
 so ordine disponit omnia suauiter prout dicitur
 Sapientie septimo. ¶ **Esset etiam aperte contra**
 sacram scripturam. Dicitur enim ps. cix. Benedi-
 cite domino omnes uirtutes eius ministri eius q̄
 facitis uoluntatem ei⁹. Et ps. clviij. Ignis gran-
 do nix glacies ⁊ spiritus procellarum que faci-
 unt uerbum eius: facere uoluntatem aut uerbu⁹
 dei: est facere aliquid unde effectus dei implean-
 tur s̄m ordinem a deo dispositum quod erat di-
 ctum sancti thome. ¶ **Esset preterea d̄rium hui⁹**
 ab humanis actibus meriti rationē auferre ⁊ fru-
 ctum orationis nostre negare quod est erroneū.
 non enim actus hominis meritoie sunt uite eter-
 ne: nisi quia causa sunt ⁊ per eos impletur diui-
 na preordinatio de salute hominum. nec oratio-
 nes efficaces sunt ⁊ fructuose: nisi quia p̄ eas im-
 pletur quod bonitas diuina disposuit precib⁹
 ⁊ orationibus cōdonare. prout Gregori⁹ dicit.
 Unde ⁊ secūda petri primo dicit. Quapropter
 fratres magis satagite ut per bona opa: certā ue-
 strā uocationē ⁊ electiōez faciatis. ista autē bona
 opa eē ab eterno p̄ordinata a deo ut p̄ ea uoca-
 tio ⁊ electio scōz impleat: null⁹ fideiū dubitabit.
 ¶ **Uerū ē q̄ Burgeni nō rē applicat ad p̄positū**
 suū dictū sci tho. qd̄ i se uerissimū ē ⁊ catholicū.
 Quia scūs tho. loq̄t̄ d̄ actib⁹ hūanis posituiis.
 nō de actib⁹ pctōz. q̄ in q̄tū culpabiles sunt: a
 deo nō ordināt ut fiāt. s̄ fieri pmittūt. **Lōmissa**
b iiij

tñ pctā perversa hominū volūtate: verum ē q̄ a
 deo ordināt p penā. ⁊ q̄ ista fuerit doctrina sci
 Tho. loquēdo de actib⁹ pctōz: ex plurib⁹ locis
 pbat. Nā p̄ma pte. q. xxiij. arti. iij. ad secūdū in
 quit sic. Ad secūdū dicēdū q̄ aliter se hēt repro
 batio in causando q̄ p̄destinatio. Nā p̄destina
 tio est cā ⁊ eius quod expectat in futura uita in
 p̄destinatis. s. glē: ⁊ eius quod p̄cipit in p̄nti
 scz grē. Reprobatio uero nō ē causa eius quod ē
 in p̄senti. s. culpe. sed est causa derelictōis a dō
 Est tamen cā eius quod reddit in futuro. s. pe
 ne eterne. sed culpa puenit ex libero arbitrio ei⁹
 qui reprobatur ⁊ a grā deserit. Et sm hoc uerifi
 catur dictū p̄phete. s. p̄ditio tua ex te israel. Hec
 sanctus Tho. Eandē sententiā tenet 3̄ genti. cap.
 clxj. ⁊ clxij. Idē dicit ⁊ in hoc p̄posito sup eplā
 pauli. sup illud. Dicit autē scriptura pharaoni.
 Ro. ix. Aliter suscitatur de⁹ ad bona. ali
 ter ad mala. Nā ad bona: inclinatur hominū uolū
 tates directe ⁊ per se tanq̄ actor bonorum. Ad
 malū autē: dicitur inclinare uel suscitare hoīes oc
 casionaliter in q̄tū. s. deus homini aliqd p̄pōit
 uel interius uel exterius quod q̄tū ē de se: indu
 citiū est ad bonū. sed hō p̄pter suā maliciā per
 uerse utit ad malū. Job. xxiij. Dedit ei deus lo
 cū penitentię. ⁊ ille abutit in supbia. Hec ibi san
 ctus Tho. Et parū .j. cōcludit ad p̄positū no
 strū dicens: ⁊ hoc mō circa pharaonē accidit. q̄
 cū a deo excitaretur ad regni sui tutelā: abusus est
 hac excitatiōe in crudelitātē. Hec scūs Tho. ⁊
 infra super illud Apostoli. Et quē uult indurat.
 Inquit. Nō dicitur indurare quasi imitando mali

ciã: sed nõ apponẽdo grã. ¶ Erubescat ergo magister ad Nathias uolẽs quadã dissimulatione culpabili: ineptã Burgen. applicationẽ in bñdĩcta scĩ Lho. retorquere. Sz 7 in fine replicẽ sue 5 Burgen. ubi dicit. Unde si dictũ scĩ Lho. ueritatẽ habere posset in posituiuis: uerius plane dixisset. 7 si dictũ scĩ Lho. in posituiuis ueritatẽ habeat necessario. prout ex supradictis satis constat.

Circa capitulum vigesimum.

In capitulo .xx. Burgen. in magna sua digressione introducit quadã scĩ tho. assertionẽ de preceptis dilectiõis dei 7 p̃imi. quã dicit ipse nõ plene satisfacere questiõĩ sue. sz de intellectu uerboꝝ scĩ tho. 7 q̃ p̃ ea satis dicit ad questiõẽ: uide infra Leui. ca. fix.

Circa capitulũ vigesimũ tertium.

In ca. xxiii. sup illud. Infontẽ 7 iustũ non occides: postillator recitat uerba scĩ tho. secũda secũde. q. lxxiii. ar. vj. Ad tertiuũ dicit centis. q̃ cũ innocẽs per falsos testes cõuincit: iudex non debet eũ interficere si sciat eius innocentia. sed diligentius examinare testes. ut inueniat occasionẽ liberãdi innocẽtiũ. Si autẽ hoc nõ põt: debet eũ remittere ad superiorẽ. Si autẽ hoc nõ põt: nõ peccat fm allegata sententiã ferens. qz ipse nõ occidit innocẽtẽ: sed illi qui eũ asserunt nocentẽ: ¶ Cõtra quã sniaz Inq̃t sic postillator.

Liber:

Saluo tñ meliori iudicio videt̃ ōriū. q: dicit Au-
gustin⁹ li. de libero arbi. Qūo apud diuinā p-
uidentia a pctō liberi sunt q̄ p bis reb⁹ q̄s con-
tēni oportet hūana cede polluti sunt: q. d. nul-
lo mō. Et p res cōtēnedas intelligit Aug⁹. oia il-
la que hoies iuiti amittere pñt. Inter q̄s est uita
corporalis. ⁊ multo fortius dignitas tpalis q̄cū
q̄ ⁊ potestas iudicādi. hec postillator. ¶ Ad q̄
rñdet Burgen. q̄ auctoritas Augustini p postil-
latozē allegata: nō ōriat̃ determinatiōi sci tho.
Nam ferre sentētiā mortis ō eū qui cōuincit̃ in
iudicio per testes diligēter examinatos: nō ē pec-
catū. licet sciat̃ a iudice innocenter cōdemnari.
Unde ppter hoc nō ē dimittenda dignitas tpa-
lis. hec Burgen. ⁊ bñ. q̄ autē sentētiā ferre ō ta-
lem nō sit pctm: declarat Burgen. per ea q̄ scūs
tho. dicit in parte supra allegata. q. lxxvij. ar. ij. i
corpe q̄stiois. vbi pulcre deducit q̄ rōe iudicare
ptineat ad iudicē fm q̄ fungit̃ publica potesta-
te ⁊ nō fm id q̄ ipse nouit tanq̄ priuata psona.
¶ Sed contra rationem Burgen. simul etiā ō di-
stinctionē quā scūs tho. facit de priuata ⁊ publi-
ca psona in iudice: instat magister adthias di-
cēs. Sz Burgen. cōiter pro scō tho. certamē as-
mēs: hic nō plus dicit q̄ scūs tho. in locis alle-
gatis p ipm ⁊ postillatozē. Sed ad auctoritatem
bñ Augustini p postillatozē allegatā: minus cō-
ueniēter dicit. Nā fm declaratiōem postillatoris
manifeste cōcludit̃ ō positionē sci tho. ⁊ cōiter
iuristarū. q̄uis enī in cōiter accidētib⁹ iudican-
dū sit fm allegata ⁊ pbata: nullo tñ iure cautum
est. ymo diuino iure pbhibitū: iudicare ō agnitā.

ueritatem. nec uidere meo ualet illa distinctio
 q̄ iudex duplicem personam dicit. s. priuatam ⁊
 publicam. nam si priuata peccat: publica nō exi-
 mitur nisi sit manifesta lex que eam excuset. Non
 est autem lex puto humana nec diuina que dicat
 iudicandum contra ueritatem agnitam. Non ui-
 detur igitur aliqua lex excusans sic iudicantem.
 Nec magister Mathias in forma. ¶ Sed mihi ui-
 detur q̄ sufficienter responsum fuerit ad aucto-
 ritatem Augustini per ea q̄ Burgen. ex uerbis sc̄i
 tho. induxit diffuse. Sed ut magis in speciali ad
 singula descendamus: dicit q̄ bt̄s Aug⁹ loq̄t̄
 in casu quo iudex contra iura aut ordine iuris p-
 uerso: ferret sententiā s̄ innocētē timore aliquo
 mundano agitatus. ne. s. uita corporali. faculta-
 tib⁹. dignitate aut potestate iudicādi p̄uet. Pa-
 tet hoc cum dicat. qui pro his rebus quas con-
 temni oportet. Sed ubi iudex ferret sententiam
 contra innocentē p̄ testes sufficiēter examinatos
 conuictum: non habens ad superiorē recursū.
 nec aliud quod agat s̄m iura: nō id faceret pro
 his rebus tpalibus cōtēnendis. sed zelo coactus
 legū obseruādarū s̄m q̄s tenet ex debito officij
 sibi cōmissi iudicare ⁊ quas nō licet ei preterire.
 Et in tali casu loquitur sc̄s thomas. Unde au-
 ctoritas Augustini nō ē ad p̄positū. Et cū dicit
 magister Mathias q̄ nullo iure cautū ē p̄mo di-
 uino iure p̄hibitū iudicare s̄ agnitā ueritatē: di-
 co q̄ si intelligat s̄ ueritatē in forma iudicij agni-
 tam seruato ordine iuris scilicet per leges pu-
 blicas diuinas uel humanas. et per instrumen-
 ta testesq̄ legitimos ac diligenter examinatos:

verū est. Sed nō militat cōtra scūm Tho. Nam
 in pposito suo iudex ferens cōtra innocentē sen
 tentiā: non iudicat contra veritatem sibi agnitā
 isto modo: pmo sūm veritatē sibi agnitā in for
 ma iudicij. Si vero intelligat cōtra veritatem si
 bi agnitā aliter q̄ in forma iudicij. i. sūm ppriam
 consciētā r tāq̄ priuate persone: falsum ē quod
 dicit. Nā lege diuina nō inuenit p̄hibitū eē iudi
 cibus tale iudiciū r legibus hūanis est cautū q̄
 disponunt iudices iudicare sūm allegata r p̄ba
 ta. vt lege ciuili. ff. de offi. presi. illicitas. §. veri
 tas. lege canonica. ij. q. i. vnus ex vobis. r caplo
 Deus oīps. iij. q. vij. Iudicet. vbi Ambrosi⁹ vi
 cit bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit r ppo
 sito domestice voluntatis. sed iuxta leges r iura
 pronūciat. statutis iuris obtēpat. nō indulget p
 prie uoluntati. nihil preparatū r meditatū de co
 mo defert. sed sicut audit: ita iudicat. obsequit
 legibus: nō aduersat. examinat cause merita: nō
 mutat. Nec Ambrosius ubi glo. tenet q̄ etiam si
 conscientia iudicis nō cōcordet: pōt nō delega
 re cām. sed dēterminare sūm allegata. qz aliud fa
 cit aliquis in eo q̄ iudex est: aliud ī eo q̄ homo
 est. Ad quod facit. vj. q. iij. si tm̄ eps. extra de of
 fi. iudi. o2. si sacerdos. r multū apte de offi. r po.
 iu. dele. pastoralis. §. qz uero. vbi glo. dicit sup
 uerbo. tenet eandē. cōtra Hugonē r eius seq̄ces
 qui dicūt. q̄ iudex nō debet ferre sentētiā sūm al
 legata si hēat cōsciētā lesam in contrariū. Nec
 glo. Cū autē dicit magister Mathias nō sibi vi
 deri q̄ valeat distinctio scī Tho. de duplici pso
 na iudicis publica. s. r priuata: dico q̄ r si sibi

nō videat̄ forte obcecatus passione: non sequit̄
 rectā nō esse r̄ iurib⁹ satis p̄batā. nam illa exp̄sse
 habet̄ in glo. supra allegata. iij. q. vij. Judicet.
 Eā etiā distinctōne facit̄ Aug⁹. ad Bonifaciū co//
 mitē. r̄ hētur. p̄riij. q. iij. si ecclā. in fine. Ea etiā
 distinctōe de duplici vnius hominis p̄sona. i. q̄
 vnus duplici fungat̄ persona: vt̄ capitulū su
 pra allegatū. si sacerdos. in fine. Unde nō debe//
 ret videri isti magistro distinctio sancti Thome
 quasi noua quedā adinuentio. Et cū arguit con
 tra distinctiōem q̄ si priuata p̄sona peccat: pu//
 blica nō eximit̄. dicit̄ q̄ posito sed non cōcesso
 q̄ persona priuata peccaret in casu n̄ro: ipse si//
 bi respōdet dicens. nisi sit manifesta lex. que eā ex
 cuset. quod est in p̄posito. prout supra dedu//
 ctū fuit. Et tamē nō est verū q̄ i casu sancti Tho
 me priuata p̄sona peccat. qm̄ illa nō occidit aut
 iudicat innocentē cū nō habeat iudiciariā pote
 statē super eum.

Circa librum Leuitici. Capi. p̄mo:

¶ In capi. primo Leui. sup̄ illud. ponet̄q̄ su
 per caput hostie man⁹: Burgen. 3 postil
 latozē ait. per hāc manuū impositionem
 potius videt̄ denotari q̄ hō offerens illud ani
 mal esset dignus occisione pro suis peccatis r̄ q̄
 loco illius illud animal oblatum vel immolatus
 occideret. vt̄ in p̄ma secūō. q. cij. ar. iij. ad quē
 tū. ¶ Cōtra que maḡ Natbias inq̄t. Cū postil
 latoz exponeret ip̄positiōem manuū offerētis sup̄

caput hostie: Burgen. allegādo sc̄m tho. dicit il
 lā impositionē poti⁹ debere intelligi q̄ hō offe//
 rēs: se p̄testet p̄ peccatis suis dignū morte. ⁊ q̄
 p̄ occasionē aialis p̄ ip̄m oblatis: vita eius redime
 ret. sed ista expositio est falsa ⁊ ḡ glo. ordinariā
 dicentē r̄. Hec magister Mathias. ¶ In quib⁹
 uerbis plane cōuincit q̄ neq̄ sc̄m Tho. legit: ne
 q̄ dicta Burgen. bñ aduerterit. Nā sc̄s tho. i lo
 co supra notato: nullū de impositione manuū of
 ferētis sup̄ caput hostie uerbū fecit. neq̄ Burgē.
 super expositioe huius impositionis manuum:
 allegat sc̄m Tho. sed in confirmationē ei⁹ quod
 secundo subiunxerat. s. q̄ loco hominis qui pro
 pctis suis dignus erat morte: aial oblatū uel im
 molatum occideret. De ip̄a enī occisiōe aialis p̄
 cise locutus est sc̄s tho. in eo loco: nō de manu
 um impositione. Et intelligēda sunt uerba sancti
 tho. nō q̄ aialis occisio semper offerentē dignū
 morte significaret: sed q̄n p̄ peccato offerebat.
 Nā ⁊ in eodē ar. in solutione. ad. viij. distinguens
 triplex sacrificiorum genus: dicit q̄ holocaustū
 quod totū cōburebat: offerebat deo specialiter
 ad reuerentiam maiestatis ipsius. ⁊ in amorē bo
 nitatis eius. ⁊ tertium sacrificiū quod hostia pa
 cifica uocabatur: deo offerebatur uel p̄ gratiaz
 actione: uel pro salute ⁊ prosperitate offerentiū.
 ⁊ tamen utrobicq̄ animal oblatū occidebat. Un̄
 crederē q̄ fuerit magistro Mathie occasio dece//
 ptiōis q̄ Burgen. utrūq̄. ⁊ de manuū impositione:
 ⁊ de aialis oblatis occisiōe: sub uno orōis contex
 tu posuit. Sed si legerat sc̄m tho: singula singul
 adaptarat.

Circa capitulū decimūnonū.

In ca. xix. sup illud. Locut⁹ ē dñs ad moy
 sen. Burgen. q̄ plurimis uerbis egit ad de
 claratiōem eoz q̄ hoc in loco sup addūt
 ad explicāda uel pfecti⁹ adiplēda p̄cepta deca //
 logi. Ex qb⁹ quasi in medio digressiōis isert. q̄
 p̄ceptum de dilectiōe p̄mi put in lege diuina
 tradit: nō ē de p̄ceptis iuris naturalis p̄mo p se
 notis. Cuius tñ ōrium dicit ipse sc̄m tho. sensisse
 p̄ma secund⁹. q. c. ar. iij. ad p̄mū ubi dixit. q̄ pre
 cepta de dilectiōe dei ⁊ p̄oximi: sunt p̄ma ⁊ coia
 legis nature q̄ sunt p se nota rōi humane uel per
 naturā uel p fidē. Confirmat Burgen eam fuisse
 sancti Thome positionem: ex eadem. q. articulo
 xj. ubi sanctus thomas dicit q̄ quedā sunt pre //
 cepta rectissima ⁊ adeo manifesta: q̄ editiōe nō
 indigent. sicut mandata de dilectione dei ⁊ pro
 ximi. Unde admiratur Burgen. ut ipse inquit. q̄
 sanctus Thomas talem dederit in loco allegato
 doctrinam. ¶ Sed certe maiori admiratione dī
 gnū uidetur q̄ Burgen. talem in uerbis sancti
 thome habuerit intellectum q̄ scilicet illa duo
 p̄cepta de dilectione dei ⁊ p̄oximi prout Deu
 tronomij sexto et Mathei vigesimo secundo da //
 ta sunt: sint prima et cōmunia p̄cepta legis na
 ture per se nota rationi humane que quia com //
 munissima sunt ac manifesta: editiōe non in //
 digent. Nam de p̄ceptis iam actu editis atq̄
 traditis ut allegatur: qua mente diceret sanctus
 thomas q̄ editiōe non indigent. significans q̄

nec edita sunt: Doceret plane in eodē ordīs cōn-
 textu duo cōtradictoria simul esse vera. ¶ Et pre-
 terea expresse disputat scūs Thomas utrū de ca-
 ritate debuerit dari aliquod p̄ceptū secūda secū-
 de. q. xliiij. arti. p̄mo. ⁊ concludit q̄ sic. ⁊ articulo
 secūdo cōcludit q̄ duo fuerint data p̄cepta. s. de
 dilectiōe dei ⁊ de dilectiōe p̄ximi. Non ergo fu-
 it mens sancti Thome dicere q̄ p̄cepta de dile-
 ctione dei ⁊ p̄ximi prout diuina lege tradita sūt:
 sint p̄ma ⁊ cōmunia legis nature p̄cepta que qz
 per se nota sunt: editione nō indigent. Unde ru-
 dis plane est Burgen. p̄maginatio. ¶ Dicendū
 ergo est q̄ scūs Thomas ubi dixit duo p̄cepta
 dilectiōis esse p̄ma ⁊ cōmunissima p̄cepta le-
 gis nature. Que rationi hūane per se nota sunt
 ac per hoc q̄ editione nō indigent: loquit̄ de ill̄
 p̄ceptis q̄tū ad substātiā actus absolute. i. de di-
 lectione dei ⁊ p̄ximi sine modo determinato p̄
 ut inest homini naturaliter. Est enim de vitami-
 ne legis nature omni rationali creature: q̄ dili-
 gat deū sup̄ oīa: in q̄tū ē d̄niuersale bonū. ac p̄i-
 cipiū p̄mū ⁊ p̄ma causa sui eē. totiusq̄ perfe-
 ctionis naturalis. Item est de vitamine rationis
 naturalis: q̄ homo p̄mū diligat. qui intelli-
 gitur oīs hō. in quātū sibi filis est s̄m naturā spe-
 cificā. s̄m illud Ecclesiastici. xiiij. oē animal dili-
 git sibi file. Docet hoc scūs Thomas in plurib⁹
 locis ⁊ multū plane p̄ma pte. q. lx. arti. iij. ⁊. v.
 Itē p̄ma secunde. q. cix. arti. iij. Unde hoc mo-
 do loquendo: dilectio dei ⁊ dilectio p̄ximi sunt
 de p̄imis ⁊ cōmunib⁹ legis nature p̄ceptis ra-
 tioni hūane per se notis que exteriori nō indigēt

editione ⁊ presertim adiuncta fide a quibus oīa
 precepta decalogi deducuntur sicut conclusiones
 immediate ex primis principijs. prout scūs tho.
 tradit prima secūde. q. c. ar. iij. ad primū. Sed in
 lege diuina Deutro. vj. ⁊ Nat. xxij. tradita sunt
 precepta de dilectōe dei ⁊ primi nō q̄tū ad sub
 stantiā act⁹ absolute sed q̄tū ad modū determi
 natū. s. q̄ deus diligatur ex toto corde ex tota aīa
 aut mēte. ⁊ ex tota fortitudine. ⁊ proximū diligat
 quisq; sicut seipm. Iste enim modus diligēdi de
 um ⁊ primū: non inest homini a natura s; ex gra
 tia. Unde indiguit expressa editione p modū pre
 cepti. cum sit de necessitate salutis. Et inde est q̄
 duo precepta de dilectione dei ⁊ proximi: dicūt
 precepta caritatis. quia in eis nō solum substan
 tia actus: sed ⁊ modus ille diligēdi qui ē mod⁹
 caritatis: cadit in p̄cepto. ita q̄ sine caritate: ista
 duo precepta dilectionis impleri nō possunt. p
 ut pulcre deducit scūs tho. p̄ma secūde. q. c. ar.
 x. Unde Aug⁹. dicit in li. de p̄fectione iusticie q̄
 hoc preceptū. diliges dñm deū tuū: in plenitudi
 ne caritatis patrie implebit. ⁊ q̄ per hoc prece
 ptū indicat nobis. non quid faciendū sit: s; po
 tius quo tendendū sit. Ex qua auctoritate seq̄t
 q̄ dilectio dei cadit sub precepto q̄tū ad modū
 caritatis qui i eo importat. cū dicit. ex toto cor
 de ⁊c. Alias in via posset perfectē impleri. quod
 tamē negat Aug⁹. Idem exp̄sse tenet scūs tho. se
 cūda secūde q. xliiij. ar. vj. ⁊ q. clxxiiij. ar. ij. ad
 secūdū inquit. Perfectio diuine dilectionis vni
 uersaliter quidē cadit sub p̄cepto. ita q̄ etiā per
 fectio patrie nō excludit ab illo p̄cepto. Idem

tenet in de virtutib⁹. q. ij. ar. x. ad p̄mū. Et q̄ isto modo intellexerit sc̄us tho. p̄cepta de dilectione dei et p̄ximi data fuisse lege diuina: patet. qm̄ se cūda secūde. q. xliiij. ubi sp̄alē de his p̄ceptis tractatū facit: uocat ea p̄cepta caritatis. Et subtili p̄titulatione de eis disputat in tota questione. Si enim darentur ista p̄cepta in lege diuina de dilectione naturali dei et p̄ximi uel q̄tuz ad substantiam actus absolute: false dicerentur p̄cepta caritatis. cum sine caritate eē possit ea dilectio. Unde et eadē. q. secunda secūde ar. p̄i. Cū tertio loco obijceret ad probanduz q̄ nō fuerint uanda p̄cepta de dilectione dei et p̄ximi. ex eo q̄ inter p̄cepta decalogi non continent: non soluit obiectionem per hoc q̄ sunt de p̄mis et cōmunissimis p̄ceptis naturaliter notis quē admodum prima secunde. sed soluit. quia omnia p̄cepta decalogi ordinātur ad ista duo de dilectione dei et p̄ximi tanq̄ ad finem. p̄pter quod in omnibus includuntur. Hoc intelligendum est per modum quo finis includitur in his que ad finem disponunt uel ordinantur. Omnia enim p̄cepta decalogi: ordinabilia sunt et disponunt ad duo p̄cepta caritatis. non tamen sicut ad finem adequatum aut cōnaturalem: sed sicut ad finem excedentem et supernaturalem. quem admodum et uirtutes morales ad uirtutes theologicas disponunt ac ordinantur. Et hoc modo Apostolus dicit prima Thimo. primo. q̄ finis p̄cepti est caritas. prout sanctus thomas in postilla exponit. ¶ Sequitur ex p̄missis q̄ ista duo p̄cepta: sunt secundum doctrinam sancti Tho

me precepta caritatis prout Deutronomis sexto
 ⁊ adatheo vigesimo secundo tradita sunt. Quod
 ⁊ ipse deducit in eodem articulo. ¶ Habetur ex
 presse premisse dilectionis dei ⁊ proximi distin-
 ctio ex dictis sancti thome prima secunde. q. cix
 articulo quarto. ad primum ⁊ tertium. Et secunda
 secunde. q. xxiiij. ar. ij. ad primum. Et. q. xxvj. ar-
 ti. iij. ⁊ pluribus alijs locis. ¶ Satis apparet ex
 predictis q̄ Burgen. deceptus fuerit. non aduer-
 tens distinctionem quam sanctus thomas habu-
 it de dilectione dei ⁊ proximi. ¶ Quod autem
 Burgen. obicit de philosophis ⁊ peripatheticis
 qui cū d̄ dictamine naturali ratiōis maxime scru-
 tati fuerit: posuerunt amicitiam inter viros virtu-
 osos esse precise: non habet difficultatem. quia
 amor aut dilectio naturalis quam ponit sanctus
 thomas primum principium cōmunissimū p̄ se
 notum: non est amicitia proprie loquendo. Nā
 amor ille naturalis non est uirtus cum se exten-
 dat usq; ad irracionales creaturas suo modo. vn-
 de ⁊ inuenitur in bonis ⁊ malis hominib⁹. Ami-
 citia autē perfecta prout philosoph⁹ dicit octa-
 uo Ethicorum uirtus est. aut non sine uirtute.
 Quod etiam concedit Burgen. Nimirum ergo se
 in solis uirtuosis reperiatur. ¶ Item amor aut di-
 lectio naturalis fundatur uel super causalitate eē
 ⁊ nature quibus omnes creature comparantur
 ad deum: uel super proprie nature communica-
 tione per quam quelibet creatura compatur ad
 omnes que sunt sue speciei. S; amicitia prout de
 ea loquitur Burgen. fundatur super cōmunicati-
 one uirtutis. Ac per hoc merito non ponitur a
 cij

phis nisi inter hoies virtuosos. q̄re obiectio Burgen. nō ē ad ppositū. cū aliud sit de naturali dilectione. ⁊ aliud de amicitia. ymo nec idē iudicium est de omni genere amicitie. put scūs tho. de dicitur secunda secunde. q. xxxj. ar. viij.

Circa librū Deutro. capi. iij.

In Deutro. ca. iij. Burgen. uolēs p̄bare quandā postillatoris cōsequentia minus efficacē: inducit dictū scī tho. p̄ma p̄te. q. lxx. ar. ij. Ad. iij. q̄ nihil p̄hibet dici digniorem creaturam: propter inferiorem esse factam non s̄m q̄ in se cōsiderat: sed s̄m q̄ ordinat ad integritatem vniuersi. Ex quo dicto Burgen. infert contra postillatorem q̄ etiam si corpora celestia sint facta propter hominē: ex hoc nō tollitur quin sint homine digniora. ¶ Cōtra quē magister Mathias sic ait. nec deductio scī tho. quā Burgen. adducit: valet. per scolā enī parisiē. re probat ⁊ ad errorem reducit q̄ celū sit dignius hoie rē. Nec ille cū ceteris. ¶ S; hic reuera valde improprie locutus est magister Mathias. nō enim deductio cui obsistit scola p̄isiē. scī Tho. est nec eius dici debet. sed Burgen. quam deducit ex quodam dicto sancti tho. quod uerissimū est q̄q̄ deductio Burgen. ex eo: extra mentē sancti tho. fuerit. nūq̄ enim sanctus tho. voluit aut docuit celum eē quid dignius hoie in genere uidentium. Cū in eadē solutiōe per Burgen. allegata dicat q̄ hō s̄m aiām p̄ferat corporib⁹ lūinariū

pmo nec celum sm doctrinā sci tho. causalitates
 habet aut influētiā directe supra hoīem in q̄tuz
 hō est. ⁊ ab alijs inferioribus se: distinguit. fal
 se ergo magister adthias significat q̄ scūs tho
 mas aliud in hoc articulo senserit uel docuerit a
 scola parisiē. licuit igit̄ magistro adthie p̄ de
 fensioe postillatoris pbare deductiōem burgeñ
 ex dictis sancti tho. fuisse ineptam ⁊ longe a san
 cti thome p̄posito. aut alias consequentiā po
 stillatoris defendere. Nam dictum sancti thome
 per burgeñ. allegatum: uerissimum est. neq̄ enī
 negari pōt q̄ aliqua sint corpora perfectiora ut
 celestia: facta p̄pter esse ⁊ conseruationem cor
 porum imperfectorum. s. istorum inferiorū p̄o
 ut talia sunt partes vniuersi ad cuius perfectio
 nem ⁊ consistentiā: corpora celestia condita sūt
 sicut ad quēdam finē in genere creaturarū. q̄q̄
 omniū creaturarū deus sit vltimus finis.

Circa capitulū. xliij.

Na. xliij. circa questionem motam per
 postillatorem. an. s. repudium vxoris fu
 isset in ueteri lege illicitum: cum postilla
 tor recitaret duas opiniones famosas: Burgeñ.
 uolens probare longa digressione q̄ opinio di
 cens repudium fuisse licitum sit magis consona
 littere ⁊ rationi: inter alia inducit quandam san
 cti thome auctoritatem dicētis prima secūde. q.
 cij. ar. v. ad terciū. matrimoniū fuit in ueteri lege
 prout erat in officiū nature. nō prout ē sacmētū
 c iij

cōiunctionis xpi ⁊ ecclie q̄ nōdū erat scā. Un̄ in
 ueteri lege dabat̄ libellus repudiij. quod est cō
 tra sacramenti rationem. Hec scūs tho. ¶ S; ma
 gister Mathias in replica sua 3̄ Burgen̄. inq̄t sic
 in ca. xxxiij. ubi postillator disputat de libello re
 pudij ⁊ diuortio sicut ⁊ Scotus circa quartū sen
 tentiarū ⁊ communiter doctores: sol^o burgē. cū
 scō tho. se procaçiter determinat ad partem mi
 nus probabilem uolens q̄ in ueteri lege repudi
 um erat non modo licitum: sed etiam a deo pre
 ceptum exp̄sse. Hec magister Mathias in forma.
 Cuius tñ questionis disputationem remittit ad
 ea que scripsit infra ad Nat. xix. Sed qm̄ ibi nō re//
 fert ipse magister sicut hic q̄ Burgen̄. cū scō tho
 ma teneat in q̄stioe de repudio i ueteri lege par
 tem min^o pbabilem. s. fuisse licitū: oportuit hic
 id qd̄ de sancto thoma tetigit: examinare. ¶ Et
 certe mirabile est ne dicam abominabile q̄ ma
 gister Mathias tam effronte ac aperte imponat
 sancto thome illud falsissimum. cum ipse nunq̄
 dixisse reperiatur q̄ repudium in ueteri lege fue
 rit a deo preceptum. nec solum hoc: sed neq̄ in
 partem minus probabilem. ut ipse magister fal
 so refert se determinauit. s. q̄ repudium fuerit in
 ueteri lege licitum. Nam quarto sentētiarum di
 stinctione. xxxiij. q. ij. ar. ij. sub ar. ij. eam questio
 nem disputat ex proposito. In cuius determina
 tiōe recitatis duabus opiniōibus q̄s hic postil
 lator tetigit: in fine secūde opinionis q̄ tenet re
 pudiiū fuisse licitū ex pmissiōe diuina: iquit sic.
 Et q̄nis hoc pbabiliter dicat: tñ primū cōmu
 ni^o sustinet. Hec scūs tho. fuerat prima opinio

q̄ repudium in ueteri lege fuisset illicitum. per-
 missum tamen ad maius malum uitandū. s. uxo-
 ricidiū. Ecce q̄ expresse apparet q̄ scūs tho. ma-
 gis se determinat in pbabiliorē ptē. q̄ tenet hic
 postillator. s. q̄ repudiū fuerit in ueteri lege illi-
 citū. q̄uis dicat aliā opinionē hēre pbabilitatē
 q̄d r cōiter doctores dicūt. Itē p̄ma secunde. q.
 cv. ar. iiii. arguit sic. viij. loco. p̄terea iter uir r
 uxorē sicut ē maxima familiaritas: ita debet eē fi-
 des firmissima. sed hoc nō p̄t eē si matrimonium
 dissolubile fuerit. incōuenienter igit̄ dñs p̄misit
 Deu. xxiij. q̄ aliquis posset uxorē dimittere scri-
 pto libello repudij. r q̄ etiā ulterius eā recupare
 nō posset. Ecce argumētū. Sequit̄ respōsio. Ad
 viij. dicēdū q̄ lex p̄misit repudiū uxorē. non qz
 simpliciter iustū eēt. sed p̄pter duriciā iudeorū.
 ut dñs dicit mat. xij. Sed de hoc oportet pleni⁹
 tractari cū de matrimonio ageť. Hec scūs tho. i
 forma. ubi patet q̄ magis se determinat in opi-
 nionē que repudiū dicit fuisse illicitum. ¶ Item
 contra gentiles li. iij. cap. xxiij. in fine sic ait. Per
 hoc autem excludit̄ consuetudo dimittentiū ux-
 ores. quod tamen in ueteri lege p̄missum fuit iu-
 deis p̄pter eorum duriciā qz. s. p̄ni erant ad oc-
 cisionem uxorū. permissū ergo fuit min⁹ malū:
 ad excludēdū maius malū. Hec scūs tho. in for-
 ma. Ex quibus aperte constat q̄ magis teneat re-
 pudium fuisse illicitum in ueteri lege. nō enī po-
 tuit planius oñdere mentem suam q̄ dicere sicut
 hic. q̄ permissum fuit minus malum: ad exclu-
 dendum maius malum. Erubescat igitur ma-
 gister Mathias qui plane hoc in loco aut non le-

gisse. aut non intellexisse sc̄m tho. vel maliuolum
fuisse salua pace sua comprobatur. Sed neq; au
ctoꝝitatem doctoꝝis sui scoti fideliter introducit
significans q̄ in eam opinionem se determinet;
que repudium dicit fuisse illicitum. nam in loco
per eū allegato. .iiij. sentētiarū. vi. xxxij. q. ij. vtrā
q̄ recitat opinionē. nec se in aliquā partē expꝛes
se determinat. ymo nec alteram earū pꝛetulit alte
ri. sed eo magis uideꝛ declinare in eam partem
que repudiū dicit fuisse licitū: q̄ multo plures
ad eius probabilitatem induxit rationes. ⁊ ar
gumenta in contrariam partē magis sollicite dis
soluere conatus est. ¶ Auctoritas autem sc̄i tho
me quam Burgen̄. pꝛo se introduxit: pꝛopositus
eius non pꝛobat. cum ibi pꝛecise dicat sc̄us tho.
q̄ in ueteri lege dabatur libellus repudij. s; vtrū
id licitum fuerit aut illicitū: nō determinat neq;
pꝛosequitur.

Circa q̄rtū libꝛum Regū Ca. xx.

In quarto li. Regū ca. xx. sup illud. vis ut
ascendat umbra. ⁊. lineis. Burgen̄. allegat
sanctū tho. pꝛima p. q. cv. ar. vl. dicentes
q̄ inter miracula: summum gradum tenent ea q̄
nullo modo natura facere pōt. ut sunt retroces
sio solis. gloriꝛificatio corpis hūani ⁊ similia. Sed
magister Mathias qui doctrinā sancti tho. pꝛ in
modico ferre nō ualet. etiā si agnitā ueritatē im
pugnare deprehendat: obsistit dicēs q̄ dictus
illud sc̄i tho. auctoritati augustini dicit qui in

primo de trini. ca. vii. inqt. adaximū miraculū eē
 suscitare mortuū. ¶ In quo plane magister ad
 thias cōuincit manifestā impugnare ueritatem.
 Nam si mirabilia nominant prout Augustinus
 dicit. xxxv. contra faustū. Cum deus aliquid fa-
 cit contra cognitum nobis solitūq; cursum natu-
 re: cōsequēs ē q̄ miracula dicāt per compatiōez
 ad facultatē nature quā excedūt. Nā ex cōpatōe
 ad diuinā potentiā: nihil est qd̄ possit appellari
 miraculū. qm̄ quodcūq; sc̄m: minimū est diuine
 potētie cōpatū. Un̄ seq̄t q̄ fm̄ hoc dicat aliqd̄
 maius miraculū: q̄ magis excedit facultatem na-
 ture. sed quis negauerit id magis fieri supra na-
 turā rei quod naturam excedit. ⁊ q̄tum ad sub-
 stantiā sc̄i. ⁊ q̄tū ad modū fiendi: q̄ qd̄ excedit
 naturam q̄tū ad modū fiendi precise: quoz ta-
 mē primū in solis retrocessione aut statione con-
 tingit. secūdū uero in corpoz mortuoz uiuifica-
 tione. Et cōfirmat p̄ ea que aug^o. dicit. xxxi. de ci-
 ui. dei ca. viij. vbi ex proposito cōferēs de mira-
 culo ait sic. quid ita dispositum est ab auctore
 nature celi ⁊ terre: quēadmodū cursus ordina-
 tissimus siderū? quid tā ratis legibus fixisq; fir-
 matum? Et tñ qñ ipse uoluit q̄ summo regit im-
 perio ac potestate quod cōdidit: stella p̄e cete-
 ris magnitudine ac splēdore notissima: colorem.
 magnitudinē. figurā ⁊ quod ē mirabili^o sui cur-
 sus ordinē legēq; mutauit curuauit. hec augusti-
 nus. ⁊ post pauca exēplificat de statiōe solis tpe
 Josue ⁊ de eius retrocessione tpe Ezechie. ex q̄
 auctoritate aug^o. hēt q̄ nihil ita dispositū ē aut
 tā ratis legibus fixisq; firmatum: quēadmodum

cursus siderū. et ex hoc pcedit aug⁹ ad pbandū
 excellentiā miraculoꝝ q̄ scā sunt circa sidera. se//
 quit enim si nihil tam fixum et firmatū ē q̄ cur//
 sus siderū: q̄ nihil tā magnū ē aut tā mirabile q̄
 ipsum stellarū cursum mutare. ¶ Ad auctozita//
 tem augustini in d̄rium facilis est r̄sio. Nō enī
 augustinus in eo loco p̄tendebat gradus et dif//
 ferentias in miraculis assignare. sed uolens om//
 nipotentiam filij ex effectibus demonstrare ac p
 hoc patris et filij summam equalitatem pbare:
 dixit an quicq̄ maius miraculum est inter mira//
 bilia: corporum mortuorum resuscitatione: qua
 si diceret. certe non est maius miraculum quod
 scz p̄e magnitudine sua magis arguat omni//
 potentiam dei q̄ resuscitatio mortuorum que scā ē
 per filium. ita ut maioritas referat nō ad mira//
 culum in se: sed ad comprobationem uel attesta//
 tionem diuine omnipotentie. ut sit sensus q̄ ni//
 hil est maius mirabile resuscitatioe mortuorum
 idest magis diuinā ostēdens omnipotentia. qz
 hoc miraculum dei omnipotentiam arguit: quē
 admodum et alia. Nā et si grad⁹ sint in miracul:
 oīa tñ diuinā oīpotentia attestāt. dicit enim au//
 gustinus in eplā ad Colusianū. q̄ in reb⁹ mira//
 biliter scīs: tota rō scī ē potentia facientis.

Circa librū Job In prologo.

In plogo libri Job postillator inquirens
 que fuerit intentio auctozis in hoc libro
 recitat positionem sancti tho. qui hunc li

bium subtiliter et eleganter exposuit dicentis quod
 intentio sancti Job in hoc libro fuit supposito
 quod res naturales diuina prouidentia regantur: declara
 re ulterius etiam actus humanos diuina prouidentia re//
 gi. ¶ Hac sancti theobaldi assertioem postillatorum declinat
 dicens eam non fuisse sancti iob intentionem. quoniam totus iste li
 ber procedit per modum cuiusdam disputationis inter
 iob et una parte et amicos eius et altera. que tamen in hoc
 conueniebant cum iob ut ipse dicit quod actus humani re//
 guntur diuina prouidentia cum niterentur probare eum a deo
 iuste puniuntur pro peccatis suis. ergo non erat intentio iob
 id ipsum eis per rationes et disputatiue ostendere. Nam in
 tentio disputatis est aliquos: non est probare id in
 quo cum eo conueniunt. sed aliud in quo ab eo dis
 sentiunt. Unde dicit postillatorum quod intentio sancti iob in
 hoc libro fuit quod aliquando in peccati malis eueniunt bo
 na et iustis aduersa secundum ordinem diuine prouidentie
 ad quam pertinet punire mala et premiare bona in
 hac uita et in futura. Ad quod probandum proce
 dit ex concessio ab eis. scilicet quod actus humani diuina
 prouidentia reguntur. Hec postillatorum in senten
 tia. ¶ Ad que respondet burgenis. quod licet aduer
 sarij iob concederent actus humanos diuina prou
 dentia regi: Sic tamen ponebant modum regendi: quod non
 competebar deo. in quantum dicebant quod deus pre
 miat iustos et iniustos punit solum in bonis et ma
 lis temporalibus huius uite prout patet in processu
 etiam secundum postillatorem. Nam hic modus regen
 di non competit diuine iusticie. unde prouiden
 tiam dei circa actus humanos: simpliciter nega
 bant ponentes eam illo modo quo deo non pos
 set competere. licet prouidentiam dei concederet in

Liber:

cōfuso. hec burgen. ⁊ bene ⁊ ad intentionē san
cti tho. ¶ Intellexit enim scūs tho. amicos Job
negasse prouidentia dei circa actus humanos.
non in se: sed in eo ad quod seq̄t. s. in suo effcū.
est enim effectus quidam diuine prouidentie: q̄
malis in hac uita bona interdū eueniant: ⁊ iusti
sine culpa sua affligantur. Ad horum scilicet ex
ercitium ⁊ pbationem ac maiorem glām ⁊ in ex
emplum aliorum. fm̄ illud Apli. Ro. v. Gloria //
mur in tribulationibus sciētes q̄ tribulatio pa
cientiā opatur. patientia autē pbationē. pbato
uero spem. Et Jacobi p̄mo. b̄tus vir q̄ suffert tē
ptatiōem qm̄ cū pbatus fuerit accipiet coronaz
uite rē. Ad aliorū uero maiorem penā fm̄ illud
sapiētie. iiii. Creature dei in odiū facte sunt ⁊ in
temprationem aie hominū ⁊ in muscipulā pedi
bus insipientiū. Unde cum amici Job negarent
hunc ordinem diuine sapientie. quo disponit ali
quando iustos in hac uita nō pro culpa sua fla
gellari: quod ⁊ postillator cōcedit: seq̄t q̄ dei p
uidentiā circa actus hūanos ex consequenti ne //
gabāt. quod scūs tho. notauit. ⁊ q̄ iste fuerit in
tellectus sci tho. patet ex eo q̄ fundamētū ami //
coꝝ Job dixit fuisse iustozum afflictionē in hac
uita. At enim sic. id autem q̄ precipue proui //
dentiā dei impugnare uidet̄ circa res hūanas: ē
afflictio iustozum. Nam q̄ malis interdū bona
eueniāt ⁊ si irrōnabile uideat̄ ⁊ puidētie d̄riū: tñ
utruq̄; hēre p̄t excusatōem ex mis̄atōe diuina. Sz
q̄ iusti sine cā affligāt: certitudinalr uidet̄ sub
ruere puidētie fūdāmētū. hec. s. tho. ex qb̄ māi
feste appet q̄ itētio ei⁹ fuit q̄ amici iob explicite

et immediate negarent afflictionē iustoz in hac
 uita. quod erat implicite destruere fundamentū
 prouidentie diuine: Nō enim intellexisset sanctus
 Iob. quod esset intentio Iob pbare amicis quasi ne
 gātibus absolute et simpliciter prouidentia dei cir
 ca actus humanos. cū dicat ca. v. expresse helipbat
 eam asseruisse prouidentia dei. sup illud. qui po
 nit humiles. et ibi. beatus homo qui corripit etc.
 Sed ē modus loquēdi sci Iob. in hoc loco. sicut
 si fidelis quis credēs totā sacram scripturā: ne
 garet per ignorātiā beatum Petrum fuisse pesca
 torem. certe talis uere diceretur negare sacre scri
 pture ueritatem. quia negat aliqd ex quo sequi
 tur sacram scripturā falsum dixisse etiam si illud
 neget ignorans quod in sacra scriptura contineat.
 Ita etiam amici Iob cōcedentes diuinam prouidē
 tiam circa actus humanos in confuso: potuerūt
 eam uere negare implicite tñ et ex consequēti ne
 gantes in particulari aliquē modum uel ordinē
 diuine prouidentie quē habet circa actus huma
 nos; quēadmodū iudei negātes explicite deum
 eē hoc modo. s. trinū et unum: ex consequēti ne
 gāt uere deū eē. et negantes hūc modū incarnati
 onis filij dei. s. per natiuitatem ex uirgine: ex con
 sequenti et implicite negarēt incarnationem filij
 dei absolute. Ex premissis satis respōsum est ad
 ratiōem postillatozis. non enim Iob et amici ei
 conueniebant in concedendo diuinam prouidē
 tiam circa actus humanos. nā amici Iob conce
 debant diuinā prouidētiā tali modo: ex quo se
 quebatur implicite et ex cōsequēti nullam eē dei
 prouidentia circa actus humanos. ¶ Quō autēz

magister Mathias dicit q̄ si propter implicitas negationem intentio Job fuisset probare deū esse puiforē actuū humanorū: debuisset p̄mo probare deū eē q̄ sic ip̄licite negasset amici ei⁹ cū nihil aliud sit deum esse: q̄ deum esse iustum: nullam penitus hēt rōem. q̄ etiā si scūs tho. uellet significare q̄ intentio Job fuerit probare prouidentia dei eē absolute ⁊ simpliciter circa act⁹ hūanos: non ideo sequeret q̄ primo debuisset probare deum eē. quod etiā implicitate negabāt. Nā ad probandum cōclusionē nō cōcessam: sufficit in omni argumentatione probare principium primū ⁊ immediatū. ex quo sequit̄ talis conclusio. neq̄ est necessariū probare oīa p̄cipia mediata ⁊ remota q̄ quadam deductiōe a primo ad ultimū negat̄ cōclusiōe negata. nisi forte principū primū fuisset negatū quod nō est in proposito. alias q̄libet sciētia debuisset probare oīa rerū p̄cipia usq̄ ad primas animi conceptiōes ad probandas proprias conclusiones. quia omnia quodam ordine negantur una conclusiōe negata. q̄ eēt sciētias omnes confundere. ⁊ tamen uerum est q̄ sanctus tho. intellexit fuisse intentionem Job probare per rationes prouidentiam dei circa actus humanos eo modo quo eius amici illam negabant scilicet directe ⁊ explicitate: secūndum aliquē modum ⁊ ordinem sicut declaratum est. ⁊ ex cōsequenti ⁊ implicitate: probare absolute ⁊ simpliciter diuinam prouidentiam de actibus humanis quam illi implicitate ⁊ ex cōsequenti negabāt.

Circa capitulum tertium.

In ca. iij. scūs tho. exponēs uerba Job q̄
 b^o maledixit uite sue ⁊ natiuitati dicit q̄
 uerba iob in hoc caplo: nō fuerūt uerba
 impaciētis ⁊ blasphemī. sed illa ptulit uolēs si
 gnificare dispositionē partis sensitīue abhorre
 scētis miseras in q̄bus erat. cui ē uita talib^o mi
 serijs subiecta tristabilis ⁊ odiosa. ⁊ tñ fm rōem
 uitā suā cū illis miserijs acceptabat per uirtutes
 paciētis ⁊ sub spe p̄mis uite future. hāc expo
 sitionē scī tho. postillatoz referēs: dicit pati calū
 pniā ex eo quia amici Job cum essent sapientes
 ⁊ uiri litterati nūq̄ cōtradixissent Job hoc mo
 do loquēti. cū scirēt passiones tristabiles eē sim
 pliciter sensitīue partis. Un̄ fm hāc expositionē
 dicit ipse tota eoz disputatio ē iob: pcederet in
 equoco. cū nitant̄ oñdere iob ex impaciētia ma
 ledicū ⁊ blasphemū tāq̄ ex erronea rōe loquētē.
 quod uidet̄ incōueniēs dici de uiris sapiētibus.
C propter quod ipse postillatoz aliter expōit di
 cens. q̄ iob illa uerba ptulit nō q̄si ex se ⁊ de mē
 te prop̄a: sed cōcludēs ē amicos suos ex cōcessis
 ab eis ⁊ ducēs ad icōueniēs. Negabāt enī amici
 iob ut dicit postillatoz punitionem peccatorum
 ⁊ remuneratiōem bonoz in futura uita. ⁊ ex hac
 sententia erronea quā nouerat Job: cōcludebat
 ē eos q̄ uita sua tot ⁊ tātis miserijs subiecta: s̄s̄
 sibi odibilis ⁊ onerosa. ⁊ p̄ cōsequens natiuitas
 sua cōceptio ⁊ educatio si de hoz tollerantia: n̄
 la in futurum est expectanda p̄miatio. hęc po
 stillatoz in sūma. **C** S̄z burgen. oñdens expositio
 nē sancti tho. uerā ⁊ magis rationabilē respon
 det ad obiectionē postillatozis dicēs. falsum eē

q̄ stāte expositiōe s̄i tho. disputatio Job ⁊ ami
 corū eius p̄cederet in equiuoco. qm̄ eoz̄ dispu//
 tatio circa hoc erat p̄ncipaliter q̄ Job dicebat
 se eē flagellatū sine culpa. amici uero asserebant
 ipsum flagellatū eē in penā culpe sue sicut ex pro
 cessu patet. ⁊ ita disputatio eoz̄ nō erat in equo
 co sed sibi inuicē de directo d̄dicebāt. alia aut̄ q̄
 in hac disputatione iuterposita sunt: nō erāt de
 p̄ncipaliter intētis sed de secūdario supueniētī
 bus. vnde ⁊ infra ca. xxxij. ubi cessauit disputatō
 triū amicoz̄ dicit sic. omiserūt autē tres uiri isti
 responderē Job. eo q̄ iust⁹ sibi uideret. .i. qz nō
 poterāt ipsum cōuincere de iniusticia sua. Amici
 ergo Job qz p̄ncipaliter p̄tēdebāt in disputa//
 tione probare Job p̄ culpa sua flagellatū: nō sūt
 p̄secuti vtrū uerba q̄ in caplo hoc interposuit:
 fuissent plata s̄m partē sensitiuā uel alias q̄si nō
 curantes de illis. ⁊ sic nec ipsi disputabāt in equo
 co: nec Job eos detinuit in uerbis ad p̄positum
 nō expectatib⁹. vtriusq̄ enī ptis intētio: uersa//
 bat p̄ncipaliter circa iusticiā Job qm̄ ip̄e pro
 ponebat. alij d̄dicebant. Quod autē postillatoz̄
 dicit q̄ Job in hoc caplo ex sentētia erronea ami
 corū suoz̄ quā nouerat cōcludit vitā suā odibi
 lē ⁊ onerosam ducēdo eos ad incōueniens: dicit
 burgen. eē irrationabilr dictū. tū qz qn̄ hoc ca//
 plm̄ p̄posuit: nihil legit̄ audiuisse ab amicis cuz
 ip̄e fuerit p̄mus loquēs de hac materia. nec de//
 buisset eis ip̄onere q̄ aliqō erroneū credidisset:
 non habens de hoc certā noticiā. tum etiā quia
 si hoc modo loqueret. .s. ex alioz̄ positione ut
 eos duceret ad incōueniēs: debuisset iterponere

aliquam dictiōem que significaret q̄ hoc loque-
retur ex aliorum positione nō ex sua. quod tamē
non facit. sed simpliciter loquitur tāq̄ ex propria
opinionē sicut scūs tho. exponit. Hec burgen. r̄
bene. ¶ Et certe mirabile est vnde postillator ex
positionē suā adinuenerit ac firmauerit cū neq̄
in uerbis iob vel amicorū eius neq̄ in modo lo-
quēdi: vllum habeat fundamētū. Sz r̄ plane ex
positio sua damnat per quā rōem putat exposi-
tionem sancti tho. excludere. Nā stante expositi-
one postillatoris disputatio iob r̄ amicorū eius
manifeste pcederet in equiuoco. Probat qm̄ si
iob uerba maledictiōis ptulit. nō ex se sed cōclu-
dens q̄ amicos suos ex cōcessis ab eis r̄ deducē-
do ad incōueniens: hoc illi nūq̄ intellexerūt nec
ipse se exposuit ī tota disputatiōe. pmo amici ei⁹
uerba iob acceperant tanq̄ blasphemantis r̄ im-
patientis. r̄ de hoc ipsum reprehenderūt. Cū in
sequenti caplo r̄ndēs ei eliphat p̄m⁹ ait. nūc au-
tem uenit super te plaga: r̄ defecisti. tetigit te:
r̄ cōturbatus es. vbi timor tuus. fortitudo tua r̄
paciētia tua r̄ pfectio viarū tuarū. Et ī caplo. v
dicebat. virū stultū interficit iracūdia. quod po-
stillator exponens dictum esse contra iob: inqt.
ille enim uere stultus ē: qui a uirtute paciētie ca-
dit ppter aduersitatis pōd⁹. Itē baldach suites
cap. xvij. r̄ndens ipi iob qui in caplo pcedente
miserias suas declamauerat: iquit. qd̄ pdis aīaz
tuā in furore tuo: vbi postillator ait. q. uicat ta-
lia dixisti ex impetu furoris tui: q̄ aīaz a sapiētia
r̄ uirtute deicit r̄ sic eam destruit r̄ pdit. Ecce q̄
amici iob etiā fm̄ expositionē postillatoris neq̄

q̄ intellexerūt eum dixisse uerba sua maledica ex
 eoz suppōe ut eos duceret ad incōueniens. s; ac
 ceperunt illa tāq; blasphemantis ⁊ impaciētis.
 Sequit̄ ergo ex his q̄ eoz disputatio stāte expo
 sitione postillatoris: manifeste pcederet in equi
 uoco. ac per hoc q̄ postillator in idē inconueni
 ens incidit: ad quod putat sc̄m tho. deducere.
C Sed neq; expositio sua ullā uidet̄ habere pro
 babilitatem. Nam amici iob penā ac p̄miū futu
 re uite negātes: nullū incōueniēs putarēt q̄ uita
 iob tam multis doloribus ac tantis miserijs sub
 iecta: sibi eēt odibilis ⁊ onerosa. p̄mo sponte il
 lud amitterēt. presertim cum uiderent iob in tali
 ac tanto miserie statu: de quo nō apparebat pos
 sibilis liberatio uia humana prout ipse postilla
 tor concedit. Probat̄ illud. qm̄ non eēt ⁊ mors
 in q̄tum penalis ac miserie uite ablatiua sūt: sub
 ratione cadunt appetibilis. Tollit enim mors ut
 sic miseriam. que est omnium malozum maximū
 ac per hoc rationem hēt boni ⁊ appetibilis. Un
 de ⁊ dñs adat. xxxj. dicebat. Bonum erat ei si na
 tus non fuisset homo ille. Et Ecclesiastici. xli. ait
 sapiens. O mors bonum est iudiciū tuū homini
 indigenti ⁊ qui minorat̄ uirib; defecto etate ⁊c̄
 per quem modū dicit̄ Apocal. ix. In dieb; illis
 querent homines mortem ⁊ non inuenient eam.
 desiderabunt mori ⁊c̄. Non ergo amici iob ha
 buissent pro inconuenienti q̄ uita ipsius tantis
 astricta miserijs: esset sibi nolita ⁊ odiosa. ac eti
 am q̄ appeteret non fuisse. frustra itaq; foret et
 nihil momēti hēret argumētatio sc̄i Job stāte ex
 positione postillatoris. cū illud concluderet: q̄

ultro ab aduersarijs cōcederet. Nec pbat rōna
 biliter postillator amicos iob hēre p icōueniēti
 uitā ipi⁹ sibi eē p illo statu odiosā ac nolitā: ex
 eo q̄ eū ad pniā iducebāt dicētes q̄ si hō ue
 re penitet: a q̄busuis miserijs liberabit a dño .
 Nā utrūq; hoz simul stare potuit. ⁊ q̄ agnosce
 rent uitā iob tot miserijs subiectā eē sibi p tunc
 odiosaz: ⁊ q̄ illi ad pniā sub spe salutis recupe
 rāde suaderet. Un̄ nulla rōne pbabile fit q̄ iob
 vir sapiētissimus uerba sua pferret maledica ar
 gumentando ut amicos duceret ad incōueniēs:
 quod neq; illi neq; aliquis satis doctus p incō
 uenienti hēret. Inq̄t enī hiero. sup illud. Bonus
 erat ei ⁊c. mat. xxvj. multo meli⁹ ē nō subsistere:
 q̄ male subsistere. Patet ergo ex his inualidū eē
 fundamētū qd̄ postillator in sua habuit expōe.
 ¶ S; ⁊ ipse iob cām sue impaciētie ⁊ v̄boz male
 dicoz q̄ ptulerat: nō aliā dixit eē q̄ flagella dñi
 q̄ sustinebat. Bit enim capitulo .vj. vnde ⁊ ver
 ba mea dolore sunt plēa: q; sagitte dñi i me sūt.
 quarum indignatio ebibit spūm meū. Et capi
 tulo .vij. cum premitteret penas quas paciē
 batur: dicit. q̄obrem elegit suspendium anima
 mea ⁊ mortem ossa mea. desperaui. Ecce ex om
 nibus premisis q̄ causaz qua maledixit uite sue
 ⁊ natiuitati ⁊ alia uerba impacientie ptulit: assi
 gnat fuisse flagella ⁊ dolores acerrimos quibus
 pmebatur. neq; vnq; pro causa assignauit fal
 sam amicorum opinionem de nulla retributio
 ne fienda pro meritis ac demeritis in vita futu
 ra prout postillator exponit. Unde satis vide
 tur q̄ fuerit expōitio eius ficticia. ¶ Verum

magister mathias pio postillatore decertās cre-
dit se respondere ad ea que burgen. pio expo-
sitione sci thome contra postillatorem supra no-
tauit. Unde ex tota deductione burgen. colligit
tria puncta. Primum est q̄ materia principalis
disputationis iob fuit q̄ flagellaretur sine cau-
sa. Secundum q̄ iob asseruit se iustum ⁊ per con-
sequens sine causa flagellatum. Tertium q̄ ami-
ci iob solum impugnabant iusticiam iob quas
ipse pretendebat. Alia autem que disputationi in-
terposita sunt: q̄ sint accessoria in disputatione.
Hec tria dicit magister math. burgen. posuisse q̄
bus cōprehēdit tota ei⁹ digressio. ¶ Ad q̄ ma-
gister math. rñdet dicēs q̄ pmū dictū ē simplici-
ter falsuz neq; eē imponēdū tā cōmēdabili uiro
sicut iob. pbat illud eē falsū. q; aliqd in rerū na-
tura fieri sine cā: vna oīm philosophoz uoce re-
probat. ¶ Ad secūdū silr rñdet falsum eē q̄ iob
se fore iustū asseruit. Nā hoc faciēs: foret iniu-
stus quemadmodū ip̄e iob dicit. iij. h⁹. ⁊ prima
Jo. i. Si dixerimus q; pctm nō hēmus ip̄i nos se-
ducimus ⁊ ueritas in nobis non ē. Cū dicit ma-
gister mathias q̄ uerba illa que ad innocentiam
uel iusticiam iob tendere uidentur: non aliter ac-
cipienda sunt nisi sicut uerba xpi de ceco nato.
Jo. ij. neq; hic peccauit nec parentes eius ⁊c. q; iob
non dixit simpliciter se non peccasse. Nam
hoc esset temerarium. sed dixit se nō peccasse ut
flagellaretur. ¶ Simili modo dicit q̄ tertium di-
ctum burgen. stare non pōt quia amici iob non
intendebant eum probare iniustum: sed habe-
bant hoc tanq; euidens ex flagellis iuxta errores

illoꝝ quo neminem dixerunt flagellari sine culpa. Ad quod concludendū tendit eorū disputa-
tio. Concludit ergo magister **Mathi.** q̄ materia
disputatiōis in hoc libro: fuit neminē puniri in
p̄nti nisi p̄ pctis. cui erroꝝi iob se opposuit ⁊ nō
p̄ iusticia sua. s̄ p̄ iniuria deo scā per derogatio-
nē disputauit. In cuius signū infra ca. vltimo ce-
us illos tres amicos increpās nō dicit eos cōtra
iob locutos: sed d̄ deū ⁊ dei iusticiā. ideo dicit
ibi. iratus ē furoꝝ me⁹ in te ⁊ in duos amicos tu-
os q̄ nō estis locuti corā me rectū. i. dogma ue-
rum s̄m glo. Si enim locuti fuissent d̄ iusticiam
iob dicit ipse. ut sonat tertiū dictū burgen. non
possent reprehendi quasi non rectum locuti fu-
issent. cum ⁊ iob reprehensibilis erat ⁊ p̄ deū re-
prehensus. ut patet infra. xxxviij. ¶ Ad primam
obiectiōem burgen. d̄ postillatoꝝe r̄ndet magi-
ster **Mat.** q̄ amici iob fuerūt uiri insignes. ideo
fama prodente potuit iob scire eorū opiniones ⁊
doctrinas. ⁊ fortasse tpe p̄speritatis se cōtulit cū
eis: sic q̄ eum non latebāt erroꝝes illoꝝ. ¶ Ad se-
cundum r̄ndet q̄ quando maledixit iob diei ⁊ t̄-
satis dedit intelligere q̄ ex suppositione erroꝝū
quos nouerat maledicebat creaturis dei. nā cuz
esset uoce d̄ni laudat⁹ ut iustus ⁊ rectus: creature
dei maledicere non potuit absolute. ¶ Laborat
consequenter magister **Mathias** refellere ratōez
quam sanctus tho. assignat de eo q̄ tam parti-
culariter iob uite sue ⁊ natiuitati maledixit dicēs
primo q̄ nō uidet sibi conueniens sacram scri-
pturā poematib⁹ ⁊ poetis cōpare. cū multa so-
leāt metiri poete. ¶ Secūdo q̄ nō uidet sibi be-
o iij

nē inferri ex dco bti hiero. passus iste ē metric⁹:
 ergo poeticus. qz multa sunt poetica psalca. ml
 taqz metra nō poetica. Hec mgr̄ math. 5 burgen̄
 ⁊ in p̄iudiciū expōis sci tho. qdā alia notauit 5
 burgen̄. quoz mea non interest cū doctrinā sci
 tho. nō tāgāt. ¶ Hec aut̄ que recitata sunt ex vi
 ctis mgr̄i math. q̄ facile hēant absolutōez: ex vi
 cedis patebit. Primū enim qd̄ ex victis burgen̄.
 colligit: certe false sibi impositū ē. nō enī in v̄bis
 burgen̄. inuenit̄ dictū q̄ materia disputationis
 iob fuerit q̄ flagellaret sine cā sed q̄ flagellaret̄
 sine culpa. mix̄ ē ergo quare aut vnde id sibi im
 posuerit. Sed ⁊ si dixisset sine cā: nō certe eēt ma
 le dictū. Nā s̄sus eēt. i. sine cā culpabili. qm̄ fm̄
 regulā Hilarij. iiii. li. de trini. intelligētia dcoꝝ
 ex causis ē assumēda dicēdi. Satis enim cōstat ex
 cōi vsu loquēdi etiā sacre scripture q̄ cū dicitur
 q̄s puniri sine cā: intelligatur. i. sine culpa. qz vt
 cōiter cā pene culpa ē. Tali enī mō loquēdi vsus
 ē ipe iob infra. ix. ca. dicēs. ⁊ multiplicabit vul
 nera mea etiā sine cā. i. sine culpa. sic etiā ps. iij.
 dicit̄. qm̄ tu percussisti oēs aduersantes mihi sine
 cā. sic ⁊ in multis locis sacre scripture. Nō debu
 iss̄et igit̄ mgr̄ math. ex illo mō loquēdi: calumni
 am 5 burgen̄. suscitare. etiā si illud dixerat. ¶ S;
 neqz scdm̄ dcm̄ rōnabiliter ipugnat. nā qd̄ bur
 gen̄. dicit iob se fore iustū asseruisse: verū eē con
 stat ex plibus locis h⁹ libri. sed psertim ex capi.
 xvj. ubi exp̄sse dicit. Nō peccaui ⁊ in amaritudi
 nib⁹ morat̄ oculus me⁹. Et. xxvij. ca. dicit iob.
 neqz enī rephēdit me cor meū i oi uita mea. Item
 ca. xxxij. inqt̄ heliu loquēs 5 iob. dixisti ergo in

aurib⁹ meis ⁊ uocē uerboꝝ tuoz audiui. mūd⁹
 sū ego ⁊ absq; delicto imaculat⁹ ⁊ nō ē iūqtas in
 me. Claret ergo ex his q; iob se iustū eē asseruit.
 Et cū mgf math. dicit hec uerba ⁊ filia intelligē
 da eē nō absolute q̄si diceret iob se nullū habu//
 isse pctm: s; sub hoc sensu q; nō habuerit pctm
 quo dign⁹ eēt sic flagellari: dico q; ipso eodem
 sensu accipiēda sunt uerba burgen. sicut enī iste
 locut⁹ ē simplr sine determinatōe: ita ⁊ iob. pmo
 ⁊ magis absolute. Qua ergo sapientia mirabilē
 mgf math. iudicauit vba burgē. eē rep̄hēsiōe di
 gna: cū diceret uerba iob merito eē exponēda:
 uidetur plane q; non rectis oculis id diffiniert.
 ¶ Quod autē dicit mgf math. s̄ tertiū dcm bur
 gen. q; amici iob nō intendebant eū pbare iniū
 stū nec circa hoc disputabāt s̄ eū s; hēbant hoc
 tanq; euident ex flagellis: manifeste falsum ē nō
 solum ex processu disputationis ubi singule ob
 iectiones ⁊ responsiones circa iustificationē iob
 versantur pro ⁊ contra prout diligenter conside
 ranti patebit: sed ex fine disputationis. Dicit enī
 ca. xxxij. omiserūt autē tres uiri isti rīdere iob ⁊
 eo q; iustus sibi uideret. Ex quibus uerbis ap
 tissime cōstat disputationē eoz versari circa iu
 stificationem iob cum ea cōcessa ab aduersarijs
 cessauerit eozum disputatio. Nam tunc rationa
 biliter cessat disputatio: qm̄ altera pars s̄dictio
 nis de q; fuerat disputatio: cōcedit ab aduersa//
 rio. Un̄ ⁊ heliu disputationē p̄secut⁹ ē qm̄ ad//
 buc p̄tē ipius iob nō cōcesserat s; tenebat iob iu
 stū nō fuisse. pmo p̄ sua iūsticia fuisse flagella//
 tum. ⁊ ita super iustificatione iob cepit disputa
 o iij

re dicēs sequēti caplo dixisti ergo in aurib⁹ me
 is mūdus sum ego ⁊ absq; delicto ⁊c. Sz ⁊ po
 stillator in eo caplo. xxxij. plane dicit q̄ materia
 disputatiōis iob ⁊ amicoꝝ eius fuerit uerbū iob
 quo dixerat se iustū eē. Inq̄t enī sic. cessatio aut
 huius disputatiōis: fuit eo q̄ tres amici iob su
 pra positi auditis uerbis iob quib⁹ innocētiā
 suā multipliciter declarauerat: reputauerūt eū
 esse iustū. ⁊ ideo merito tacuerunt quia cū eo di
 sputare ceperāt: eo q̄ ante cōtrarium tenebant
 scz ipsum a deo fuisse propter suā iniusticiā
 flagellatum. Heliu aut̄ adhuc idē tenebat ⁊ iu
 sticiā quam iob pro se declarauerat simulataz
 ⁊ non uerā credebat. hec postillator in forma.
 Ex quibus apparet q̄ mgr Mathias gratis rep̄
 benderit burgen. cū māifeste falsa assumpserit ī
 eius reprehensionem ⁊ suo postillatori aduersā
 tia. ¶ Signum autem quod magister math. ad
 ducit ad probandum q̄ iob se opposuerat ami
 cis p̄ iniuria in deum commissa ⁊ nō pro defen
 sione iusticie sue: nullam hēt apparentiā. Naz
 cū deus sit ueritas prima a qua oē uerū depen
 det ⁊ ē: quicq̄d ē aliquā ueritatē dicit: pot̄ di
 ci nō rcm̄ coram deo. ⁊ ita q̄cqd ē ueritatē a iob
 p̄positā dicebat: merito coram deo non rcm̄
 esse dictum est. Un̄ q̄ amici iob opposuerāt cō
 tra iusticiā eius pro cuius defensiōe ille certa
 bat: non erat rectum corā deo. quoniam non sic
 se habebat rei ueritas. Et cum dicit magister ma
 thias q̄ iob uere reprehēibilis erat ⁊ a dō fuit re
 prehensus infra ca. xxxviij. ⁊ per consequens q̄
 non erat uera iustificatio eius: dico q̄ ad hoc re

spondet postillator quem ipse defensare conten-
 dit super eodem. xxxviii. ca. dicens q̄ quis dca
 iob pro quibus a deo reprehendit uera essent:
 tamen quia habuerunt speciem mali ⁊ poterat
 generare scandalum: quia ex modo loquendi ui-
 debatur dicere aliqua in derogatione diuine iu-
 sticie ⁊ presumptuose: ideo reprehendit a deo.
 Idem dicit in summa ca. vi. exponens illud. si //
 cut seruus meus iob. ¶ Potest etiam rīderi p̄ ea
 que glo. dicit super illud. neq̄ enim reprehēdit
 me cor meū. ca. xxvij. inquit enim. Sed quo pa-
 cto a corde suo reprehendi se negat: qui superi-
 us dicit. Peccaui. Peccauit quidem uel cogitan-
 do: sed nequaquā se a corde suo reprehendi con-
 fitetur. quia et si illicita cogitando rectitudini
 defuit: fortiter tamē defuit cogitatiōi. hec glo.
 ¶ Solutio autem quam magister adthias dat
 ad primam Burgen. obiectionem quantum ha-
 beat insufficiētie: ex aduerbio fortasse cui respō-
 sio ipsa innitit plane habetur. Non enim mul-
 tum habet ueritatis: quod proponitur uerū eē
 fortasse. ⁊ tamen posito q̄ illud probabile fue-
 rit: non adhuc saluari uidetur expositio postil-
 latois. quoniam et si iob uel fama pdēte uel ali-
 as conferens cum amicis potuit errorem ipsorū
 nouisse de futura uita: debuit dubitare an ad //
 huc pro tempore quo ad eum uisitandum con-
 uenerant: in errore suo persisterent. Deuisset p̄
 facto iob vir doctissimus grauis ac prudentissi-
 mus audire p̄mo eos errorem suū pponentes. uel
 ipis tacētib⁹: exqrere ab eis an forte cōceptū er-
 rorem quē olim habuerāt: pro tūc tenerēt. An nō

videtur q̄ vir sanctus exemplar paciētiē in tot
 ⁊ talia amaritudinis ac maledictōis uerba p̄ci-
 pitanter prozumeret ad amicorum confusiōnē
 ⁊ reprehensionem: nondum cognito per certitu-
 dinem q̄ illi partem tenerent aduersam in erro-
 re suo perseverantes. maxime cum ore dei lauda-
 tus fuerit infra ca. vi. de rectitudine sua obserua-
 ta. ¶ Et p̄terea nullo pacto uerisimile ē q̄ sedēs
 iob in sterq̄linio percussus vlcere pessimo a plā-
 ta pedis usq̄ ad verticem capitis: qui ut dicit
 ca. precedēte testa saniem radebat: tantā sensuū
 ac mentis possideret tranquillitatem: q̄ ip̄e pri-
 or̄ disputationem contra amicos sponte suscita-
 ret super eorum erroribus quos nouerat alias.
 ¶ Item nec probabile est q̄ amicos suos p̄ con-
 solatione eius pariter ueniētes fletu magno ac
 scissis uestibus p̄re compassione plorantes. pul-
 uerem super capita spargentes ad diuine misera-
 tionis remedium ip̄i iob impetrandū. sedētesq̄
 in terra septem diebus cū eo ⁊ noctibus septem
 nullum uerbum ei loquentes uidentes eius ue-
 hementem dolorē: ip̄se ad disceptationem super
 eorum erroribus ut eos cōuinceret atq̄ reprehē-
 deret: cōcitaret ip̄is p̄re dolore eius mēte cōster-
 natis. Talis certe disputatio: imprudentie ip̄si⁹
 ingratiudini atq̄ impaciētie: merito posset im-
 putari: quod de tanto viro existimare fas nō ē.
 Unde aperte constat q̄ responsio magistri ma-
 thie ad primam rōem burgen̄: nullā habeat effi-
 caciam. sed neq̄ uerisimilitudinem. ¶ Neq̄ secu-
 da responsio eius alicuius est momenti. Nō enī
 ex eo q̄ maledixit iob diei ⁊c. signum fuit q̄ ex

amicorum erroribus quos olim nouerat: loqueretur. cum ex alia causa potuerint maledictiones ille procedere absq; preiudicio iusticie sue et rectitudinis: volens. s. significare dispōez ptis sēntiue miserias i qb⁹ erat abhorrescētis put. s. tho. exponit. ¶ Et q; ipsa uerba iob maledica non fuerint sufficiens signū q; ex amicorum opiniōe erronea loqueret: ex hoc manifestum est q; amici sui audiētes uerba illa: nihil tale cognouerūt. sed acceperunt ea ut blasphematoria et ex impatientia prolata. prout supra ex littera ipsa deductum fuit. Necesse igitur habuisset iob supposita expositiōe postillatoris aliquod aliud signū uerbis suis interponere quod sufficienter ostenderet ipsum ex suppositione errorum illorum fuisse locutū. Quod cum non fecerit: euidenter cōcluditur q; uerba iob nō id pretendebāt quod postillator cōcepit: neq; ali⁹ intellect⁹ in v̄bis illis facile dari pōt salua ipsius iob iusticia ac rectitudine iuxta uerbū dei ca. vlti: nisi is quē habuit scūs thomas. ¶ Ad illa que obicit magister mathias contra rationem sancti thome quā assignat de tam particulari et acerrima maledictione iob: dicitur ad primum. q; sanctus Thomas non compat sacram scripturam per omne modum poematibus aut poetis. sed dicit ex auctoritate beati Hieron: q; in libro iob scriptura uti⁹ modis aut rōibus poematib⁹. qđ ad dignitatē sacre scripture ptinet. cū dñā sit cui omnes scientie humane famulantur. et a q̄ sumpserūt exordium prout Cassiodorus ait. et habetur in dec. xxxvij. vi. legimus. s. sed econtra legitur.

Liber:

Inq̄t enim. Ois splēdor rethorice eloquētie. ois mod^o poetice locutiōis q̄libet varietas decore p̄nunciatiōis: a diuinis scripturis sūpsit exordiū. Un̄ Judi. ix. scriptura modū loquēdi hēt poeta rū. cū dicit. ierūt ligna ut vngerēt sup se regē. v̄i gerūtq; oliue. impa nobis r̄c. Itē ibi. si dormia / tis inter medios clerōs pēne colūbe deargētate / 7 posteriora dorsi ei⁹ in pallore auri r̄c. ps. lxxvij. Sic 7 in multis locis sacre scripture repit mod^o loquēdi poetarū. Un̄ 7 Ap^o. p̄ma Corin. xv. et ad titū p̄mo puerbijs q̄busdā vtit^r poetarū. Et Actu. xvij. ip̄e ap^o. inq̄t. Sicut 7 q̄dā v̄roz poe tarū dixerūt. ip̄ius enī 7 gen^o sumus. q̄ si poete in suis carminibus multa mētiant^r: sacre scriptu re nō nocet. nā talia ī testimoniū sue veritatis nō inducit. sed illa p̄cise: que uera poete docuerūt. q̄ nō modo nō illicita: sed 7 ualde nobis vtilia sunt. Ex eis q̄ppe ut inq̄t beda 7 hēt deē. xxxvij di. turbat. si q̄ inuēta sūt utilia: q̄si sua sumere li cet alioquin neq; etiā ip̄e magister gētū aliquot uersus poetarū suis uel scripturis uel dictis indi disse. ¶ Ad secundum dicit^r q̄ scūs thomas nō infert ex hoc solo q̄ uersus q̄b⁹ liber iste cōscri / pt⁹ ē sunt metrici: q̄ ideo sint poetici. s; ex eo q̄ metrici sūt 7 cū hoc figuris ac colorib⁹ cōstāt. q̄ mod^o loquēdi: poetarū ē prout ysidorus tradit ethimo. libro. viij. capi. vij. Un̄ verba scī tho. sunt hec. Et sic patet q̄ liber iste per modū poe matis conscriptus est. Un̄ p̄ totū hūc lib⁹ figu ris 7 colorib⁹ vtit^r q̄b⁹ poete uti cōsueuerūt. hec s. tho. ¶ Ea autē q̄ mgr̄ adat. fingit se iducere p̄ cōsolatiōe burgē. ex v̄cis postillatoris Iberemie

xx: magis in rei ueritate uidentur sophistarum uerba quam consolatoris. Nam omnia que ad propositum nostrum postillator ibi dicit. plus et plenius sanctus thomas. scripsit hic et in multis alijs locis a quo ipse postillator accepit. Sed neque pro illa que ibi postillator tradit poterat mirari ad obiectionem suam quam hoc loco sanctus thomas. fecerat ex suo falso presupposito. Cum neque eius neque sui defensoris indigemus auxilio nos qui doctrinam sancti thomas. tenentes: colimus ueritatem. hoc unum tamen negari non potest quod postillator hoc loco impugnat quod hieronymus. xx. docet aperte ubi uerba iob ex hoc capitulo inducit secundum intellectum sancti thomas. exposita. At enim super illud hieronymus. maledicta dies etc. Non sunt impacientis et despondentis uerba: sed in hoc exprimit horrorem sensualitatis respectu mali imminetis. Quod tamen patienter tollerabat. sicut sanctus iob exemplar patientie dixit. Pereat dies in qua natus sum etc. Et sic est sensus. maledicta dies etc. id est si sequeretur sensualitatis horrorem: tempus natiuitatis mee maledicerem. Hec postillator in forma.

Circa predictum capitulum tertium.

In eodem capitulo. iij. super illud maledicant ei qui maledicunt diei etc. postillator recitat duas sancti thomas. expositiones dicentes. Hoc thomas exponit dupliciter. Uno modo quod pro leuiatam intelligitur magnus piscis qui alio nomine uocatur cetus quem propter sui magnitudinem piscatores non audet inuadere de die ut dicit sed de nocte

tantum. et ideo quando intendit eius captionem
 si superueniat dies: maledicit ei et sic suscitare le-
 uiatan: est eum inuadere. Alio modo ut per leui-
 atam intelligatur diabolus quem suscitare habet
 mali homines ei obedientes. et isti odiunt lucem
 diei. secundum quod dicitur Iohannis tertio. om-
 nis qui male agit odit lucem. ¶ Sed prima
 expositio non uidetur uera quia audiui ab illis
 qui nouerunt captionem illius piscis quod nun-
 quam inuaditur de nocte sed magis in clara die
 ita quod piscatores alonge possint contra eum te-
 la directe proijcere. quia si appropinquaret: essent
 in periculo submersiois ex motu illius piscis ma-
 re notabiliter perturbantis. Secunda uero expositio
 uidetur mistica et ideo pono aliam litteralem
 quam ponunt hebrei dicentes quod hec est uera litte-
 ra. maledicant ei qui maledicunt diei expectantes
 orbari de societate sua etc. hec postillator. ¶ Locus
 tra quem burgeni. uolens primam sancti thome
 expositionem defendere: dicit quod et si piscis ille
 magnus non possit capi nisi de clara die post-
 illator dicit sibi fuisse narratum a piscatoribus:
 tamen si contingeret quod aliqua dies in qua pesca-
 tores captionem illius piscis intenderent finire-
 tur ante eius captionem: maledicerent illi diei.
 eo quod non fuit protensa usque ad finem sui ope-
 ris. et de talibus intelligitur illud qui maledi-
 cunt diei qui parati sunt suscitare leuiatan secun-
 dum proprium motuum sancti thome licet mu-
 tetur tempus congruum ad captionem utrum

nox uel dies. quia hoc consistit in facto. ideo nō
 variat motiuum expositionis. Hec burgeñ .
 ¶ Sed quia iste modus dicendi burgeñ. et si sal
 uet textus ueritatem : non tamen saluat ea que
 sanctus Thomas circa eius expositionem dicit:
 ideo aliter uidetur dicendum q̄ et si piscis ille
 magnus scilicet cetus de die capiatur prout cō//
 muniter aut in partibus in quibus postillatoz
 de captione eius interrogauit: non ideo sequi//
 tur q̄ aliquando uel in alijs regionibus in qui
 bus sanctus Thomas de illius captione percō//
 tatus est: non capiatur de nocte. ut sic commo
 dius et securius: sub noctis silentio et obscurita
 te repente ipsum dormientem inuadant. ne ipse
 de die a longe uidēs et presentiens inuasores uel
 tela quibus mactatur: fugiat uel mare pre ma//
 gnitudine sua et ferocitate conturbans: horribi
 les excitet undas ita ut inuasorum nauem sub
 mergat. Nam ut fertur a piratis et piscatoribus
 tantus ac tam grauis est somnus ceti: q̄ magni
 tudo eius mirabilis ac pinguedo multo magis
 somno q̄ cibo nutrimentali fouetur. Unde fili//
 um eius mox cum nascitur: per annum dicunt
 dormire. Exemplum erit ad propositum no//
 strum quoniam et si aues ut cōmuniter et apud
 nos ac anialia cetera de die capiāt: nō ideo tol
 litur quin aliquando uel secundum regionum
 diuersitatem sub noctis tenebris capi possint.
 Non enim vnus modus certus est capienda //
 rum auium aut ferarum etiam que sunt eius //
 dem speciei. neq; in omni regione neq; in omni

tpe idem ē modus neq; ubiq; eadē sunt instru-
 menta. igit; neq; necesse ē q; idē mod^o sit deter-
 minat^o ita q; nō alius: pisces capiēdi in oī tpe ⁊
 in oī maris regiōe etiā si eiusdē spēi pisces sint. s;.
 captiōis eoz ⁊ ars ⁊ instrumenta s; m diuersitatē
 tpm regionū ⁊ mariū poterunt uariari. Un̄ satis
 leui ratione postillator; ḡ expositionem scī tho.
 ductus ē. ¶ Sed neq; multū utilis aut necessaria
 erat disputatio sua circa eiusmodi piscis captu-
 ram in qua tñ non modicā ipse facit vim. Nam
 poterat textus legi eā bene siue de die fieret illi^o
 piscis captura siue de nocte. ¶ Ad id autē q; po-
 stillator; dicit secūdam expōem scī tho. mysticam
 eē ⁊ nō l̄ralem: Rūdet burgeñ. ⁊ bñ q; falsum ē.
 qm̄ parabolice locutiōes aut figuratiue: sensū lit-
 teralē faciūt. Et accipit hec r̄sio ex his q; sanct^o
 tho. tradit p̄ma p. q. p̄. ar. vl. ⁊ quoz. vij. ar. xv.
 Nō enim uoces pabolice aut figuratiue ad l̄ram
 significāt figurā s; figuratū. Nā cū scriptura no-
 minat dei brachiū: nō ē l̄ralis sensus q; in deo sit
 mēbrum huiusmōi corporale quod ē figura qm̄
 uoces primo designāt: sed litteralis sens^o ē q; sit
 in deo uirtus operatiua que ē figuratū. Unde in
 proposito n̄o sub figura leuiatā: dyabolus ad
 litteram intelligit; ⁊ nō s; m sensum spūalē. qz ut
 scūs tho. notauit ex auctoritate beati hieronimi
 totus iste liber fere coloribus ⁊ figuris poeticis
 constat. Ipse etiam postillator; infra. xl. capitulo
 per leuiatā ad litterā intelligit; demonē. quod tñ
 hic nō bene aduertens improbauerat.

Circa capitulum quartum.

¶ In caplo. iiii. sup illud. porro ad me dñm
 est uerbū absconditū. scūs tho. sub dubio
 relinqt utrū reuelatio quā sibi eliphat di
 cit scām fuisse: vera fuerit aut ab eo cōficta. qđ
 burgen. inqt rōnabiliter scūm eo qđ nihil refert
 in pposito an hec reuelatio fuerit uera uel ficta.
 ¶ Sed magister math. dicit necessariū fuisse cō
 siderare an uera fuerit illa reuelatio uel falsa. et
 cōcludit cū postillatoze qđ fuerit cōficta ab eli
 phat nulla in re exñte reuelatōe. Probāt hoc qđ
 alias deus p talem reuelationem auctorizaret di
 eta ipsius eliphat quoz tamen multa falsa sunt
 cū dñs in fine libri dixerit ad eū. iratus est furor
 meus in te ⁊ in duos amicos tuos qđ nō estis lo
 cuti rectum coram me. ¶ Item quia reuelatio il
 la inducit ad falsum intellcū. s. qđ nullus a deo
 punit in pñti: absq; culpa precedente. falsū au
 tem non potest a deo reuelari. Nec mgf mat. p
 postillatozē. ¶ Sed certe ambo in hac eoz argu
 mentatione decipiūt. Supponunt enim qđ reue
 latio eliphat si uera fuit ⁊ non ab eo cōficta: qđ
 fuerit a deo. quod tñ nō ē necessariū. Nam reue
 lationes etiam per angelos malos fieri possunt
 in quibus multa astruūt falsa ⁊ ad falsum intel
 lectum ⁊ iterum ad malum finem. Sepe enim sa
 thanas se trāstfiguratur in angelum lucis ut ap^o. di
 cit secunda Corin. ij. ⁊ uisibiliter ⁊ inuisibiliter:
 ymagines circa fantasiā formādo faciens appa
 rere quod nō ē. ⁊ aliquū uocē audibilem forman
 do. conceptus ⁊ ymaginatioes proponendo et
 inspirādo. sensus exteriores illudēdo ⁊ alijs mo
 dis sibi possibilibus. Nā dyabolus in uirtutes

corporeas aut corporeis organis affixas impme
 re pōt. fm hanc demonum reuelatōem ppheta //
 bant prophete de quibus dñs dicit Jere. xxiiij. ⁊
 in pphetis samarie. vidi saturitatem. ⁊ ppheta
 bant in baal ⁊ decipiebāt pplm meū isrl. Talis
 etiā dicit reuelatio q̄ scā est vroni pilati adat.
 xxvij. prout etiā postillator ibi expōit. Un̄ qz re //
 uelatiōes hoībus fieri pñt per demones: monet
 btūs iohānes p̄ma Jo. iij. dicēs. carissimi nolite
 oī spiritui credere. sed pbate spūs si ex deo sint.
 Ad huiusmōi demonū reuelatōes valz ⁊ nccāria
 est grā que ab aplo dicitur discretio spirituum.
 ¶ Quia ergo reuelatio eliphat poterat fieri opa
 tione demonis: ideo merito scūs tho. reliqt̄ sub
 dubio an uera fuerit uel ab eo cōficta. tū qz iu //
 dicari nō poterat p certo. Nam oīa q̄ ptulit eli
 phat ⁊ falsa ⁊ ad falsū intellcū: potuerūt eē ⁊ cō
 ficta ab eo nulla exñte sibi scā reuelatiōe: ⁊ etiāz
 habita per reuelatiōem nō a deo sed a demone:
 ut probatū est. Lū etiā qz sine ficta uel uera eēt
 talis reuelatio: nihil refert ad ppositū. ¶ Pz ita
 qz nullitas argumētatiōis postillatoris ad pbādū
 certitudinalr̄ fuisse fictam cū pcedat ex fūdamē
 to nō certo s; ualde dubio. s. q̄ reuelatō eliphat
 si uera fuit ⁊ nō ab eo cōficta: q̄ fuerit a deo. Et
 q̄uis in capitulo sequēti cū diceret eliphat ⁊ ad
 aliquē scōz conuerrere: aliquo mō significauerit
 se spiritu dei habuisse illā reuelatōem: id tñ non
 exp̄ssit prout magister mathias sibi imposuit. s;
 ⁊ si exp̄ssisset: non ideo certum esset nobis. cuz
 ⁊ alia falsa in reuelatione sua tradiderit.

Circa capitulum quintum:

In caplo. v. sup illud. uoca ergo si ē q̄ tibi r̄ideat. burgen̄. inducit expōez. s. tho. uicentis. uoca ergo si est qui tibi respondeat. quasi dicat si mihi hoc reuelatum non credis: tu ipse inuoca deum si forte ipse tibi ad hāc dubitationem respondere uoluerit. ⁊ si per me//rita propria hoc obtinere a deo non putas: ad aliquē scōnū cōuertere. ut eo mediāte hui⁹ rei ueritatem a deo cognoscere possis. hec scūs tho.

¶ Quā expōem q̄ burgen̄ p̄fert expōi postulationis: ideo magister mathias se illi opponit uicē q̄ stante expōitione scī tho: non debuit eliphat remittere iob ad alios pro acquirenda fide de reuelatione sibi facta. sed tenebatur probare reuelationem sibi factam fuisse: uel per signa sicut moyses fecit Exodi tertio. uel per scripturas quemadmodum xp̄s probauit se missus a deo. quod etiam probauit per multa signa. Ex quo magister mathias uult concludere q̄ expōitio sancti thome fuerit minus rationalis. qm̄ ea stante: sequeretur predictum inconueniēs. s. q̄ eliphat remitteret iob ad alios pro fide habēda de eius reuelatione. ⁊ non eam probaret sufficienter per signa uel per scripturam ad quod tenebatur.

¶ Sed ad ista dupliciter r̄ndetur. Primo q̄ assumptum magistri mathie falsum ē nisi plus addatur. Nō enī uerū ē q̄ q̄ sibi factā reuelatōem denunciat: teneatur illam per signa uel per scripturam probare. q̄ nullus tenetur ad id qd̄

eij

non est in ptate sua. sed si ignozanti scripturas fiat reuelatio: vel etiam scienti: sed de his q̄ non dum in scripturis hēnt: nō hēt in ptate sua illā probare p̄ scripturā. cū scripturarū dicat ignarus. vel nulla de tali re p̄cesserit scriptura. neq̄ p̄ signa: q̄ facere miracula donū dei ē quod gratis datur. neq̄ est i ptate hoīs nisi a deo detur. ergo rē. ¶ Sed forte dices q̄ cū reuelatiōe semper datur a deo ad eius cōfirmatiōem: uel scripturarū noticia si de ea re hētur: vel grā miraculorū. Sed hoc directe est s̄ ap̄lz p̄ma cozin. xij. di centē. diuisiōes grārum sunt ⁊ alij dat̄ p̄ sp̄m sermo sapiētie. alij aut̄ sermo scie. alteri fides. alteri opatio uirtutū. alij p̄phetia. alij discretio sp̄rituum. alij genera linguarū. ⁊ alij interpretatio sermonū. vbi ap̄. oīa ista dona diuidit ⁊ sepat ad iuicē ita q̄ quodlibet dari pōt a deo et plerūq̄ datū ē sine alijs. In qua re null⁹ theologorum varie sensit. Unde ioseph reuelationē suam quam pharaoni denūciauit circa somniuz gen. xij. neq̄ scriptura. neq̄ signis comprobauit. neq̄ daniel cōfirmavit scriptura aut signis: reuelationē sibi fcām a deo de somnio nabuchodono sor. cū etiā expresse sibi dixisset se a deo habuisse talem reuelationem danielis secūdo. Nullius ergo efficacie est rō magistri mathie s̄ sc̄m tho. cū sumpserit pro fundamento q̄ falsum est. Veruz est tñ q̄ si q̄s uelit fidē facere p̄ se ipm de reuelatione sua vt ab alijs inconcusse credatur: q̄ teneatur eam signis aut scriptura efficaciter probare. Sed hoc eliphat noluit put patet ex textu. Nam ipsum iob pro fide reuelationis sue habēda: ad

alios remisit. ¶ Potest etiam secundo responde-
ri q̄ posito sed nō cōcesso q̄ eliphat per scriptu-
rā uel signa teneretur probare reuelationem suā
quod tñ non fecit: nullum inde sequitur incōue-
niēs expositiōi sc̄i tho. nō enī ē necē excusare ip-
suz eliphat a negligētia ignorātia uel cōscū quez
in confirmatione sue reuelatiōis habuerit: cum
in nōnullis sue reuelationis dogmatibus errasse
conuincatur presertim ex intentione finis.

Circa capitulū sextum.

In caplo. vi. ubi dicit̄. q̄re detraquistis ser-
monibus ueritatis. burgen̄. expōem po-
stillatoris declinans: recitat approbatq̄
expōem sc̄i tho. dicentis detractiones eliphat eē
intelligendam qua in derogationem fame ipi
iob: d̄ dixit sermonibus eius ueris quos primo
protulerat in sua lamentatione. ⁊ detractio illa
fuit in q̄tum eliphat uisus est reprehēdere iob
quia se innocētē dixit ⁊ sine culpa sua punituz.
huius expōis maiorē approbatiōez ⁊ laudē ma-
gister math. egre ferens: se burgen̄. ac scō tho.
opponit dicens. Primo q̄ expō sc̄i tho. uidetur
impropria. quia detractio fame consistit in scō
⁊ nō in sermone. In l̄sa autē nō dicit̄ detractum
facto fame: sed sermonibus ueritatis. ergo ⁊c.
¶ Secūdo qz nō inueniūt̄ alij sermōes ueritatis
quibus eliphat detraxerit nisi illi q̄bus iob ob-
iurgabat errores amicor̄ ab olim sibi notos scz
q̄ nulla futura sit in alia uita p̄ bonis aut malis
c. iij

retributio put in hoc passu postillatoz exponit.
 Hec magister mathias. ¶ Sed certe in prima ha-
 rum obiectionum magister mathias nō satis do-
 cte se videtur habere. nam cū dicit q̄ detractio
 fame consistit in facto ⁊ non in sermone: si intel-
 ligat sicut modus loquendi sonat q̄ detractio q̄
 aliquis detrahit fame alterius fiat per scā ipsius
 detrahentis ⁊ non per uerba: manifeste est falsū
 ⁊ contra vsum ac doctrinam loquentiū. Diffini-
 tur enim detractio q̄ ē aliene fame denigratio p̄
 occulta uerba. Un̄ p̄ onerb. iiii. remoue a te os
 prauū ⁊ detrahentia labia sint procul a te. ⁊ ca.
 p̄ xiiii. dicitur. ventus aq̄lo: dissipat pluuias ⁊ fa-
 cies tristis. linguam detrahentē. Lingue aut̄ ⁊ la-
 bis v̄ba accommodāt: nō scā. Et sup̄ illud Rō.
 i. detractores deo odibiles. dicit glo. quod idō
 additur: ne leue putetur detractio: propter hoc
 q̄ consistit in uerbis. Item gregorius sup̄ ezechi-
 elem omel. ix. ait. linguas detrahentium sicut no-
 stro studio non debem⁹ excitare ne ipi pereāt:
 ita per suam maliciā excitatas debemus equani-
 miter tollerare: ut nobis merituz crescat. ecce q̄
 gregorius linguis attribuit detractiōē. Sunt ⁊
 alie q̄ plurime auctoritates sacre scripture ⁊ san-
 ctorum doctorum in quibus detractio non nisi
 uerbis aut lingue accommodatur. ¶ Si autē in-
 telligat q̄ detractio fame consistit in facto ⁊ nō
 in sermone. i. q̄ factis alterius detrahitur ⁊ non
 eius uerbis: non minus falsum est. nam sicut fa-
 ma uel nomen bonum habetur de factis alteri⁹
 si recta sint: ita ⁊ de sermonibus eius si cōsonāt
 ueritati. fama enim aut nomen bonum: a p̄sona

usq; ad facta eius ⁊ uerba cōsueuit extendi. Lau-
damus enim non solum hominē: sed uerba eius
⁊ facta si uera ⁊ recta sint s̄m illud. In deo lau-
dabo sermones meos. ps. l. ergo per opposituz
denigratio fame que est detractio nō solum fie-
ri pōt de benefactis alterius: s; ⁊ de eius sermōi-
bus ueris. ⁊ sicut factis: ita etiam ipi sermōni de-
trahitur. Et hoc loco iob ipis sermōibus prout
est datus casus: dixit fuisse detractuz vt etiā ma-
gister math. cum postillatoze exponunt. Cū pa-
tet prime obiectionis inefficacia ⁊ nullitas. ¶ Ad
secundam dicit q̄ sermones quibus eliphaz de-
traxerat: sermones ipius iob sunt. sed nō sunt il-
li quos postillatoz notauit. nam illos iob nōdū
protulerat. sed quos scūs tho. expressit. illi. s. q̄
bus iob dixerat se innocētē ut flagellaret ibi. nō
ne dissimulaui. nōne silui. nonne q̄eui ⁊ uenit su-
per me indignatio supra ca. iij. ubi scūs tho. in-
quit. Si quis colligere uelit que in hac deplora-
tione iob dicta sunt: sciēdū ē tria in ea cōtineri.
primo enim ostendit sibi vitā suā eē tediosam.
Secūdo magnitudinem miserie quā paciebat.
ibi anteq̄ comedo suspiro. Tertio ostēdit suam
innocētiam ibi. Nōne dissimulaui. Hec scūs tho-
mas. ea igitur uerba iob sunt de quibus in cap.
isto dicit. quare detraquistis sermonibus uerita-
tis. quos magister math. inuenire non poterat.
prout ex mō interrogatōis sue accipit. illis enim
v̄bis iob: detraherat eliphaz ī ca. iij. ibi. Recor-
dare obsecro te: q̄s vnq; inocēs perijt. prout eti-
am postillatoz exponit.

Circa capitulum. xxiiij.

e iijj

In caplo. xxxiij. super illud. nec abulet per
 viam vinearū. burgeñ. pōit expōem sācti
 tho. exponētis uerba illa de pctis impio-
 rū. sed magister mathias dicit expōem postilla-
 tois illa exponētis de pena reproborum: eē ma-
 gis consonam littere. Sed cum id nō probet: ea-
 dem facilitate qua victū est: pro nulla reputat.
 vnū tñ est q̄ cū scūs tho. exponit illa uerba de
 pctis impiorum: non est expositio sua aliena a
 penis reproborum in vita ista. de quib⁹ pp̄e fi-
 unt imprecatiōes seu maledictiōes. Nā pctā: ple-
 rumq; pene sunt precedentium. pctōrum prout
 sanctus thomas declarat prima secunde questi-
 one. lxxxvij. arti. ij.

Circa capitulum. xxxvj.

In caplo. xxxvj. qđ dicit in manibus ab-
 scōdit lucē. scūs tho. expōit de luce spūa-
 li. Dicit tñ q̄ illud annunciat de ea ami-
 co suo. pōt etiā exponi de corporali luce s̄m opi-
 nionem platoniorum. quorum sententiam recī-
 tat de animarū esfluxu ab aiabus stellarū ⁊ de ea-
 rum reditu ad siderum claritatem. ¶ Cōtra hāc
 sancti thome expositionem magister mathias vi-
 cit. primo q̄ postillato: cū beato gregorio ⁊ glo-
 sa ordinaria legunt illud. Immanibus prout est
 datui casus nominis immanis ⁊ hoc immane.
 Sed scūs tho. aliter. quia prout ē ablatiuus no-
 minis man⁹ cū pp̄oe. in. quod sibi uidet absq;
 rōe scām. ¶ Secūdo qz expōez secūdā de luce cor

porali sup illud. anūciat rē. pbat p qdā q̄ fm
 fidē nraz falsa sūt r erronea. s. q̄ aīe deriuēt a na
 tura stellaz r ad earū claritatē rēē viuēdo reuer
 tant. q̄ opinio fuit platonicoz. Hec mgf math.
 ¶ In quoz pmo qd̄ dicit postillatozē exponere
 illud Immanibus prout ē datiui casus. r sanctū
 thomā prout est ablti casus: nescio vnde acce
 perit. Nā sicut in uerbis sci tho. dicit ad expōz
 illius pticule in manib⁹. i. p sue uirtutis opa vlt
 ex p̄tate dei q̄ in scripturis figurat per manuz:
 ita in v̄bis postillatozis dicit. i. p ei⁹ v̄tutē. s. dei
 q̄ sūt p manū significari cōsueuit. Un̄ nō minus
 uidet ex uerbis postillatozis q̄ in manib⁹ fuerit
 ablti casus: q̄ ex v̄bis sci tho. neq̄ magis q̄ fue
 rit casus d̄ti: pmo si bene pōderēt verba postil
 latozis simul cū textu: satis apparet q̄ postilla
 toz legerit. In manibus: put ē ablti casus. alias
 nō consonaret expō eius: textui. Dicit enī in l̄ra
 In manibus abscondit lucē r precipit ut r rur
 sus adueniat. Certū ē aut q̄ aduerbiū rursus: p
 prie denotat reiteratiōem resp̄cū eius quod p̄e
 cessit. Un̄ si immanibus eēt datiui casus: signifi
 carēt in littera q̄ lux immanibus idest supbis
 aut crudelibus semel abscondita: rursus. i. iterū
 ad eos rediret. nā resp̄cū alioz: nō diceret rur
 sus. Un̄ gregori⁹. xxvij. moza. qz legit immanib⁹
 d̄ti casus: h̄isdē. s. supbis expōit lucē sp̄ualē qn̄
 qz abscondi r rursus aduenire. Hoc aut postil
 latoz nō vult ex sua expōe. Nā dicit q̄ lux gr̄e et
 gl̄ie aliquib⁹ abscondit vt reprobis: r aliq̄b⁹ cō
 cedit vt electis. Itaqz vult q̄ nō eisdē cōceditur
 a q̄bus absconditur. Nō ergo li. in manibus in

rellepit postillatoꝝ eē dñi casus sed ablti. vt sit se-
 sus. In manib⁹ .i. in v̄tute dei ⁊ dispōe. ut ip̄e ex-
 ponit: abscondit lux bonis ⁊ cōcedit malis. Ex
 q̄bus etiā appet q̄ si scūs tho. exposuit. In ma-
 nibus put ē ablti casus noīs man⁹: nō id fecit si-
 ne rōe. Nā multū cogit ad sic exponēdū aduer-
 biū rursus put deductū ē. ⁊ tūc meli⁹ ē expone-
 re illud de recessu ⁊ reditu lucis corporalis que
 cōiter fit oib⁹ hoīb⁹ put scūs tho. expōit: q̄ de
 recessu lucis resp̄cū quorūdā ⁊ reditu ei⁹ resp̄cū
 alioꝝ sicut postillatoꝝ expōit. ⁊ hoc ppt̄ aduer-
 biū rursus. ¶ Illud uero q̄d secūdo obicit mgr̄
 math. ḡ expōem secūdā sci tho. de luce corporali:
 certe nō aliud oñdit q̄ q̄ ip̄e mgr̄ malo ḡ factū
 tho. moueat affcū. ita ut nō erubescat etiā i q̄b⁹
 scūs tho. fm̄ alioꝝ opiniōem apte p̄cedit: calū-
 pniōsas sibi rōes obicere. Cū. n. scūs tho. secun-
 dā expōitiōē de luce corporali probet p̄ dicta
 plonicōꝝ q̄ ip̄e in q̄plib⁹ sue scripture locis cō-
 dēnat: q̄s nisi aut maluol⁹ aut penit⁹ ignorans
 nō cognoscat q̄ eā expōem det p̄supposita falsa
 sententia heliu quā cōem cū platoniciis hēret de
 aiārū efluxu ab aiab⁹ stellarū. Un̄ scūs tho. nō
 dicit absolute q̄ illa uerba heliu: de luce corpora-
 li debeāt expōi. s; q̄ sic p̄nt expōi. s. p̄supposito
 q̄ heliu falsam plonicōꝝ opiniōē de ortu aiāꝝ
 teneret. Atq; ita nō declarat scūs tho. p̄ ea que si-
 des catholica dānat: illa q̄ in sacra scriptura cō-
 tinēt tāq̄ in se ⁊ absolute uera. sed ea q̄ i scriptu-
 ra sacra hēnt dicta fm̄ falsā quorūdā ⁊ erroneā
 opiniōē. Talia enī falsa ⁊ erronea: scripturarū
 omētatoꝝ nō verēt p̄ alia erronea dca expōēt.

pmo id ree fit. na r si sic pcedat ex falsis: pcedi
tur tn ex coeessis. No eni verit⁹ est postillator s.
ca. iij. p falsa r erronea dicta amicoz iob fm sua
expdem: pbare ea q de maledictoe vite iob r na
tiuitatis in ca. i. cotiner. qz. s. p suppoit ipe: q te
xtus ibi loqr fm eoz falsa sniaz qua huerant de
punitioe r remuneratioe hoim a deo.

Circa librū Psalmorū in plogo.

N plogo sup libz psal. postillator mo
uet qone de copatoe dauid ad alios p
phtas. In c^o psecutioe comeorat qd scus
tho. scpsit sja sje. q. clxxiij. ar. iij. vbi disputas
de copatoe ppharu ad iuice. dicit q r si dauid
qtu ad aliqd fuerit excellenior ppha moysie i eo
scz q pleni⁹ cognouit r expslit misteria icarnati
onis xpi: simplr tn loquedo de pphia: moyses
fuit excellenior illo r ceteris pphis veteris testa
menti. ¶ Primo qtu ad visionē itellcualē. eo q ui
dit ipam dei eēntiā sicut paul⁹ i raptu. Secūdo
ex pte denūciatōis qz moyses denūciauit pphiaz
suā toti pplo fidelīū ex psona dei qsi legē ppo
nēs. nō sic aut dauid nec ceteri pphē. Tertio qz
tū ad opatōez miracloz qb⁹ pphā confirmat.
qm̄ maiora signa fecit moyses toti pplo: qz da
uid r alij pphē. hec. s. tho. ¶ Sz qcqd sit de cō
clusioe iqt postillator. rōes iducte nō uideēt vale
re ad ppositū. Nō pma qz claritas cognitionis
actū pphetādi excludēs: nō pōt constituere ex
celleniorē gradū pphetie. Nam sic idem consti
tueret r excluderet. Sz visio diuine essentie excludit
actum pphetādi sicut r actū fidei qz vterqz
est enigmaticus ergo rē. ¶ Preterea si p dicta rō

ualere dicit ipse: sequitur quod moyses fuerit excellentior
 omnibus apostolis praeter paulum quibus non est concessum
 uidere diuinam essentiam in uita praesenti. quod tamen san-
 ctus thomas negat in loco praesallegato. ¶ Nec secunda
 ratio uidetur ualere. quia denunciatio prophetiae est aliquid
 sequens prophetica cognitiōem. ideo non uidetur ua-
 riare gradum prophetiae ex hoc quod plures uel paucio-
 ribus denunciatur. ¶ Et eadem ratio dicit ipse tertia ratio
 sancti thomas non ualet quia confirmatio per signum: sequitur per
 prophetiam. unde et iohannes baptista nullum signum fecit
 ut dicit iohannes. x. et tamen sanctus thomas concedit quod fuerit maior
 propheta ipso moyse. Unde concludit postillator quod pro-
 babilis potest dici quod dauid fuerit excellentior propheta
 moyse. ad quod confirmandum arguit tripliciter. ¶ Pri-
 mo quia licet moyses quemadmodum et dauid acce-
 perit ueritatem super naturale absque quibuscunque figu-
 ris et signis sensibilibus: non tamen toties nec ita coniter
 habuit tales illustraciones sicut dauid. ¶ Secundo quia
 patet. sanctus thomas. dicit dauid plenus et clarus expressit mi-
 steria christi quae moyses. scilicet lex uetus et propheta ordina-
 bant ad christum sicut ad finem. quia ut apostolus dicit gal. iij.
 lex pedagogus noster fuit in christo. ergo dauid excellentior
 omni propheta fuit quae moyses. cum finis sit nobilior his
 qui sunt ad finem. Uidet enim propheta dauid quaedam habere
 excellentiam ex hoc quod christi misteria sic expressit. ¶ Ter-
 tio quia beatus gregorius. expressit dicit quod dauid clariorē
 dignitatem quae moyses habuerit omel. iij. scilicet ezechielē
 nec postillator in sententia sancti thomas. ¶ In quorum ab-
 solutiōe et si burgen. multa dixerit. non tamen re uera
 mentem sancti thomas. sicut neque postillator aduersarius
 eius concepit. Non enim fuit mens sancti thome in
 questiōe proposita: ex clara uisione diuinae essentiae

quã hũit moyses: pbare pphetiã moyfi fuisse
 excellẽtiore aut perfectiore: pphã dauid sumen
 do pphetiã fm ppãam ⁊ formalẽ eius rõem. Nã
 q̃ pphetia fm formalẽ rõem dicat enigmaticaꝝ
 cognitõez fm aliquẽ modũ. ⁊ q̃ clara vifio diui
 ne eẽntie ut sic rõem ppãam excedat pphetie: ex
 presse docuit sanctus tho. scõa secũde. q. clxxiiij.
 ar. i. ⁊. q. clxxiiij. arti. v. ⁊ in de veritate. q. xij. ar.
 vij. ⁊. xij. ⁊ in pluribus alijs locis. Sed mens ei⁹
 fuit dicere q̃ q̃ moyses vidit diuinã eẽntiam: ex
 cellentior propheta fuit q̃ dauid q̃tum ad rõez
 generis prophetie: quod ẽ cognitio. i. q̃ fuerit
 excellentior cognitio moyfi: cognitioẽ dauid q̃
 uis propter diuine essentie claram visionem: co
 gnitio illa moyfi: min⁹ ppe dicat pphã. Et q̃
 ista distinctio de rõẽ pphie generica ⁊ specifica
 fuerit de mẽte sc̃i tho. p̃z expresse in. q. de verita
 te. q. xij. ar. xij. in corpe qõnis vbi sic dicit. Rñ //
 deo dicendũ q̃ cũ natura sp̃ei cõsistat ex natura
 generis ⁊ natura differẽtie: ex vtraq̃ dignitas spe
 ciei põt pensari. ⁊ fm has duas cõsideratões. in
 ueniũtur aliqua se inuicẽ in dignitate excedere.
 qñq̃ ⁊ q̃tũ ptinet ad rõem sp̃ei: semp illud ptĩ
 cipat pfectius sp̃ei rõez: in quo differẽtia forma
 liter speciem cõstituẽs: nobilius inuenit. s̃ fm //
 pliciter loquendo qñq̃ ẽ nobilius id in quo na
 tura generis ẽ pfectior. qñq̃ vero id i quo ẽ pfe
 ctius natura differẽtie. Cũ enĩ natura differentie
 addit aliquã pfectõem supra generis naturam:
 p̃eminẽtia q̃ ẽ ex pte differẽtie: facit aliq̃d eẽ sim
 pliciter nobili⁹: sicut i specie hoĩs q̃ ẽ aial rõnale
 simplr ẽ dignior ille q̃ ẽ potior in rõnalitate q̃ q̃

ē potior i his q̄ ad rōez aialis spectāt. vtpote sen
 sus ⁊ mor⁹ ⁊ alia hmōi. Qñ uero dīa aliq̄ iperfe
 ctōem iportat: tūc id i quo ē cōplet⁹ natura ge
 neris: ē simplr nobili⁹. vt pz i fide q̄ ē cognitio
 enigmatica eoz. s. q̄ nō uidet̄ q̄ enī habūdat in
 natura generis ⁊ deficit i fidei dīa vtpote fide
 lis q̄ iā p̄cipit aliquē itellm̄ credibiliū ⁊ quodā
 mō iā ea uidet: hēt simplr nobiliozē fidē eo q̄ mī
 n⁹ cognoscit. ⁊ tñ q̄tū ad rōez fidei p̄tinet: ma
 gis p̄p̄e hēt fidē ille q̄ oīno nō uidet illa q̄ cre
 dit. ⁊ sic etiā ē i p̄phetia. p̄ph̄ia. n. uidet̄ eē q̄
 dā cognitio obūbrata ⁊ obscuritati admixta fm̄
 id qd̄ hēt. ij. pe. s. hētis firmiozē p̄pheticū ser
 monē rē. hec. s. tho. Et cōcludit q̄ si cōparem⁹
 p̄ph̄ias q̄tū ad dīam q̄ rōez p̄ph̄ie cōplet: illa
 iucit p̄fectozē p̄ph̄ie hēre ⁊ magis p̄p̄e: cui yma
 ginaria visio admisceat. Sic enī ueritatis p̄ph̄eti
 ce cognitio obūbrat. Si aut̄ opem⁹ p̄ph̄ias fm̄
 id q̄ p̄tinet ad naturā generis. s. cognitioem uel
 uisionē: cōcludit. s. tho. q̄ illa p̄ph̄ia ē p̄fectioz
 ⁊ dignioz q̄ hēt iudiciū ⁊ acceptionem sup̄natu
 ralē fm̄ uisionē itellectualē sine ymaginaria uisi
 one. cui cōclusiōi cōsonat qd̄ dicit secūda. ij. q.
 clxxiiij. ar. ij. Inqt. n. dignitas eoz q̄ sūt ad finē:
 p̄cipue cōsiderat̄ ex fine. finis aut̄ p̄ph̄ie ē māife
 statio alic⁹ ueritatis s̄ hoīem exntis. Cñ q̄to h⁹
 modi māifestatio ē potioz: tāto p̄ph̄ia ē digni
 or. Māifestū ē at̄ q̄ māifestatio diuine ueritatis
 q̄ fit p̄ nudā cōtēplatōez ipius ueritatis: potioz
 ē illa q̄ fit sub similitudine corpaliū rerū. magis. n.
 appropiqt̄ ad uisionē patrie fm̄ quā i eēntia di
 uitas cōspicit. Et in̄ ē q̄ p̄ph̄ia p̄ quā aliq̄ sup̄

naturalis ueritas cōspicit̄ s̄m itellcūalē uisionē:
 ē dignior q̄ illa ī q̄ ueritas supnatural māifestat̄
 p̄ silitudinē corporaliū rerū s̄m p̄maginariā uisi
 onē. Hec. s. tho. Et q̄b^o liq̄de appet q̄ aliq̄s di
 ci p̄t excellētiō: p̄ph̄a alt̄o: q̄ t̄n min^o p̄p̄e r̄nō
 s̄m formalē rōem recipit uenoiatiuā p̄dicatiōez
 prophetie. r̄ in hoc sensu accipiēda sunt v̄ba sc̄i
 tho. in loco p̄allegato de cōpatione moȳsi ad
 alios p̄phetas cū dixit q̄ moȳses ea rōe fuit ex
 cellētiō: ceteris p̄phetis ueteris testamēti: q̄: uī
 dit ip̄am dei eēntiā. Nō. n. itellerit q̄ ab illa cla
 ra uisiōe uenoiaret moȳses p̄pheta magis p̄p̄e
 r̄ formaliter q̄ dauid r̄ ceteri. sed q̄ excellentior
 eēt p̄pheta. s. q̄stū ad naturā generis. i. dignior
 r̄ p̄fectior: cognoscēs aut uidēs. eo q̄ ī p̄ph̄a et
 fide r̄ silitibus q̄ ex sua d̄ra specifica dicit ip̄fecti
 onē: tota dignitas r̄ p̄minētia accipit̄ simplici
 ter loquendo: a natura generis put̄ s̄ deductuz
 est. Nō enī ex eodē ē q̄ aliq̄s uenoiēt̄ p̄p̄e r̄ for
 maliter p̄ph̄a: r̄ excellētiō: p̄ph̄a. Un̄. s. tho. se
 cūda. ij. q. s̄. allegata. clxxiii. ar. ij. ad. iij. sic di
 cit. Ad tertiū dicēdū q̄ nihil p̄hibet aliq̄d esse
 simplr̄ melius: quod t̄n minus p̄p̄ie recipit ali
 cuius p̄dicatiōē. sicut cognitio patrie ē nobili
 or̄ q̄ cognitō uie q̄ t̄n magis p̄p̄e dicit̄ fides: eo
 q̄ nomē fidei ip̄ortat ip̄fectōez cognitōis. Simi
 liter aut̄ p̄pheta ip̄ortat quādā remotōem r̄ ob
 scuritatē ab intelligibili ueritate. r̄ iteo magis
 p̄p̄e dicit̄ p̄phete: q̄ uidēt̄ p̄ p̄maginariā uisi
 onē q̄uis illa p̄pheta sit nobilio: que est per itel
 lectualem uisionē. dum tamen sit eadem ueritas
 ut̄robiq̄ reuelata. Hec sc̄us tho. ī forma. ¶ Et si

In hoc instet q̄ pari rōe bti in patria existentes
 poterūt cenoari excellentiores prophete id ē p
 fectius uidentes ⁊ cognoscētes: rñdet scūs tho.
 arti. v. qōnis s̄ notate. clxxiiij. vbi arguit sic p̄ri//
 mo loco. moyses vidit diuinam eēntiam qui tñ
 ppheta dicit. ergo pari rōe bti possunt dici p//
 phete. ecce argumentū. Seq̄t rñsio. Ad p̄mū di
 cendū q̄ visio illa moysi: fuit raptim per modū
 passiōis. nō autē pmanens per modū beatitudi
 nis. Unde adhuc vidēs erat pcul. ppter hoc nō
 totaliter talis visio amittit rōem prophetie. hec
 scūs tho. ¶ Ex qua solutōe duo accipiūt. Unū
 est q̄ fm intētōem scī tho. in illa visioe clara di//
 uine eēntie ppter quā moyses dicit excellentior
 propheta ceteris: modicū fuit de rōe p̄p̄a ⁊ for
 mali pphete. Patet hoc cū dicat q̄ tal visio nō
 totaliter amisit rōem prophetie quasi signās q̄
 multū de formali rōe pphete amiserit. quod fa
 cit ad ea q̄ s̄ dicta sunt fuisse de mēte scī thome.
 ¶ Aliud quod seq̄t ex p̄dicta solutōe ē q̄ actus
 visiois clare diuine eēntie nō oīno phibet: quin
 sic videns possit dici ppheta si viator sit. Et h̄
 ratio ē. qm̄ ⁊ si vidēs in illo actu vidēdi nō sit p
 cul ab eterna ueritate in se ipa: ē tñ pcul fm sta//
 tū suū. cū nōdū puenerit ad ultimā pfectiōem ⁊
 cōiunctionē ad deū. Un̄ ap̄. ij. corin. v. q̄ diu in
 corpore sum⁹: peregrinamur a dño. Est etia3 sic
 videns pcul a cōi hoīm sensu cum quibus con
 uersatur que distātia cōsequit pphetiā tam in//
 trinsece ⁊ de per se: q̄ illa sola sufficit ad hoc q̄
 supernaturaliter vidēs cenoietur propheta. Un̄
 scūs tho. iij. pte. q. v. ar. viij. arguit sic secūdo lo

eo. Sicut fides ē eoz q̄ nō uidēt̄ ⁊ spes eoz que non habentur: ita pphētia ē eoz que non sunt p̄ntia. sed distant. Nam pphēta dicitur q̄si procul fans. sed in sp̄o nō ponitur fides nec spes ut s̄ dictū ē: ergo pphētia nō debz poni ī sp̄o. ecce argumentū. Seq̄t̄ r̄nsio. Ad secundū dicendū q̄ fides est eoz q̄ non uidentur ab ipso credēte. et s̄līr spes est eoz q̄ non habēt̄ ab ipso sperante. sed pphētia est eorum que sunt p̄cul a cōi ho-
 minum sensu cum quibus propheta cōuersat̄ ⁊ cōicat̄ ī statu vite. ⁊ ideo fides ⁊ spes repugnāt̄ perfectioni beatitudinis xp̄i. non aut̄ pphētia. Hec sc̄us tho. ¶ Ex his r̄ndet̄ per ordinē ad argumenta postillatoris s̄ rōes sc̄i tho. Ad primam dicitur q̄ maior est uera de illa claritate cogni-
 tionis que simpliciter excludit actum prophetā di. sed minor est falsa in proposito nostro. nam visio diuine essentie qualem habuit moyses: nō excludit actum prophetandi simplr̄ sicut supra declaratum est. tum qz fuit raptim ⁊ per moduz passionis. tū etiam qz fuit viatoris p̄cul existētis ab eterna ueritate s̄m statum suuz. p̄mo talis visionis claritas constituit excellentiorē graduz prophetie q̄tum ad rōem generis ipius prophētie. de quo mō excellētē sc̄us tho. intellexit sicut s̄ satis deductum est. ¶ Ad secundū negatur cōsequentia. Nam ⁊ si alij apostoli xp̄i p̄ter paulum non habuerint in hac uita claraz diuine eēntie uisionem: omnes tamen habuerūt per doctrinam xp̄i ⁊ reuelationem sp̄us sancti pleniorē noticiam de misterijs fidei ⁊ rebus diuinis q̄ moyses ⁊ ceteri prophete ueteris testamenti. Post ad
 ff

uētū enim xpi maior fuit plenitudo gr̄ay q̄ añ .
 q̄ gr̄a ⁊ ueritas p̄ iherosolym̄ xpm̄ sc̄ā ē. Jo. i. Unde
 math. xiiij. dñs dixit aplis. uobis datū est nosse
 misterii regni celoz. ⁊ infra. Multi prophete et
 iusti cupierunt uidere que uidetis ⁊ non uide//
 runt ⁊ audire que auditis ⁊ nō audierūt. quod
 exponens hyla⁹ .ait. apostolici t̄pis beatitudi//
 nem docet quozum oculis atq; auribus contin
 git dei salutare uidere ⁊ audire: prophetis atq;
 iustis cupientibus uidere ⁊ audire in plenitudi
 ne temporum destinatum. Et inde ē quod ap⁹ .
 dicebat ephe. iij. alijs generationibus nō ē agni
 tum filijs hominū. sicuti nunc reuelatum est san
 ctis aplis eius ⁊ p̄phetis in spū. ⁊ Ro. viij. de se
 ⁊ alijs aplis dicit. sed ⁊ nos p̄mitias spūs habē
 tes. i. perfectōez spūaliū gr̄arū. Quare b̄tus gre
 gorius dicit q̄ fm̄ incremēta t̄pm: creuit sc̄ia s̄ā
 ctorum patrū. ⁊ q̄to uiciniores aduentui salua
 toris fuerunt: tanto sacramenta salutis plenius
 p̄ceperunt. Neq; uisio clara diuine essentie quā
 habuit raptim moyses: arguit efficaciter q̄ i eo
 fuerit excellentior cognitio prophetica q̄ in apo
 stolis. aut q̄ plura de diuinis misterijs in ea co
 gnouerit. quoniam uidentes diuinam essentiaꝝ
 etiam b̄ti: nō oīa uidēt in ea. quanto igitur pau
 ciora uidebunt qui quodā priuilegio ad talem
 uisionem eleuātur dum hac uita mortali uiuūt.
 Et est specialis ratio de moyse. quia ut doctores
 communiter dicunt sequentes augustinū. moy//
 ses adhuc uiuens ad uisionez diuine essentie ad
 missus fuit: eo quia doctor erat ⁊ magister inde
 orum. Unde tm̄ de rebus prophetādis sibi i ea

visione ostensa uidentur fuisse: quā oportebat pro tempore illo populo iudeorum tradi. Nam fidei doctoribus datur manifestatio spūs ad ueritatem prout dicitur prima Cor. xij. Cū satis uideretur dicēdū q̄ paulus in raptu uidēs diuinam eētiam: plura uiderit in ea de misterijs fidei et clariorē hūerit cognitōez de eis: q̄ moyses quā habuit silem diuine essentie uisionem. quia tempore plenitudinis gratie habuit illam uisionem paulus. Non enim tempus post aduentum xp̄i appellatur tempus gratie reuelate: nisi quia in eo copiosior facta est reuelatō misterioz gr̄e. Unde nulli patri ueteris testamēti nec etiā moysi tot et tā explicate misteria fidei reuelata sūt. prout pulcre deducit scūs tho. secūda secūde. q. i. ar. vij. et q. clxxiij. ar. vi. ubi dicit q̄ moyses pleni⁹ fuit instruct⁹ de simplicitate diuine essentie q̄ alij patres ueteris testamēti. Sed postmodū tpe gr̄e ab ipso filio dei reuelatum est misterium trinitatis. Idem expresse dicit eusebius exponens illud luce. viij. exijt qui seminat etc. Inquit enī moyses etiam et prophete post eum nō inseruerūt hominibus regna celoz. sed retrahendo insipientes ab errore nequicie et ydolorum cultu: quasi colebant animas hominum et noualia redigebāt. solus aut̄ oīm sator uerbū dei exiuit euāgelizatur⁹ noua semina. s. misteria regni celozum. Hec ille. Ad argumenta 3 secundam et tertiam ratōem sc̄i tho. dicit q̄ non aliud pbāt nisi q̄ gradus essentiales prophetie nō uariāt s̄m diuersū modū enūciatiōis aut confirmationis p̄ miracula. s̄ nō obstat quin ex earū diuersitate: accipiatur

f ij

diuersi gradus dignitatis et perfectionis propheticæ tanquam ex quibusdam sibi accidentibus. Nam neque in rebus naturalibus tota pulchritudo perfectionis que debetur rei: est sibi a forma substantiali que dat spiritum. sed multum superadditur ex accidentibus superuenientibus. sicut in homine ex figura et colore et alijs quorum si aliquod desit: contingit malum et defectus. neque etiam in actionibus tota plenitudo perfectionis et bonitatis consistit in earum specie que sumitur ex obiecto. sed aliquid addit ex his que adueniunt tanquam accidentia que circumstantie dicuntur. Unde si aliquid desit quod requiratur ad debitas circumstantias: sequitur actio mala et deficiens. ¶ Quod autem magister matthias in fauorem postillatoris addit. scilicet quod gradus rei est ipsi rei modus intrinsecus qui per nihil extrinsecum potest variari: nullam addit difficultatem. sed est eiusdem inutilis repetitio. Unde dicitur quod veritatem habet de gradu rei essentiali et specifico. quem gradus sanctus thomas dixit variari secundum maiorem et perfectiorem illustrationem luminis prophetici. Sed gradus accidentales non sunt ipsi essentie intrinseci. quare et a causa extrinseca essentie rei: consequi et variari possunt. Et si dicatur quod gradus rei et si sit modus extrinsecus essentie saltem est ipsi rei intrinsecus. id est inherens: non obstat quod etiam si denunciatio et confirmatio per miracula sint extrinseca prophetie: ordo tamen prophetie et relatio ad ea sicut ad finem: est quid inherens prophetie et intrinsecum quibus non de eius essentia et ex illo ordine diuerso: variatur gradus qui est modus intrinsecus prophetie. Et est sile

quod scūs tho. dicit in alio pposito p̄ma scōe
 q. p̄viii. ar. iiii. arguit enim sic secūdo loco. Boni
 tas accus est aliqd in ipso ep̄is. finis aut ē cā ex
 trinseca. non ergo p̄m finē dicit actio bona uel
 mala. Ecce argumētū. Seq̄t r̄nsio. ¶ Ad secūdū
 dicēdū q̄ q̄uis finis sit cā extrinseca: tñ debita p
 portio ad finem ⁊ relatio in ipm: inheret actiōi.
 Nec scūs tho. ¶ Quod aut̄ vlt̄erius dicit mgr̄
 math. q̄ denuntiatio prophie vni uel pluribus
 non solum est accūs extrinsecū sed accūs p̄ acci
 dens: falsum est. nam causa per accidens ē put
 dicitur secūdo phisicōz ad quā effcūs qui seq̄
 tur nullum hēt ordinem. Sed p̄phetia: ad venū
 ciatiōem ordinat̄ tanq̄ ad quēdā finē p̄m illud
 p̄ma Lozin. xij. vnicuiq; dat̄ manifestatio spūs
 ad vtilitatem. ⁊ infra. xiiij. q̄ p̄phetat: hoīb⁹ lo
 quit̄ ad edificatiōem ⁊ exhortatiōem ⁊ cōsolatō
 nem. ¶ Un̄ ⁊ psidorus dicit li. vij. ethimo. capi.
 viij. q̄ p̄phete dicūt̄ quasi p̄fatores. eo q̄ por̄
 ro. i. a remotis fant̄ ⁊ de futuris uera p̄dicunt.
 Cum ergo ordinet̄ p̄phetia ad denūciationem ⁊
 vtilitatē: seq̄tur q̄ dignior sit illa q̄ ad vtilitates
 plurium plīb⁹ denūciat̄. qm̄ p̄m dionisiū ⁊ phi
 losophū. bonū tanto diuinius est: q̄sto cōmuni
 us. ¶ Silr ⁊ ad id q̄ addit magister math. de cō
 firmatione que est per miracula: dicitur q̄ q̄q̄
 facere miracula sit accūs extrinsecum nō sequēs
 de necessitate spūm p̄pheticū: tñ qz ordinat̄ ad
 prophetie confirmatiōem p̄m illud ad̄ar. vlt̄. ser
 monē cōfirmate sequētib⁹ signis: multū confert
 ad eius dignitatē. ac p̄ hoc p̄fectio ⁊ excellentia
 p̄phetie merito variat̄ p̄m diuersum modum et
 f iij

genus miraculorum. Dictum est. n. q. ex accidē-
 tibus que etiam extrinseca rei sunt: aliqd digni-
 tatis ipis rebus accedit. Unde ad excellentiā p//
 phetie moysi inducūt deut. vlti. miracula que
 per eū scā sunt. dicitur. n. non surrexit propheta
 ultra in israel quem nosset dñs facie ad faciem i
 omnibus signis atq; portentis. Et inde est q. p
 phetare: nonnunq; in sacra scriptura pro opera-
 tione miraculorum accipit: eo q. miraculorum
 operatio argumētū 7 cōfirmatio est prophetie.
 dicit. n. Eccl. xlviii. q. corpus helisei mortuū p
 phetauit. i. miracula fecit.

~~_____~~
~~_____~~
 ¶ Illud autem
 quod postillator obicit de iohāne baptista q.
 scz nullum signum fecit cū tñ ponat a scō tho. ex-
 cellentior ppheta moysē 7 ceteris veteris testa-
 menti bñ pbat q. nō hūerit eius pphā illā per-
 fectōem que accrescit prophetie ex cōfirmatōne
 miraculorum. excelluit tñ pphās veteris testa-
 menti in alijs duobus. s. in cognitiōe quā habu-
 it expressiorē 7 pfectiorē 7 denunciatiōem dignio-
 rem. ipse enim xpm filium dei 7 mūdi saluatorez
 cognouit explicitē non solū in spū: sed presentia
 liter. vnde dixit. ecce agnus dei ecce q. tollit pctā
 mūdi. Jo. p. i. 7 infra. 7 ego vidi 7 testimoniū p-
 hibui quia hic est filius dei. Item missus ē pre-
 cursor 7 denunciator aduentus xpi toti pplo iu-
 deorum quibus preparauit viā. nec alōge vt ce-
 teri prophete prenūciauit: sed quē denunciabat
 digito demonstrauit sm illud. 7 tu puer pphā
 altissimi vocaberis preibis enim añ faciē dñi pa-

rare vias eius. Luce. i. vbi dicit Criso. Alij enim prophete eminus xpi misterium predicauerunt. hic vero propius predicauit vt cum ceteris indicaret. Et q̄tum ad hec duo ponit a sc̄o tho. iohannes baptista excellentior antiquis pphe//tis. non q̄tum ad miraculorum confirmatiōem. Non enim ē necē q̄ qui excellētior dicit pp̄ha: in omnibus que ad pp̄hetiā cōcurrūt p̄cellat.

¶ Ad ea q̄ postillator adducit pro cōfirmatiōe sue opinionis: Ad primū r̄idet burgen. ⁊ bñ q̄ dicitū postillatoris nullū hēt fundamentū ex sac̄ scriptura neq; aliquam auctoritatē ipse allegat id probantes. vnde nec cogit. sed neq; magister mathias propugnator eius id ratione aliqua v̄ auctoritate probauit. quare respōsiōe nō eget.

¶ Ad secundum ipse sc̄us tho. respondet in pre annotata q̄ōe. clxxiiij. ⁊ ar. iiij. Ad primū. Lōce dit. n. q̄ pp̄hetia dauid excellētior fuit q̄ pp̄hetia moysi q̄tum ad hoc q̄ dauid plenius cognouit ⁊ magis expressit misteria incarnatiōis xpi. S; excellentia ista est s̄m vnum aliquid. moyses vero habuit excellentiam q̄tum ad plura ⁊ potiora vt ibi deducitur. Unde merito dicitur moy//ses propheta excellentior simpliciter. dauid autem s̄m quid. Sed magister mathias in fauores postillatoris probat q̄ dauid fuerit excellentior propheta simpliciter ex eo q̄ excelluit s̄m aliquid intrinsecum pp̄hetie. s. s̄m cognitionem. quod reuera non est satis erudite dcm. Non. n. qui in vnius rei particularis cognitiōe p̄stātiō est: dicitur in mentis acumine aut in sc̄ie habitu excellere simplr alterum qui in pluriū cognitiōe

f iij

rerum difficilium et in doctrina et in ceteris que ad habitum scientie et ingenij nobilitatem faciunt: doctior et subtilior inuenit etiam si cognitio illius rei sit aliquid de his que intrinsece probant et scientiam habitualemente esse in aliquo et mentis perspicacitate. Neque enim dicimus ptholomeum ipso aristotele doctiorem fuisse simpliciter propterea quod de motu orbium et planetarum a ceteris situ plura et docuit et cognouit. Unde in proposito nostro et si dauid excellenter dicat ipso moyses quantum ad aliquid prophetie intrinsecum: non ideo dicitur excellentior illo simpliciter cum ille in quibus plurimis et in eo quod potius est ipsum precellat. sed dicetur excellentior propheta secundum quod non in parte accensum. sed in aliquid predicare. ¶ Ad auctoritatem gregorii quam ultio inducit postilla totius ridentur burgen. et bene. quod intelligenda est quantum ad cognitionem misteriorum christi quam habuit clariozem et expressius tradidit quam moyses. et quantum ad hoc excellentior dicitur propheta. et sumitur ratio ista ex his que sanctus thomas scripsit exponens aliam gregorii auctoritatem huic similem. In de ueritate. q. xij. ar. ultimo. Ad primum.

Circa psalmum quinquagesimum:

Intra psalmum quinquagesimum burgen. in prima additione sequens doctrinam sancti thome. prima secunde. q. cxij. dixit quod iustificatio per gratiam: est causa remissionis culpe. Item quod si gratie in fusio et remissio culpe considerentur quantum ad substantiam actus: idem sunt. quia eodem actu deus largitur.

grām ⁊ remittit culpā. sed si considerent ex pte
 obiectorum sic differunt s̄m differentiam culpe
 que tollitur ⁊ grē que infundit. ¶ Harū asserti
 onum prime: magister math. obicit dicens q̄ de
 cōi lege prior ē remissio culpe q̄ iustificatio. nā
 ⁊ vulgo dicit q̄ expulsio vitij uirtutis meret in
 gressum. nullū autē posteri⁹ est causa prioris ut
 sic. Secundam improbat per hoc quia stat q̄ de
 tur grā ⁊ nō remittat culpa sicut in brē uirginis
 conceptione. In quo magister math. ipm etiam
 postillatorē cuius se defensoreu p̄clamat: apto
 ore impugnat. In p̄cipio. n. b. ps. postillator
 idem eē dicit s̄m re duo ista. s. remissionem cul
 pe ⁊ grē restitutōem sola rōe differre. ¶ Sed cer
 te has magistri mathie obiectiōes nō erit diffici
 le soluere. Et ad primā negatur assumptum. s. q̄
 de lege cōi prior sit remissio culpe q̄ iustificatio
 loquēdo de prioritate simplr ⁊ ad dictū vulga
 re. R̄ndet scūs tho. iiii. li. sniarū. di. xvij. q. i. ar.
 iiii. subar. i. in pede qōnis dicens q̄ extirpatio
 vitiōrū dicit opari uirtutis ingressū: p̄ modum
 cause materialis s̄m quē ordinē p̄or ē naturaliter
 remissio culpe q̄ iustificatio per grām q̄ ē q̄dā
 dispō materialis ad eā. sed per modū cause effi
 cientis formalis ⁊ finalis: infusio grē aut iustifi
 catio per grām: p̄or ē naturaliter q̄ remissio cul
 pe. ⁊ q̄ talis prioritas est s̄m plura ⁊ potiora ge
 nera causarū: dicit infusio grē: p̄or simplr ipsa
 culpe remissiōe. ⁊ p̄ cōsequens eius cā simplr lo
 quēdo. Eādē doctrinā tradit p̄ma scōe. q. cxiiij.
 ar. viij. ⁊ in de ueritate. q. xxviii. ar. vij. ¶ Ad ob
 iectōez ei⁹ s̄ secundū dcm scī tho. r̄ndet q̄ q̄cqd

sit de ueritate casus datus: non est tamē ad propo-
 situm. qz scūs tho. in qōne allegata per burgen.
 loquitur de iustificatione per grām que impos-
 tat transmutationem quandam de statu iniusti-
 cie ad statum iusticie: ut de iustificatione impij.
 sicut ipse premitit in ar. pmo eiusdem qōnis. in
 qua iustificatōe sp verū ē qz grā remittit culpaz.
 De doctrina autez scole fratrū minorū circa cō-
 ceptōez btē uirginis quā mgf math. allegat: nō
 est pntis propositi disputare.

Circa psalmum. lxxvij.

Apza ps. lxxvij. burgen. volens assigna-
 re rōes quibus pps orare disposuit: idu-
 cit uerbum xpi Jo. xj. dicentis. ppter po-
 pulū qui circūstat dixi ut credant qz tu me misi-
 sti quod dicit intelligendum eē etiā fm deitatē.
 Ad quod allegat scū tho. iij. pte. q. xxx. ar. pmo.
 ¶ Sed magister math. sciens contra scū thomā
 calumpnias utcūqz suscitare: commemorat dca
 burgen firmans eum iuxta intentōem scī thome
 fuisse locutum. qz scūs tho. in loco supra alle-
 gato talem intentionem neqz ostenderit neqz ha-
 buerit. Unde dō magistrū mathiam stabit qz uel
 sanctum tho. non uidit uel nō intellexit ne dicas
 qz maliciōse ueritatez quā nouit: reticuerit. Nus-
 qz enim scūs tho. scripsit nec uerbis significauit
 qz pps fm diuinitatem aut fm qz deus: orauit.
 pmo id apte negat qōne r articlo p burgen. alle-
 gatis. Inquit enī in corpore qōnis. orō ē quedā

applicatio pprie voluntatis apud deum vt eam
impleat. Si igit in deo esset vna tantum volútas
scz diuina. nullo mó competeret sibi orare. qz
voluntas diuina p se ipsam é effectiua eorú que
vult fm illud ps. omnia q̄cúq; uoluit fecit dñs.
sed qz i xpo é alia volútas diuina r alia hūana.
Et volútas humana non est per se ipam efficax
ad implendum que vult nisi per uirtuté diuinā:
manifestum est q̄ xpo fm q̄ est homo r hūanā
voluntatem habens: competit orare. Itē eadem
iij. p. q. liij. ar. iij. ad secūdū in q̄t. Ad secunduz
dicēdū q̄ xps orando petijt r meruit suā resur //
rectōem in q̄tū hō. non in q̄tū deus. Nec fact^o
tho. in forma. false ergo iponit mgr math. factō
tho. q̄ fm eius intētōem: burgeñ. dixerit xpm se
cundū deitātē orasse. Sed p̄terea ut fratri necessi
tatem patienti succurrā iurta illud ps. Eripi
te pauperem r egenum r̄c. Dicimus q̄ nec bur
geñ. xpm fm deitatem orasse scripsit. Non enim
tanti erroris atq; dementie: senex presul argua //
tur. Sed illud uerbum domini Johannis vnde
cimo. vt credant quia tu me misisti: dixit intel //
ligendum esse etiam secundum deitatem. in hoc
sensu. vt credant q̄ secundum deitatem a te pro
cessi. r ad hoc propositum est auctoritas illa. r.
de trinitate quam allegat. s. nobis orauit: ne fi //
lius ignoraretur. s. q̄ a patre sit missus. Utrū au
tem hilarius intellexerit de ignorantia missionis
temporalis filij a patre: vel eternalis sicut dicere
videtur burgeñ. viderint qui pro eo certamen
assument. Nostri quidem laboris est veram san
cti tho. doctrinam a calūpnijs r fallacib^o rōib^o

defensare. ¶ Unde glosa supradicta ad vba xpi
Jo. ij. s. q. intelligitur etiam fm veritatē: burgen.
est non sancti thome.

Circa psalmum. cx.

¶ In ps. cx. burgen. in prima additiōe alle//
gat sc̄m tho. iij. p. q. lxxv. ar. viij. Ad ter//
tium dicentem q. circa sacramentum eu//
charistie in conuersione panis ⁊ vini in corpus ⁊
sanguinem xpi: plura difficilia sunt q̄ in creatio//
ne. ¶ Contra quod magister mathias ad solam
sancti thome vt uidetur nominationem concita//
tus ueluti cecus qui vocem inimici sonantem cō//
fusus baculi sui iactibus a dextris ⁊ a sinistris p//
sequitur: obicit probans a sufficiente diuisione
q. maior sit difficultas in opere creationis q̄ in
transsubstantiatiōe panis ⁊ vini in substantiā cor//
poris ⁊ sanguinis xpi. ¶ Sed certe magister ma//
thias vano occupatur labore. cum argumētatio
sua extranea fuerit a proposito sci tho. Non enī
sc̄s tho. in loco prenotato comparat difficulta//
tem transsubstantiationis memorate ad creatio//
nis difficultatem: q̄tum ad intensionem. ut ue//
lit dicere q. maior difficultas sit in transsubstanti//
atione q̄ in creatōe. sed facit cōpatōem q̄tū ad
numerum dicens. q. plures difficultates cōcur//
runt in illa trāsubstantiatiōe q̄ in creatōe. qz in
creatione hoc solū ē difficile: q. aliquid sit ex ni//
hilo. In transsubstantiatiōe nō solū ē difficile q.
hoc totū conuertatur in illud totum: ita q. nihil

prioris remaneat: sed etiam est difficile q̄ acci-
dētia remaneāt corrupta substātia ⁊ multa alia
que in illa cōuersione sunt difficilia. ¶ Patet er-
go q̄ argumentatō magistri mathie: dictum san-
cti tho. non tangit. ¶ Utrum autem difficilius
sit aliquid ex nihilo creare: q̄ panem ⁊ uinuz in
corpus ⁊ sanguinem xp̄i conuertere. aut ecōtras:
alia questio est.

Circa psalmum. cxviii.

Upra. ps. cxviii. cū postillator diceret q̄
meritum congrui est qm̄ homo ex uirtu-
te naturali studet bonum opari. ⁊ sic fa-
cit quod in se est ⁊ per cōsequens meretur de cō-
gruo q̄ deus det sibi grām: burgen. notat ex di-
ctis sci tho. p̄ma secūde. q. cix. ar. vi. in corpore
q̄onis q̄ hō ex sola uirtute naturali: nō pōt ali-
quod opus facere p̄ quod mereat de cōdigno
aut de congruo q̄ deus det sibi grām. qm̄ ipsa
preparatio ad grām habitualem: non est ex sola
uirtute naturali cum presupponat aliquod aux-
ilium gratuitum ex parte dei interius aiām mo-
uentis. licet tale auxilium non sit per donū habi-
tuale. ¶ Sed contra hāc sci tho. doctrinā magi-
ster math. sic arguit. Nō minus rīdet de^o homi-
ni hūti per uirtutē naturalē bonū vsum liberi ar-
bitrij: q̄ angelo. sed angelo in p̄ima morula exi-
stenti in beatitudine naturali que nihil ē nisi bo-
nus vsus rōis: respondit deus per collationem
gratie in secunda morula: igitur ⁊ homini. Nec

oportet huiusmodi usum precedere aliquod do-
 num gratuitum uel dispoem gratuitam. sed so-
 lum gratis datam que continetur sub naturali
 facultate. Nec magister math. Ad que rñdetur
 negando presuppositum. s. q. angelus in prima
 morula fuit btus btitudine naturali g'faz nō ha-
 bens. loquendo de morulis t'pis uel successiōis
 realis. Nam ut cōius tenetur ⁊ magis dictis san-
 ctorum consonū est: angeli creati fuerunt in gra-
 tia. Dicit. n. aug^o. xij. de ciuitate dei q. deus cre-
 auit angelos simul in eis condens naturā ⁊ lar-
 giens gratiam. neq. mgr sniarum ubi eum magi-
 ster mathias allegat expresse dicit q. āgeli in pu-
 ris naturalibus creati fuerunt. sed hoc solum q.
 angeli per ea que in prima sui conditione acce-
 perūt: proficere non potuerunt. Ad quod tamē
 scūs tho. rñdet di. iij. eiusdem secūdi li. arti. iij.
 ¶ Ad scōm q. dicūt a magistro angeli non po-
 tuisse pficere: non quia mereri non potuerūt: s.
 quia per suam uirtutem in glam transferri nō po-
 tuerunt nisi ampliori lumine infuso. Et cū dicit
 arguens q. bonum usum liberi arbitrij in homi-
 ne non opz aliqō donum gratuitum uel gratui-
 tam dispoem precedere: sed sufficit facultas na-
 turalis: falsum est ⁊ contra uerbum dñi. Jo. vj.
 Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit
 me traxerit eū. Ubi augustinus dicit. magna gra-
 tie commendatio nemo venit nisi tractus. ¶ Itē
 cōtra illud Jo. xv. sine me nihil potestis facere.
 ubi glo. interlinearis dicit. neq. parum. parū au-
 tem dicitur: opus moraliter bonum quod ē mo-
 dicum quid: respectu operis meritorij. quo lo//

co dicit aug⁹. magna gratie commendatio coru
 da instruit humilium. oza obstruit superbomuz.
 nonne huic resistunt veritati: ad bona opera fa
 cienda deum sibi necessarium non putantes: nō
 assertores: s; precipitatores liberi arbitrij. Nec
 augustinus. 7 in li. de correctione 7 gratia ait. si
 ne gratia: nulluz prozsus siue cogitando. siue vo
 lendo 7 amando siue agendo: faciunt homines
 bonum. 7 accipitur gratia in dictis augustini p
 speciali 7 gratuito dei auxilio naturalibus super
 addito. Cōsonat premissis quod habetur tren.
 vlti. Conuerte nos dñe ad te 7 conuertemur. Et
 illud apli Ro. ix. non est uolentis neq; currētis.
 sed dei miserentis. Item phili. ij. deus est q̄ opa
 tur in nobis velle 7 proficere pro bona volun //
 tate. vbi dicit glo. hoc nobis expedit 7 credere
 7 dicere quia pium est 7 verum est vt sit humi //
 lis confessio 7 totum detur deo. Per proprium
 enim arbitrium nisi gratia dei iuuetur: nec ipsa
 bona voluntas esse in homine potest. Nec glo.

Circa librum ysaye. Ca. iij.

Ircu librum ysaye. in cap. iij. sanct⁹ tho
 mas 7 post eum postillator exponit p //
 phetiam que incipit. ecce dñator dñs.
 de captiuitate babilonica. contra quam expōez
 burgen. arguit. quia in captiuitate babilonica
 multi fuerunt prophete sicut Hieremias. Eze //
 chiel. Daniel. 7 alij. Et tamen in ea auctoritate

Liber.

dicatur. et auferet ab hierlm et iudā iudicē et p̄o
phetam et ariolū rē. Et intelligit scūs tho. de ve
ro p̄pheta. sicut bñ sonat l̄ra. Cū uideat burgeñ
q̄ propheta illa non p̄tineat ad statū babiloni
ce captiuitatis. ¶ Sed ad hāc burgeñ. instātiā:
facile patet respōsio. qm̄ textus p̄pheticie nō sic in
telligi debet q̄ dñs auferet simpliciter a gēte iu
deorum uel israhelitica iudicem et p̄phetā rē.
ita q̄ nullus ultra in orbe surrexerit de populo
illo. sed sensus est q̄ auferet dñs. i. transferet ab
hierusalem et iudaz. i. a terra illa duarum tribuū
iudicem et p̄phetam rē. qm̄ omnes iudices et
p̄phete et omnes p̄ncipes et uiri fortes robu
sti et bellatores rē. translati sunt per medos a ter
ra hierusalem et iuda in babiloniam fm̄ qd̄ pla
ne habetur. iiii. Regū. xxiiij. Nam ut ibi dicit nī
hil relictum est exceptis pauperibus populi ter
re. Unde scūs tho. postq̄ exposuit l̄ram usq̄ ad
illud uerbum. et prudētem eloquiū mystici. ostē
dens quō impleta fuerit p̄phetia: ait. Et de oī
bus his habetur. iiii. Regū. penul. q̄ trāslati sūt
a nabucho donosor in babiloniam. ecce q̄ p̄bat
uerbum superius. s. auferet; per id quia transla
ti sunt.

Circa capitulum. viij.

In caplo. viij. scūs tho. circa expōz signi
dati in principio capli: dicit q̄ hoc signū
iudei exponūt de filio esaye. per e^o nomē
dñs significare uoluit destructionem. s. tribuū

quorum scz iudeorum expōem subiungit. dein
 de pōit obiectiones quorundā catholico ꝛ vicē
 tium qꝫ non possit signum illud intelligi de filio
 esaye. sed de xpo tm̄. quemadmodum ꝛ signum
 primum quod ponitur supra ca. vij. ecce virgo
 concipiet ꝛc. vnde ꝛ consequenter exponit hoc
 secundum signū per ꝓtulas suas de xpo. demū
 compans expōem vtriusqꝫ signi ait sic. Hec autē
 expō. s. secunda non est tāte auctoritatis sicut su
 perior que fuit s. ca. vij. qꝫ magis extorta ē ꝛ ex
 scripturis non habet auctoritateꝫ sicut illa mat.
 ꝓmo. vnde quidam dicūt nō eē inconueniens si
 hoc intelligatur ad lram de filio esaye. ita tm̄ qꝫ
 puer iste sit figura xpi sicut etiā supra dictū ē i q
 dā glo. vij. ca. super. ecce uirgo. Hec scūs tho. ꝛ
 cōsequēter rñdet fm̄ hanc opinionē ad obiectō
 nes supra positas in s̄rium. ¶ Sed s̄ hec uerba
 scī tho. postillatoꝝ magnam suscitāt calumniam.
 dicēs qꝫ dicta sancti tho. nimis fauent errori he
 breozum dicentium qꝫ in istis tribus caplis. vij.
 viij. ꝛ. ix. non fiat mentio de xpo. Unde inducit
 quedā uerba fm̄ caldaicam translatōem ad ꝓ
 bandum qꝫ uerba illa signi ꝛ adhibui mihi te
 // stes ꝛc. Et illa. ꝛ accessi ad prophetissam ꝛc. nō
 fuerint uerba esaye: sed dei. ꝛ per consequens qꝫ
 filius conceptus de quo loquitur signū: sit xps
 ad lram. non filius esaye. ¶ Ad hoc tamē respō
 det burgeñ. ꝛ satis sufficienter qꝫ uerba scī tho.
 in nullo fauent hebreozum errori. qm̄ scūs tho.
 non improbat expōem que dicit signum hꝫ ca //
 ꝓtuli intelligi ad lram de xpo. sed dicit qꝫ nō ē
 tāte auctoritatis talis expō sicut superior i caplo

precedente. Cuius rōem assignat manifestā. Nā
 prima habet auctoritatem ex euangelio adat. p
 mo vbi dicitur. hoc totū sc̄m est vt ipleret̄ qđ
 dictum est per prophetam. ecce uirgo concipi//
 et r̄c. sed expositio huius signi non habet tātas
 auctoritatem. cum in sacra scriptura non conti//
 neat̄: qđ hoc quod dicit̄ hic: accessi ad pphe
 tissam: intelligat̄ de beata uirgine. ¶ Itē princi
 pale fundamentū postillatoris ad firmādā hāc
 expōem est illud quod continet̄ in translatōne
 caldaica. quod licet verum sit: nō tamē est tāte
 auctoritatis sicut si in littera contineret̄. ideo v
 ba sc̄i tho. sunt manifeste rōnabilia nec i aliquo
 fauēt̄ errozi hebreoz. nec burgen̄. ¶ Sed s̄ hāc
 r̄nsionem magister mathias zelo quodam. s̄ nō
 caritatis excitatur. ita ut in uerba prorūpat ama
 ritudinis. Unde probare contendit qđ ex tribus
 appareat dicta sancti tho. errozi hebreozum fa//
 uere. ¶ primo qz friuolis ac falsis assertiōibus
 nititur soluere argumenta catholicoz. ¶ Secun
 do quia non roborauit argumenta catholicoz
 nec aliquid facit pro eorum uera expōe sed l̄raz
 exponit r̄ diuidit pro perfidia iudeozū. ¶ Ter
 tio quia dicit catholicam expōem extortā r̄ non
 esse tante auctoritatis sicut illa supra ca. vij. vbi
 ille passus. ecce uirgo cōcipiet: exponit̄ de xp̄o
 auctoritate euangeliste. ¶ Postremo querit iste
 magister de auctoritate quā sc̄s tho. pfert an
 sit apud iudeos auctentica magis: an apud xp̄i
 anos. sed certum est dicit ip̄e qđ non apud iude
 os. quia translatio caldaica cui innitit̄ expō hu
 ius littere: est apud iudeos maxime auctoritatil̄.

Exemplum aut cui innitit expō. vij. ca. nulli⁹ ē auctoritatis apud hebreos. igit maioris ē auctoritatis apud iudeos expō h⁹ capli q̄. vij. qm̄ ad faciendū fidē infidelib⁹ p̄ euāgeliū qd̄ nō reci// piūt: nihil cōcludim⁹. nisi cū hoc innitamur eo rū fundamētis q̄ negare nō cōsueuerūt. Nec magister ma. ¶ Que certe q̄ idocte r̄ puerilr̄ dicta sint: facile erit oñdere. ¶ Cū ad p̄mā ei⁹ p̄batio nē dicit̄ p̄mo q̄ r̄siones date a scō tho. sūt fm̄ opinionē exponētū signū h⁹ capli de filio esaye p̄z quia quasi imediate p̄miserat. Cū qdā dicūt nō eē icōueniēs si hoc itelligat ad l̄ram r̄c. ¶ Se cūdo d̄r q̄ r̄ si ponāt r̄siones date fuisse de mē te scī tho. r̄ q̄ ip̄e uoluerit signū hui⁹ capli posse exponi ad l̄raz de filio esaye put ē figura xpi: nullū icōueniēs ē. qm̄ i sacra scriptura idē text⁹ pōt exponi ad l̄raz de duob⁹. in q̄tū vnū ē figura alteri⁹. put magis dicit̄ i articulo sequēti. f. ca. ij. esaye. Sz nec postillatoz r̄siones. f. tho. sufficiēt i pugnat. Nō p̄mā: qz fm̄ illā opinionē zacharias de quo ē hic sermo nō ē ille filius barachie qui vn⁹ ē ex. xij. p̄ph̄is. sz ali⁹ q̄ tūc t̄pis natus erat put in r̄sione. iij. fm̄ illā opinionē scūs tho. re citat. quod tñ r̄ si postillatoz neget: nulla tñ rōe aut auctoritate irrefragabili illud impugnat. nē q̄ suus magister mathias post eum. Nam ex trā slatione caldaica: non trahitur efficac̄ argumen tuz. Neq̄ impugnatio responsionis secunde va let. qz r̄ si postq̄ dicitur. r̄ adhibui mihi testes: non dicatur. r̄ scripsi: satis fuit premissum eē in mandato dñi illud. r̄ scribe in eo r̄c. ita ut non fuerit necessarium postea dicere r̄ scripsi. certuz

est enim q̄ iuxta preceptum dei scripsit. ad quā scripturam: intelligit illa opinio q̄ adhibuit testes. ¶ Qd̄ etiā obicit 3̄ tertiā r̄n̄sionē: nihil est q̄ supponit q̄ in r̄n̄sione falsuz assumat. .s. q̄ si erit alius zacharias qui propter auctoritatem sacerdotij: diceretur fidelis. 7̄ tñ postillator nō p̄bat efficaciter illud falsum esse. sed sup̄pōit s̄m̄ intellectum quem habuit in translatōe caldaica qui non cōvincit ut dictū ē. ¶ Ad illud aut̄ qd̄ postillator inducit contra quartā r̄n̄sionē: r̄ndet burgē. 7̄ bñ q̄ 7̄ si theglaphalasar nō expoliavit totū regnū samarie: satis uere pōt dici q̄ expoliavit samariam. ea rōe q̄ expoliavit aliq̄s ciuitates regni isrl̄ cuius metropolis erat samaria. Cōsuetū est enī in huiusmōi locutōibus q̄ ponat totum pro parte per sinodochem. ¶ Sed 3̄ solutōem hāc burgen̄. instat magister mathias q̄ per spoliū factum per theglaphalasar non est ablata fortitudo damasci 7̄ samarie prout innititur l̄ra. sed fuit pticularis inuasio. Hec mḡ mathias. ¶ Que plane nō satis pite dicta sunt. putat. n. magister math. q̄ ablatio fortitudinis damasci 7̄ spoliatio samarie: vna 7̄ eadē deuastatione facta fuerint 7̄ sic deceptus arguit q̄ per spoliū samarie non est ablata fortitudo damasci. sed littera non dicit q̄ simul vtrumq̄ factum fuerit neq̄ q̄ propter spoliū samarie: ablata fuerit fortitudo damasci. nam non pertinebant ad eandem prouinciam neq̄ ad idem regnū. cū damascus esset metropolis sirie. samaria autem metropolis regni israhel. Sed est sensus littere q̄ añ q̄ sciret puer uocare patrem suum et matrē: au //

ferenda esset fortitudo damasci. quod impletus
 fuit quando theglaphalasar ascendit in dama-
 scum ⁊ deuastauit eam ⁊ transtulit habitatores
 eius cirenem ⁊ rasin regem occidit prout habet
 iij. R. xvj. ¶ Item q̄ anteq̄ sciret puer ⁊c. aue-
 renda erant spolia samarie. quod fuit impletus
 regnante facee quādo theglaphalasar cepit abi-
 on ⁊ abel domum maaca ⁊ alias ciuitates pro //
 ut habetur. iij. R. xv. q̄uis inter eas non nomi-
 netur ipsa ciuitas samarie. sed intelligitur per sy-
 nodochem vt supra dictus est. ¶ Ecce patet eui-
 denter q̄ rñsiones date a sancto tho. sm opinio-
 nem exponentium signum huius capituli de fi-
 lio esaye: non sunt per ea que postillator obicit
 euacuate. Unde magister math. gratis pmo ad
 verecūdiam suam dicit eas friuolis ⁊ falsis asser-
 tionibus esse iniūas quas tamen ⁊ ipse intactas
 reliquit. ¶ Itē neq̄ scōa eius mḡi p̄batio 3̄ di-
 ctū burgen. q̄ scūs tho. in nullo fauet iudeorum
 errozi: aliquid hēt momenti. Nā false ⁊ maligne
 dictum est q̄ nihil scūs tho. faciat pro uera p̄pi-
 anorum expōe. sed pro perfidia iudeorum. qm̄
 totam litteram signi huius capituli distinguit.
 diuidit ⁊ exponit per ptes suas de p̄po ⁊ btā uir-
 gine melius certe ⁊ plenius q̄ postillator vt rcō
 oculo inspicienti patebit. Verus est q̄ dicit hāc
 expōem magis extortam esse ⁊ minus habere au-
 ctoritatis q̄ expō illa. ecce virgo concipiet. ca-
 pituli precedentis q̄ ex textu mat. primo proba-
 tur. Sed quis nisi insaniens aut omnino desipi-
 ens arguet sanctum tho. sceleris propterea q̄ p̄-
 fert auctoritatem euāgelij auctoritati trāslatiōis

caldaice cui soli initit in sua expōe postillator: neq; enim ē aliquis textus sacri canonis ex quo talis expōitio habeat auctoritatem. ¶ Item cuz dicat scūs tho. q; expōitio que intelligit signuz de filio ysaye non hēt incōueniens dum tñ puer ille sit figura xpi: satis approbat primā expōem de xpo. Nam illis uerbis aperte significat q; expōitio que est de filio esaye nō ē conueniens: nī si intelligat puer ille esse figura xpi. ¶ Et p̄terea expō illa de filio esaye recitat a scō tho. ut est catholicorum quorūdam expō. quibus videt nō eē incōueniens q; sic textus exponat. Non enim ab eo recitaretur eo q; a iudeis acceptat. cū eo rū scūs tho. acerrim⁹ fuerit impugnatōr sicut ex doctrina sua liq̄t ⁊ ex sc̄itate eius p̄batuz existit. ¶ Quod aut̄ obicit magister math. pro magno inconuenienti q; scūs tho. nō roborauit argumēta catholicorum: popularis q̄dā videt̄ aclamatio. quasi iam piclitaretur fides incarnatōis xpi: nisi argumēta illa vim suā ⁊ robur hērent. aut nī si signū h⁹ capli exponeret̄ ad līam de solo xpo. ⁊ nisi catholici doctores omnes vno ī hoc passu ore loquāt̄ tāq; multitudine se armātes. certe obiectio ista salua pace dixerim mḡri mathie rudis ac puerilis ē. Nā alie auctoritates sunt q̄ ples q̄ veritatē fidei de conceptu uirginis ⁊ incarnatōe xpi exp̄ssius ac efficacius p̄bat. ita ut ueritas ipsa sine hoc signo de xpo expōito: satis bñ atq; ī cōcuisse subsistat. ut ē illa auctoritas. nō auferet̄ sceptrū de iuda rē. gen. xlix. Itē illa p̄cedētis capituli. ecce uirgo cōcipiet rē. Et illa agei pp̄hete. ⁊ ueniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹. agei. ij. ⁊ plu

res alie que cā breuitatis omitto. ¶ Un̄ ⁊ postillator in qōnibus suis q̄s edidit iudaicā pfidiaz circa p̄m ⁊ eius aduētū improbātes: cum in se//cūdo ar. induceret auctoritates sacri canonis ad probandum persone diuine incarnationem. et in iij. articulo alias ad probandum tempus aduentus p̄pi iam preteritū: nullā de auctoritate h̄o si gni fecit mentiōem: quam neq̄q̄ omisisset: si ad p̄pi incarnationis probatōem: multum haberet efficacie ⁊ euidētie. Sed hic maḡ math. obicit sancto tho. tanq̄ crimē lese maiestatis hoc solū q̄ non roborauerit argumēta quorūdā doctorū catholicorū vbi plane nullū iminebat piculus si dei: ⁊ ubi eorū expōem ad plenū tradidit neq̄ illam in aliqua sui pte tāq̄ falsā aut nō lralē excluferit: postillatorem tamen suum irreprehensibile p̄dicat qui illud Gen. p̄mo. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. expōit ad lram de p̄ncipio tē//poris aut duratōis. nulla mētiōe scā de expōe catholicorum qui exponunt ad lram. in p̄ncipio id est in filio. Ex qua auctoritate cōiter pbāt trinitatem personarū. vt in p̄mo li. sniarū di. ij. Itē ecclā cōiter tenet q̄ vbi d̄r gen. xvij. ⁊ apparuerunt ei. s. habrae tres uiri: facta fuerit illi reuelatō de trinitate psonarū ⁊ de unitate eēntie. vñ cātat ecclā. abrahā tres uidit ⁊ unū adorauit. vbi ab̄ro^o ait. vide p̄mo fidei misterii de^o illi apparuit ⁊ tres asperit cui de^o refulsit trinitate nō sine filio p̄ez suscipit nec sine spū scō filiū cōfiteatur. Hec ab̄ro^o. Et tñ postillator de tali reuelatione ⁊ de misterio trinitatis: nullā facit mētōem s̄z ex pōez hebreorū ibi approbat ⁊ ptractat ¶ Itē illō
g iij

uerbo dñi celi firmati sunt. ps. xxxij. doctores ca-
 tholici exponunt de trinitate personarum. ut ps
 li. pmo sniarũ di. ij. In cuius tamen expõe postil-
 latoz nullam habuit de distinctõne personarum
 considerationem. ¶ Item illud ps. iij. Ego dor-
 miui ⁊ soporatus sum. ad litteram exponitur se-
 cundum doctores catholicos de xpi morte ⁊ re-
 surrectione. Unde ⁊ Ecclsa. illud cantat in die sã-
 cto pasce. sed postillatoz nulla facta mentiõ de
 xpo illud exponit de dauid quando fugit a fa-
 cie absalon. secutus titulum ps. sm hebreos. ut
 ipse fateatur in principio ps. ¶ Item in hoc libro
 esaye ca. xlv. illud. Roxate celi desuper ⁊ nubes
 pluant iustum. vniuersalis ecclesia intelligit vi-
 ctum esse de xpo ⁊ de nullo alio. vnde ⁊ in offi-
 cijs diuinis illud cantat de xpo p̄cise. sed postil-
 latoz exponit illud etiam de rege ciro ad litteras
 sub figura xpi. ¶ Item circa librum Lanti. a. pri-
 mo ca. vsq; ad. vii. inclusiue exponit postillatoz
 de ecclesia ueteris testamenti sub figura sponse
 sm intellectum hebreoz. cum tamẽ doctores ca-
 tholici totum librum exponant cõiter de ecclesia
 noue legis ut spõsa ⁊ de xpo sponso. ut ipse met-
 postillatoz ibi fateat. quoz catholicoz expositõ-
 nẽ: non veretur q̄tum ad hoc defectuosam asse-
 rere. ⁊ q̄ plus est quia in sex caplis primis illius
 libri que postillatoz de ueteri testamento p̄cise
 exponit: sunt nonnullæ auctoritates quas eccle-
 sia de beata uirgine concinit ut in ca. i. illud. In
 odorem unguentoz tuoz currimus. Item illud
 Ecce tu pulcra es amica mea ⁊c. Et illud. sicut li-
 lium inter spinas. Illud etiã in ca. ij. surge p̄pera

amica mea ⁊c. Et illud. que ē ista q̄ ascendit per desertum sicut virgula fumi. Et illud ca. iiii. tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō ē in te ⁊c. vsq; ad finē fere capli. Et plura alia sunt in dictis capitulis: que de beata uirgine cōis ecclesia cantat. que oia postillatoꝝ exponit de sinagoga que dicitur ecclesia veteris testamēti. Multi alij passus possent notari in sacra scriptura in quibus postillatoꝝ plane diuertit a cōi doctoꝝ catholicōꝝ expōe quos ne arguar prolixitatis: placuit subticere. ¶ Unde iuxta uerbū dñi admiroꝝ. cum postillatoꝝ tanto trabis pondere oculis suis cecuti at: quō in oculo fratris sui festucaꝝ clamat uiderē. Qua etiam fronte magister math. audet sc̄m tho. probis afficere pro eo q̄ in hoc passu non se exhibuit illorum propugnatoꝝ: a quibꝰ postillatoꝝ quem ipse defensat sepe recedit. ⁊ quorum se constituit nonnūq; impugnatōꝝ: iudicet dñs. ¶ Allegat etio s̄ sc̄m tho. magister mathias q̄ dixit expōem catholicōꝝ in hoc capitulo extortam. sed non aduertit iste magister q̄ illud dictum sit per compatiōem non ad aliā expōem que intelligit de filio esaye: sed per cōpationem ad aliam auctoritatem precedentis capituli. Ecce uirgo concipiet ⁊c. Unde uerba sc̄i tho. sunt ista. hec autem expō non est tante auctoritatis sicut superior que fuit supra. vij. de illo signo. quia magis extorta ē ⁊ ex scripturis nō hēt auctoritatem sicut illa dat. p̄mo. hec sc̄s tho. ¶ Item obicit magister math. q̄ dixerit sanctus tho. expōem h̄ capli de sp̄o nō eē tate auctoritatis sicut illa. ecce uirgo concipiet. supra. vij.

que exponitur de xpo auctoritate euāgeliste. Sz
 cū expō h^o capli non habeat auctoritatem ex sa
 cra scriptura ⁊ alia sic adat. pmo vt mgr math.
 bñ concedit: nō videt mihi q̄ sit alia rñsione di
 gnus. nisi q̄ p̄cendū ē illi. ¶ Arguit tertio ipse
 mgr querēs an illa auctoritas quā p̄fert sanctus
 tho. sit autentica magis apud iudeos: an apud
 xpianos. ⁊ probat q̄ non apud iudeos. quod ⁊
 nos concedimus: sed dicimus q̄ est magis au
 ctentica ⁊ fm se: quoniam ab ipsa ueritate est in
 euangelio probata. ⁊ apud xpianos qui textum
 euangelicum sincera ac inconcussa fide tenent et
 firmiter confitentur ⁊ non sic caldaicam transla
 tionem. Quod nunc inconueniens putat magi
 ster mathias hoc esse: nullum certe. sed nec ipse
 inuenit.

Circa capitulū nonum.

In caplo. ix. scūs tho. exponit p̄ncipiuz
 capituli. pmo tpe rē. ad lram. usq; ad il
 lam partem. populus qui ambulabat rē
 de duplici captiuitate filioꝝ israel. Nā p̄ma fuit
 facta p̄ theglaphalasar regnāte facee in samaria
 q̄ captiuauit duas trib^o cū dimidia q̄ erāt trās//
 iordanem resp̄cū hierlm. ⁊ de tribu zabulon et
 neptalim q̄ erāt citra iordanē: tm̄. qd̄ posset e q̄//
 parari dimidie tribui. de q̄ captiuitate d̄r. iiii. ⁊
 xv. ¶ Secūda fuit scā p̄ salmanasar. ix. āno osee
 q̄ captiuauit residuos ex. x. tribub^o q̄ erāt citra
 iordanē resp̄cū iudee. Et de hac hēt. iiii. ⁊. xviii

Cum postillator hanc expōem dicit eē incōpeten-
 tem propter quatuor. Primo quia implicat tria
 saltem in modo loquēdi. qz p̄mā captiuitatē no-
 minat alleuiatōem: ⁊ secundā aggrauatōem. cuꝫ
 tamen fuerint eiusdē ratiōis. **C**Item qz si loq̄re-
 tur de secunda captiuitate: cū dicit. *Et nouissi-
 mo aggrauata est ꝛc.* non fieret ibi mētio de ga-
 lilea que in prima captiuitate fuit captiuata sal-
 tem in magna parte. sed magis de samaria q̄ erat
 ciuitas metropolis regni ⁊ principaliter fuit ob-
 sessa ⁊ capta per salmanasar. **C**Tertio quia ma-
 theus. iiii. ca. dicit hanc prophetiam fuisse com-
 pletam ad litteram in x̄po. dicens sic de x̄po. *Et
 relicta ciuitate sua nazareth venit ⁊ habitauit in
 ciuitate capharnaum maritima in finibus zabu-
 lon et neptalim: vt adimpleretur quod dictum
 est per esayam prophetam. Terra enim zabu-
 lon ⁊ terra neptalim via maris transiordanē ga-
 lilee gentium. Populus qui ambulabat in tene-
 bris vidit lucem magnam ꝛc.* **C**Item cum om-
 nes expositores catholici dicant q̄ necesse est de
 x̄po intelligi illud quod dicitur supra septimo.
Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ꝛc. **E**o q̄
 dicitur ad Mat. primo. *Hoc autem totum factū ē:
 vt adimpleret quod dictū ē a dño per prophe-
 tam dicentes. Ecce virgo habebit in vtero ⁊ pa-
 riet filium ꝛc.* **E**adem necessitate compellit qui
 libet doctorum catholicus exponere de x̄po qd̄
 dicitur hic. primo tempore alleuiata est ꝛc. **C**uz
 matheus dicat hoc impletū eē in x̄po. **H**ec po-
 stillator. **C**Que q̄stum efficacitē hēant ḡ expōez
 sancti tho. ex rñsonibus ad ei⁹ obiecta patebit.

¶ Unde ad primū dicit s^m intellc^m sci tho. q^d quis vtraq^{ue} p^{er}secutio captiuitas fuerit ac p^{er} hoc eiusdem rationis: non tamen eiusdem grauitatis fuit vtriusq^{ue} afflictio. Nam in prima fuit terra israel minorata habitatoribus suis. non penitus expoliata. ⁊ propterea alleuiatio appellatur per comparatōem ad secundam captiuitatez que fuit generalis totius residui. ⁊. tribuum que regnū israel exterminauit. vbi omnis popul^{us} transfatus est cum rege suo in terram assirioz prout iosephus etiam narrat antiquita. Iuda. li. ij. ca. xv. Unde satis proprie r^euere dicit q^d terra que primo fuerat alleuiata. i. minorata non totaliter vastata: ac per hoc leuiter percussa p^{er} teglaphalasar: fuerit nouissime aggrauata. i. grauissime cesa per salmanasar qui totam terram expoliavit ⁊ omnes transtulit habitatores. ⁊ ita merito appellatur prima captiuitas: alleuiatio respectu secunde. ¶ Ad secundam obiectionem duplex potest esse responsio. Una q^{ue} in textu non dicit galileam fuisse captiuatam in secunda captiuitate prout postillatoz fingit. sed q^{ue} via maris idest regio per quam itur ad mare quod mare ē trās iordanem galilee: aggrauata fuerit. Lota enī terra. vij. tribuum cum dimidia que post primaz captiuitatem relicte fuerant per cuius aliquam partem erat via ad mare transiordanem: fuit in secunda captiuitate penitus vastata. Unde illa via non solum per prouinciam galilee trāsibat: sed etiā per aliquā p^{ar}te. vij. tribuū cuz dimidia q^{ue} ps dicit hic aggrauata mō expōitō ⁊ nō ipa galilea ¶ pōt. ij. mōri q^{ue} i p^{ri}ma captiuitate nō tō galī

lea fuerit captiuata: sed maior pars a q̄ tota ap-
pellatur translata. sicut tota ciuitas dicitur face-
re: q̄ maior pars ciuitatis statuit. In secūda autē
captiuitate fuit galilea penitus consumpta ⁊ de-
populata. ⁊ propter hoc dicitur nouissimo ag-
grauata. ¶ Ad tertium duplex silr pōt esse respō-
sio. Una est q̄ q̄rtum est ex lra adat. iiii: nō p̄ba-
tur efficaciter textū h^o capli esaye ab illa pre. Pri-
mo tpe. vsq; ad illā. ppls qui ambulabat in te-
nebris: debere exponi ad lram de xpo. Nā apō-
matheū ubi prophetia huius capituli allegat: :
nulla fit mentio aut de duobus ⁊ diuersis tēpo-
ribus: aut de alleuiatione ⁊ aggrauatione terre
de quibus in hoc caplo esaye est sermo. sed illis
omissis: inducitur ex hac prophetia esaye id p̄-
cise. s. ppls qui ambulabat in tenebris vidit lu-
cem magnā. quod erat ad ppositum euangeli-
ste. Dixerat enī euāgelista q̄ ihesus venit ⁊ ha-
bitauit in ciuitate capharnaum maritima in fini-
bus zabulon ⁊ neptalim. ex quo infert q̄ imple-
tum est dictum esaye prophete. qz. s. ex presentia
xpi in terra illa in qua cepit predicare: populus
qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnā
⁊ c. vt predixerat esayas. Quod autem dicit in
euāgelio. terra zabulon ⁊ terra neptalim via ma-
ris ⁊ c. non respondet ibi ad illud quod dicitur
in hoc capitulo esaye. Primo tempore alleuiata
est terra zabulon ⁊ terra neptalim: sed ē expō illi-
us. populus qui ābulabat in tenebris. vt sit sen-
sus in euāgelio mathei. q̄ ihesus vēit ⁊ habita-
uit in ciuitate capharnaū in finibus zabulon et
neptalim vt adimpleret quod dicitur ē p̄ esayā

prophetam terra zabulon ⁊ terra neptalim ⁊c.
 qui ppls ambulabat in tenebris: vidit lucē ma-
 gnam ⁊c. s. ex pñtia ⁊ predicatione xpi. itaq; fm
 proprium sensum littere mathei: id. precise ex p-
 phetia esaye inducitur: quod scribitur ab illa p-
 te. populus qui ambulabat in tenebris vidit lu-
 cem magnam ⁊c. sed premittitur terra zabulon
 ⁊c. tanq; expositio. ad denotandum qui popu-
 lus erat ille. ¶ Et cōfirmatur quia apud mathe-
 um nihil differenter dicit de terra zabulon ⁊ ter-
 ra neptalim: ⁊ de via maris transiordanē s; vnū
 ponitur vt expositio alterius. Sed in hoc caplo
 esaye: aliud refertur ⁊ pro alio tpe ad terram za-
 bulon ⁊ terram neptalim: ⁊ aliud ⁊ pro alio tpe
 refertur ad viam maris transiordanem. Un̄ qdā
 glo. dat. iiii. dicit sic. hic autē in euāgelio diuer-
 si noiatim: ad idem uerbum reducūt ita. ⁊ terra
 zabulon ⁊ terra neptalim que est via maris que
 est trāsiordanē. s. populus galilee gentiū q̄ abu-
 labat in tenebris. Nec glo. vbi exp̄sse legit illud
 via maris expositiue ⁊ totā litterā refert ad vnū.
 ¶ Glo. etiā. Raba. ait hoc loco. qđ p̄mo posi-
 tū est: p̄mittit euāgelista. s. primo tpe alleuia-
 ta est terra zabulon ⁊ terra neptalim sicut ⁊ qđ i
 medio ē. s. nouissimo aggrauata ē via maris: qđ
 ideo facit. quia intendit ostendere initiū predi-
 cationis xpi. ⁊ ideo quod misticū ē tangit. Nec
 glo. vbi aperte dicit qđ euangelista non allegat il-
 lud quod de alleuiatione ⁊ aggrauatione scribi-
 tur in pph̄ia esaye quod tñ postillator legit gra-
 tis ut uidet. ¶ Sed qz scūs tho. etiā illud. ppls
 qui ambulabat in tenebris. refert ad liberatiōez

factam iudeis per angelum a persecutōne tertia
 excitata per senacherib. de q̄ habet .iiii. R. xviii
 ideo videtur q̄ stet adhuc instantia contra san-
 ctum tho. sed ad hoc p̄ solutio ex secūda r̄sio-
 ne que iam ponetur. ¶ Potest secūdo r̄ideri q̄
 quīs euāgelista adat. iiii. exponat principiū h̄
 capituli ysaye ad l̄ram de xpo: non ideo sequit̄
 q̄ non possit uere exponi ad l̄ram de duab̄ he-
 breoz captiuitatibus. ¶ Ad c̄ intellectū aiad //
 uertendum est q̄ fm̄ augustinū. xij. cōse. in fine.
 quencūq̄ sensum in sacra scriptura hoīes inueni-
 re possunt: credendū ē sp̄m̄ sanctū qui auctor
 sacre scripture est: habuisse. 7 q̄ sensus l̄ralis est
 quē auctor l̄re intendit: inferunt doctores. et est
 doctrina sc̄ti tho. p̄ma pte. q. i. ar. vlti. q̄ in vna
 l̄ra sacre scripture plures nōnunq̄ sunt sensus lit-
 terales 7 nō solū respectu dei qui sub vna litte-
 ra plura pōt intelligere: sed 7 de p̄phetis inquit
 Hieronimus sup̄ olee. q̄ ita loquebantur de fa-
 ctis p̄ntibus: q̄ etiā itēderūt futura significare.
 a qua intentione vtraq̄ expositio 7 de factis p̄e-
 sentibus 7 de futuris: vere pōt dici l̄ralis. Nam
 nō p̄pe dicit̄ sensus l̄ralis quē voces significāt:
 sed magis quē auctor l̄re itēdit. 7 inde ē q̄ inter
 vij. regulas exponendi sacram scripturam quas
 ysidorus tradit li. p̄mo de summo bono. xxv. ca-
 pitulo: vna est fm̄ intellectū postillatoris q̄ ea-
 dem littera aliquando habet duplicē sensum lit-
 teralē put̄ ip̄e p̄mittit in secūdo p̄logo suo sup̄
 Gen̄. qua regula postillator sepe iuuat. 7 nisi ue-
 ra eēt: argumētatio sua q̄ hoc loco vti ē factū
 tho. in se ipsum retozq̄ret. Nā illud Exodi. xvij.

percutiesq; petrā rē. Postillator expōit ibi de pe-
 tra materiali. sed ap^o. i. Corin. x. dicit illud intel-
 ligendum esse de xpo. inquit. petra autē erat
 xps. Item illud Deutro. xxxv. non ligabis os bo-
 uis terētis in area fruges tuas: postillator ibi ex-
 ponit ad litteram de animalibus brutis quibus
 non debet fieri iniuria. sed ap^o p^{ma} Corin. ix. ex-
 ponit ad litteram dictum esse de predicatoribus
 fidei quibus necessaria ministranda sunt. p^{mo} r
 videtur apo^o. primam expōem a l^{ra}li sensu ex //
 cludere cū dicit: nunquid de bobus cura ē deo?
 an propter nos utiq; hec dicit? ¶ Item illud. iu-
 sta te est sermo ualde in ore tuo r in corde tuo.
 Deutro. xxx. Postillator exponit ibi ad litteras de
 uerbo preceptorū decalogi. que quodā mō scri-
 pta sunt in cordibus nostris. sed ap^o Ro. x. illō
 exponit dictum esse de uerbo fidei ihesu xpi qd
 predicabat. ¶ Item illud. Ego ero illi in patres:
 r ipse erit mihi in filiū: ap^o. inqt dictum esse de
 xpo heb. i. sed postillator ibi r. ij. R. vij. vñ su-
 mit auctoritas: exponit illud ad l^{ram} de xpo et
 de salomone. In quibus locis expōsse dicit q^o ali-
 qua sunt in sacra scriptura que ad l^{ram} sunt in-
 telligenda de duobus. quorum tamen vnum fi-
 gura sit alteri^o. ¶ Itē illud osee. xj. ex egipto uo-
 caui filiū meū. Postillator ibi exponit ad litterā
 de populo isrl. sed mat. scdo euāgelista exponit
 illā pphetiā ad l^{ram} de xpo qui post mortē he-
 rodus uocatus fuit de egipto. vbi r postillator
 dicit auctoritatem istam duplicē hēre sensum lit-
 teralem sicut r supradictam. ego ero illi in p^{res}.
 Ex supradictis satis patet solutio ad tertiam ob-

fectionem postillatoris. Nam nullum inconueniens est q̄ euangelista exponat prophetiaz huius capituli ad litteram de x̄po: ⁊ reponatur etiā ad litteram de persecutione hebreorum modo quo dictum est. Et per idem patet r̄sio ad quartam obiectōem. Concedimus. n. q̄ ista p̄phetia presertim ab illa parte. populus qui ambulabat i tenebris. debeat exponi de x̄po eo q̄ euangelista id intellexit. sed non sequitur q̄ non possit etiam intelligi de persecutōe iudeorum ante x̄pi aduentum. nam vtrumq̄: auctor illius l̄fe intellexit. vt supra deductum est.

Circa capitulum. iiii.

In caplo. iiii. burgeñ. s̄m doctrinam sc̄i tho. dicit probabiliozem esse illā opiniozem que ponit diaboluz peccasse statim post primū instans sue creatōis. Cōtra quā sententiam magister math. arguit. quia motus spirituum non mensuratur tempore. Nam in euo vt communiter ponit non est prius ⁊ posterius instans: nisi nature p̄fectiōis vel originis. nō successiōis. qm̄ vt dicit eadem est mensura operatiōis rei: que ē nature. vnde cū natura angeli s̄m esse sit indiuisibilis: erit etiam indiuisibilis s̄m operari. ¶ Sed certe in hac argumentatione tria magister mathias assumit falsa. ideo argumētatio est nulla. vnum falsum est q̄ motus spirituum non mēsuretur tpe. hoc enī ē s̄ augustinū. viij. super gen̄. ad l̄ram dicentē q̄ deus mouerit crea

turam spūalem per tempus. quod ⁊ postillatoꝝ
 pro quo ille certat supponit. vi. super illud. qui
 mane oriebaris. quia inter creatōem ei⁹ ⁊ lapsū:
 fuit modicum tēpus. Verum ē q̄ eē ⁊ natura an
 gelozum non mensurantur tpe. neq; opatio eoz
 beatifica. quoniam in istis nullam habent trans
 mutationem. sed alie operationes s̄m quas in //
 uenitur in angelis transmutatio: tempore mesu
 rant cum in eis sit prius ⁊ posterius. Non tñ tē
 pus illud est eiusdem rōis cum tpe quo res cor
 porales ⁊ earū mot⁹ mēsurāt: cū nō dependeat
 a motu celi. ¶ Secundum falsum est q̄ eadez est
 mensura opatōis rei: q̄ ē nature. hoc enim est s̄
 phm. iiii. phiz. qui dicit q̄ instans est mensura
 substantie mobilis in toto motu. ⁊ tñ motus q̄
 ē eius opatio nō instāti: sed tpe mēsurat vt ibi
 probat. ¶ Item corpora celestia que intrāsimu //
 tabilia sunt s̄m suam substātiā ⁊ eē: euo mēsurā
 tur. sed eoz motus non euo: sed tpe mēsuratur.
 vt etiam phi docuerunt. ¶ Item in euo nō ē p̄us
 ⁊ posterius successiōis vt etiā mgr math. conce
 dit. quo euo substātia angeli mēsurat. Et tamē
 multe operatōes sunt angelozum quas nō simul
 a principio habuerunt neq; nunc hnt ut opatio
 nes ille quas hnt circa nos. Itē ⁊ opatōes imma
 nentes ut sunt noue illuminatiōes quas non sp̄
 neq; sil hūerunt. Itē ⁊ eoz intellectōes que dicū
 tur vespertine que nō oēs sunt simul ⁊ sp̄. prout
 aug⁹. vult. viij. super gen. ad lřam. Et cū omnes
 hmōi opatiōes non sint simul in angelis ⁊ semp
 a sui principio: manifestum est q̄ erunt in succes
 sione. ⁊ p̄ cōsequens q̄ nō mensurant euo: qd̄ ē

totū simul quo substantie angeloz mēsurantur.
 ¶ Unde assumptū illud falsissimū ē. ⁊ p̄ conse-
 quens obiectio eius nullius ē momēti. Sed con-
 tra morulas ipas quas mgr̄ math. tetigit: plura
 se offerebant. nisi a principio me constituissem
 veritatis sancti thome defensorē: non aduer-
 santium vbi etiam errasse eos constaret: offen-
 sozem.

Circa capitulum. xlvij.

¶ In ca. xlvij. cum postillator exponeret il-
 lud. laude mea infrenabo te ne intereas :
 de impositione cerimonialium quib⁹ de⁹
 occupauit populum iudeorum ac per hoc infre-
 nauit ne ydolis seruiens interiret. burgen. dicit
 magis pprie exponi sic. qz per diuinā laudē hō
 ascendit in deū per affectū. in tantum q̄ per hoc
 retrahitur ab his que sunt ō deū. Ad quod al-
 legat sc̄m tho. secūda sc̄de. q. xcj. ar. p̄mo. ¶ Cō-
 tra quam expōem mgr̄ math. arguēs inducit po-
 stillam sc̄i tho. in hoc loco que oīno cōformis ē
 expositioni postillatoris. ⁊ in fine vt aliqd in s̄a-
 ctū thomā reprehēsiōis retorq̄at: dicit burgēses
 relinquere dicta sc̄i tho. in ōdictōe quasi ōdictō
 sit inter expōem suā hic ⁊ ea q̄ dixerat secūda se-
 cūde. ¶ S3 certe hic magis ē arguēdus mgr̄ ma-
 thias mali affect⁹ q̄ falsi intellcūs. Nā nō igno-
 rabat q̄ ⁊ si textus huius capituli ad litteram et
 historice intelligēdus esset p̄m expōem quas ha-
 buit sc̄s tho. in hoc capto ⁊ post eū postilla-
 tor: q̄ moralit̄ exponi possit de quocūq; q̄ occu-
 b ij

patus in laudibus diuinis retrahitur ab his q̄ sunt d̄ deum. In quo sensu allegat sc̄us tho. auctoritatem huius capituli in sc̄da sc̄de. ¶ Unde cōstat q̄ nulla in dictis eius est d̄dictio nisi dixit erit magister math. q̄ sensus sp̄uales. vt allegoricus. anagogicus. ⁊ moralis contradicunt sensui litterali. Quod eēt nouam ⁊ extraneam theologia ne dicam erroneam inuenire.

Circa librū Iheremie Capitulo. x.

In caplo. x. ihere. burgen. in sua additōne allegat sc̄m tho. videntem p̄ma par. q. lxx. ar. iij. q̄ inter ponentes corpora celestia esse animata. ⁊ ponentes ea non animata: p̄ua uel nulla differentia est in re sed in uoce tantuz. ¶ Cōtra quod magister mathias arguit qz plato ⁊ alij p̄hi ponentes corpora celestia eē aiata: dixerūt mūdū esse animal. ac per hoc positio gētilium uoluit aīas cōiungi corporibus celestib⁹ sic vt cōstituerent vnū per se cū eis ⁊ tāq̄ forme Sed positio catholicorū ē q̄ aīe mouētes corpora celestia vniantur eis ut motores precise ⁊ nō ut forme. vnde concludit manifestum eē q̄ non sit modica differentia inter predictas opiniōes nec vocis tantum: sed rei. Nec mgr̄ math. ¶ In quibus plane constat q̄ de opinionibus aristotelis ⁊ platonis circa aiatōem celestium corporū: non recte senserit. Nam plato vt grego⁹. nisen⁹ refert quod ⁊ tāgit aristoteles. ij. de aīa: posuit hominem nō eē aliquid cōpositū ex aīa ⁊ corpore. sed q̄ ē aīa vtens corpore ut intelligatur esse

In corpore sicut nauta in naue. vnde nō solū cor
pora celestia: sed etiaꝫ corpora hūana dixit non
aliter aiata nisi in q̄stum anima vnit̄ corpori si //
cut motor mobili. ⁊ inde est q̄ posuit animā in
lectiuam vniri corpori per spūalem contactū.
ymo posuit vt ph̄s dicit secūdo ce. ⁊ mū. q̄ mo
ueret celum per quandam coactōem ⁊ violētā.
quod est cōtra rōem forme substācialis alicuius
corporis. De aristotele vero manifestū ē ex. viij.
ph̄isicor̄ ⁊. ij. de celo q̄ nō posuit in corporib⁹
celestibus de uirtutib⁹ aīe: nisi itellectiuā. vno
aut̄ itellectiue ptis put a sensitua ⁊ vegetatiua
sepatur: ē sicut dirigētis mouētis ⁊ gubernātis.
p̄n̄ euidenter p̄z q̄ aristotel. ⁊ plonici nō tocuerit
aias celestiuū corporor̄ eē eor̄ formas substāciales
nec cū eis aliqd̄ vnū p se ⁊ substācialiter cōstitu
ere. s̄ eis vniri sicut motor mobili p̄cise. Ex quo
seq̄t̄ catholicor̄ positōez ⁊ illorū ph̄or̄: sola uo
ce differre. nō in re put scūs tho. dicit. ¶ Qd̄ au
tē arguēs obicit ex dictis aug⁹. q̄ plonici posue
rūt mūdū eē aīal: nō obstat. q̄ plonici sic dicen
tes: i uocis appellatōe errauerūt appellātes ani
mal: aggregatū ex aīa pro motore ⁊ corpore pro
mobili. Quod ualde improp̄e ymo ⁊ false dictū
ē. Nō enī qualiter cūq̄ cōiugāt̄ aīa ⁊ corpus: cō
stituūt aīal. sed si cōiugāt̄ ut forma ⁊ materia qd̄
illi negabāt. vnde in uoce ⁊ nō in re deficiebāt.
⁊ ē silis mod⁹ loquēdi cū mḡ sniarū dixit. xpiij
di. tertij libri. xpm̄ in triduo mortis fuisse hoīez.
Nō enim errauit in sensu credēs aīam xpi in tri //
duo mortis eius nō fuisse a carne uere ⁊ realr se //
paratā. q̄ hoc eēt erroneū. sed errauit in uocis

Euangelium.

appellatōe putans aīam ⁊ corpus etiam nō con
iuncta: sufficere ad hoc q̄ suppositum diuinum
cui utrūq; vnicū māsit: denominaretr bō.

Circa Euāgeliū Mathei ca. iij.

In ca. iij. mat. sup illu d. maritima in fini
bus zabulon. Postillator reprobat expo
sitionem que intelligit illā esayē pp̄hiaz:
de duabus captiuitatibus hebreorum. quā po
suit scūs tho. supra esa. ix. ⁊ obicit hic postilla
tor hīssdem rōibus quibus ibi. sed ⁊ responsio
ne p̄ scō tho. vide ibi esa. ix. Rō autē q̄ hic p̄ po
stillatorem addit q̄ q̄ illud. puulus natus ē no
bis exponit ab oibus de x̄po. q̄ ideo totū pre
cedens capli debeat de solo x̄po exponi: nō co
git. qm̄ fm̄ regulas traditas ab yfidozo de mo
do exponendi sacram scripturam. q̄s etiā postil
lator premisit in secundo p̄logo sup gen: aliqñ
scriptura simul cōtēxit sermones qui ad diuersa
referunt. Un̄ ⁊ in eodē ca. esa. cū exponat illud
puulus natus est nobis de x̄po ad lram: statim
sequentē. §. verbū misit dñs ⁊c. ipsemet postil
lator exponit de liberatione populi iude a regi
bus israel ⁊ sirie ipsum persequentibus.

Circa capitulum. xj.

In capitulo. xj. burgen̄. in sua additione
induxit ad propositum suum q̄ x̄ps in sci
entia acquisita ac experimentalī p̄fecerit

fm processum etatis. Quod dictum est fm do-
 ctrinam sancti tho. iij. par. q. xij. ar. ij. q̄q̄ bur-
 gen. illud non alleget. ¶ Sed magister math. ne
 aliquid de doctrina sci tho. suis calumpnijs re-
 linquat intactum: Inquit. dictum illud ea rōne
 esse dubium: quia si xps aliquid vidicisset p ex-
 perientiam quod priusvel qualiter prius nō no-
 uit: sequit̄ q̄ non fuit ab instanti cōceptōis sue
 omnisciens. quod est contra sc̄tōs doctores et
 magistrum sniarū li. iij. Hec magister mathias.
 ¶ In qua argumentatione si accipit omnisciens
 fm propriam significatōem r̄ cōem vsū loquē-
 di sc̄ōrum doctorum. prout. s. dicitur omniscies
 id est omnia sciēs: certe non esset magnū quod
 mediocriter doct̄ in dialecticis plene atq̄ in p̄m-
 ptu rōem suam euacuaret. diceret. n. q̄ in argu-
 mento committitur fallacia figure dicitōis. nam
 mutatur quid in quāliter. cum dicitur xps ē om-
 nisciens ab instanti conceptōis: ergo per p̄ces-
 sum etatis non alio modo nouit aliquid q̄ pri-
 us. Unde concedimus q̄ nihil xps nouerit per
 scientiam experimētalem quod ante per scienti-
 am inditā ac btām non sciuerit. Sed cū hoc stat
 q̄ per scientiā acquisitam uel experimētalem sci-
 uerit alio mō. s. per actōem intellectus agētis ab-
 strahentis species intelligibiles a fantasmatis.
 ¶ Si forte accipit arguens omnisciens: abusue
 r̄ extra mentem loquētium. i. omnia r̄ omnimo-
 do sciens: sic nō cōcedit̄ q̄ xps ab instanti con-
 ceptionis fuit omniscies. nec illud sci doctores
 vnq̄ dixerunt.

Circa capitulum. xix. b iiii

Euangelium.

¶ In ca. xij. cum burgeñ. de indiuisibilitate
matrimonij tractaret contra modũ dicen
di postillatoris: induxit ad ppositũ suũ
quoddã sc̃i tho dictũ ex p̃ma secũde. q. cij. ar. v
ad tertiũ. sc̃z q̃ m̃rimonium fuerit in ueteri lege
put est in officiũ nature. nõ aut̃ put ẽ sacramen
tũ cõiunctõis x̃pi ⁊ eccl̃e. q̃ nõdũ erat sc̃a. ¶ S̃z
m̃gr̃ math. sua mirabili sapiẽtia obicit in õriũ.
p̃mo q̃ vt br̃s gregori⁹ ait. eccl̃a incepit ab
abel iusto. ergo icõueniẽs ẽ dicere q̃ in ueteri le
ge non fuisset deo coniũcta. ¶ Secũdo q̃ vet⁹
testamẽtũ frequẽter õndit synagogã deo despõ
satam. que desponsatio est in vna spõsa vsq̃ ad
nouissimum iustuz. cui eccl̃e totali: x̃ps ut spõ
sus fm̃ deitatem ab initio coniunctus ẽ. Nã x̃ps
⁊ si ex tpe est sc̃s homo: eternaliter tamen fuit
x̃ps. q̃ a patre vnctus put vnctio significat cõ
municatõem per generatõem. ¶ Item fm̃ magi
strum ⁊ doctores li. iiii. m̃rimoniũ fuit sacramẽ
tum ante pctm̃. igit̃ alicuius sacre rei signum et
non nisi cõiunctionis dei ad aiã iustã q̃ ẽ eccl̃a
uel in eccl̃a. Hec m̃gr̃ math. ¶ In quibus admi
ratione dignũ hẽt quo spũ de sacris lr̃is ac sac̃
mẽtis diuinis: argumẽtis dũtaxat sophisticis su
scitet disputatõem. Cũ eni sc̃s tho. dicit q̃ i ve
teri lege nõdũ facta fuerat cõiunctio x̃pi ad ec
clesiam: loquitur ut commũter doctores loquũ
tur de x̃po ⁊ eccl̃a. De x̃po: fm̃ q̃ nominat subst̃
st̃es in duab⁹ naturis. diuina. s. ⁊ humana. Qd̃
⁊ propria nominis significatio importat. Itẽ lo
quitur de coniunctione x̃pi et eccl̃e que facta est
mediante incarnatione per quam factũ ẽ vnum

corpus ecclesie fm cōformitatem nature c^o xps
 est caput prout ap^o. ait p^oma Corin. xij. ⁊ ephe.
 p^omo ⁊.v. Unde mgr li. iiii. xxvj. di. exponēs illō
 apostoli ephe. v. ego autez dico in xpo ⁊ ecclesia:
 ait. ecclesia xpo copulatur volūtate ⁊ natura qz
 idem vult cum eo ⁊ ipse formam assumpsit de na
 tura hoīs. Item loquit scūs tho. de cōiunctione
 spūali que fit per nouitatem grē in sacramentis
 ex opere operato collate: per que modū aplūs
 dicit p^oma corin. xij. etenim in vno spiritu om̄s
 nos in vnum corpus baptizati sumus. De q̄ etiā
 coniunctione dñs dicebat adat. vl. ecce ego vo
 biscum sum omnibus diebus usqz ad cōsumma
 tōem seculi. qui modus coniunctionis. s. p gra
 tiam datam in sacramentis ex opere opato: non
 fuerat ante xpi incarnatōem. ¶ Item loquit de
 ecclesia prout dicit multitudinem fidelium no
 ua lege gratie ⁊ nouis gratie sacramentis aduna
 tam. de qua ap^o. dicit ephe. v. qz xps dilexit ec
 clesiam ⁊ seipsum tradidit pro ea ut illam sctifi
 caret mundans eam lauacro aque in vbo vite.
 De qua etiam dñs inquit petro. tu es petrus et
 super hāc petrā edificabo eccliam meā. adat. xxj
 Ecclia eniz in hac significatōe: nō fuit añ xpi icar
 natōem sed formata fuit profluētibus vndis aq̄
 ⁊ sanguinis ex latere xpi dormientis prout habe
 tur expresse de summa trini. ⁊ si. catho. in clemē.
 ¶ Secūdū has acceptōes xpi eccle ⁊ coniūctōis
 q̄ sunt proprie ⁊ in cōi vsu loquendi doctorum:
 patet euidenter equocatio cōmissa in primis du
 obus magistri mathie sophismatibus in quib^o
 accipitur xps pro supposito filij dei. nō ut sub //

Euangelium.

sistit i natura humana: ⁊ ecclesia generaliter pro
quacunq; fidelium congregatione: ⁊ coniunctio
pro vnione aie ad deum per gram cõiter dictã.
¶ Quod autem dixit xpm eternaliter fuisse: sub
hoc intellectu quia filius est a pre vnctus pro //
ut vnctio significat cõicatõem per generatõem :
noua quedã adinuétio est ⁊ modus loquedi pe
riculosus. nam ut scus tho. notabiliter dicit con
tra gentiles li. iiii. ca. xxxiii. nusq; ante incarnati
onem dñi: scriptura noiat deum aut dei uerbũ :
xpm. qm xps vnctus interpretat. xps autẽ ibe //
sus: vnctus dicit spũ scõ prout btus. petrus ex
ponit act. 7. Unde cum filius dei ab eterno non
sit vnctus spũ scõ quia sic spũs sanctus esset ma
ior filio vt sanctificans sanctificato. vel filius p
cederet a spiritu scõ. vocãdo improprie ⁊ abusi
ue vnctionem emanatõem quod est erroneum :
Sequitur q; filius dei non fuerit proprie loquẽ
do xps ab eterno nisi fm dei predestinatõem .
¶ Ad tertium quod est ex auctoritate magistri
⁊ doctorũ li. iiii. dicit q; ante peccatum vtiq; ue
rũ est: matrimoniũ fuisse sacramentũ ut cõiter di
citur. i. sacre rei signũ. Non solum coniunctiõis
dei ad aiam vt arguẽs minus subtiliter obiecit :
sed etiam coniunctionis xpi ad eccliam tempore
plenitudinis grẽ realiter fiende. fm quem mo //
dum non negat scus tho. mrimoniũ ante pecca
tũ fuisse sacramentũ: sed expresse illud docet se //
cũda scõe. q. ij. ar. vij. quod sacramentũ dicit pri
mũ hoiem nõ ignorasse. idẽ sentit. iij. par. q. xxi.
ar. iij. Et multũ expsse. q. lxx. ar. ij. ad tertium. Et
tñ nõ ideo sequit q; mrimoniũ vt ẽ sacramentũ

noue legis: fuerit añ pctm̄. Certū ē. n. m̄rimoniū
 eē sacramētū noue legis vnū de septem sacramē
 tis ecclesie. Cū hoc teneat ecclā ⁊ h̄riū dicere sic
 hereticū p̄ capi. ad abolēdā de hereticis. ⁊ per
 cōsequēs q̄ institutōem habuit a x̄po sicut ⁊ cete
 ra ecclē sacra. In q̄ acceptōe nō fuit realiter et in
 actu añ x̄pi incarnatōem al nō fuisset institutum
 a x̄po. Et in hac significatōe loq̄t scūs tho. de
 sacramēto ubi in loco p̄allegato p̄ma scōe dicit
 matrimoniū in ueteri lege nō fuisse sac̄m. Un̄ et
 iij. p. q. lxx. ar. ij. ad tertiū vtrūq̄ cōcedit. et q̄
 añ pctm̄ nō fuit sac̄m. ⁊ q̄ fuit signū cōiūctōis
 x̄pi ad ecclā. Inq̄t. n. sic. ¶ Ad tertiū dicēdum
 q̄ m̄rimoniū fuit institutū in statu innocētie nō
 fm̄ q̄ ē sac̄m: sed fm̄ q̄ ē i officiū nature. ex cō
 sequēti tñ aliq̄d significabat futurū circa x̄pm ⁊
 ecclā sicut ⁊ oīa alia in figura x̄pi p̄cesserunt.
 Hec scūs tho. Dale ergo iēpte ⁊ sophisticē ma
 gister math. impugat dictū sci tho. In quor̄ ap
 te mḡro scoto aduersat cui⁹ doctrinā ip̄e colit q̄
 xxvj. di. iij. li. tenet q̄ m̄rimoniū añ pctm̄ nō fu
 it sac̄m p̄ p̄e loquēdo. Itē ⁊ postillatorē c⁹ se fa
 tet defensorē: nō minus q̄ scm̄ tho. reprehende
 re comprobat. Nā sup̄ illud ep̄he. v. Ego autē
 dico in x̄po ⁊ ecclā. sic ait postillator. licet enim
 filius dei patrē nō reliquerit q̄ sp̄ est in sinu pa
 tris vt dicit̄ Jo. p̄mo: tñ fm̄ quādā apparētiam
 dicit̄ p̄rem reliquisse in q̄tū apparuit in mūdo
 visibilis in forma sui ad cōiūgēdū sibi ecclesiaz
 per misteriū incarnatōis ⁊ passiois sue sicut sp̄o
 sam. Hec postillator. vbi cōiūctōem x̄pi ⁊ ecclē
 dixit fuisse per incarnatōem filij dei.

Euangelium.

Circa capitulū. xxxj.

In ca. xxxj. occasione illius uerbi. hic ē heres. postillator mouet q̄onem utrū iudei cognouerint ih̄m nazarenum eē xpm sibi promissum. In cuius absolutione recitat opinio nem que sancti tho. ē. iij. par. q. xlviij. articlo. v. scz q̄ in pplo iudeoz ij qui dicebantur minores ut layci ⁊ vulgares ea dūtāt scientes que sunt de necessitate salutis: subtilia tñ scripturarū ⁊ pphetarum dicta ignorantēs: non cognouerunt ih̄sum esse xpm prophetam in lege promissum. ea ratione quia scripturas ignorabant que de tēporis determinatione ⁊ de signis aduētus sui loquuntur. Sed maiores qui principes eorum dicebantur: cognouerunt eum esse prophetā a tēo promissum ⁊ missum. quia cum scirent scripturas que de signis ⁊ tempore sui aduentus loquuntur: uidebant omnia in eo impleri que scripta erant. ipsum tamen esse deū nō cognouerūt. Un̄ ap̄. dixit p̄ma coz. ij. Si enī cognouissent nūq̄ dñm gl̄e crucifixissent. q̄si diceret. nūq̄ ei⁹ dñitatem cognouerunt. ¶ Hoc tñ secūdū postillator declinat ⁊ tenet q̄ maiores ac principes iudeoz cognouerunt xpm esse deum. ⁊ pbat illud ō positōem sc̄i tho. tū qz iohānis. xv. xps ait. nūc autē uiderūt ⁊ oderunt me ⁊ patrem meū. quod autē uidet: manifeste cognoscitur. tū qz super illō q̄ dicit in hoc ca. Agricole uidentes filiū dixerūt intra se. hic est heres: Dicit hieronim⁹. manifeste probat dñs his uerbis iudeorum principes

non per ignorantiam sed per inuidiam dei filiū
 crucifixisse. tum etiā per rōem. quia sicut scriptu
 re determinate loquunt de tpe aduēt⁹ xpi dan.
 ix. et de signis sui aduentus. gen. xlix. et de modo
 eius ueniēdi in paupertate et humilitate. zacha.
 ix: ita expresse uel expressius loquuntur scriptu
 re prophetarum de eius diuinitate. ihere. xliij .
 ecce dies ueniunt etc. In qua auctoritate ubi po
 nitur dñs: habetur in hebreo nomen tethagra //
 maton. quod nullo mō pōt dici de alio nisi de
 deo uero. Unde cū ista auctoritas etiam fm do
 ctōres hebraicos exposita sit de xpo. sequit ipm
 esse uerum deum. ¶ Item esaye. ix. paruulus da
 tus est nobis etc. Sequit. et uocabitur nomē ei⁹
 admirabilis consiliarius. deus fortis. que aucto
 ritas etiam fm hebreos intelligitur de xpo in q̄
 fit expressa mentio de eius diuinitate. Ex quib⁹
 concludit postillator q̄ maiores de populo iu
 deorum sicut habuerunt noticiam de tempore et
 signis aduentus xpi: ita noticiam per scripturas
 habuerunt de eius diuinitate. et sic dicit q̄ in p̄i
 cipio predicationis xpi: iudeorum maiores de //
 ram de ipso habuerunt extimationem et in habi
 tu et in actu q̄. s. esset deus: sed cum incepit cōtra
 eos predicare: passionibus ire inuidie et ranco //
 ris excitati sunt contra eum. quibus passionib⁹
 impediti ab actuali consideratione eius uerita //
 tis quam prius habuerāt de xpo: machinati sūt
 in eius mortē ad modum incontinentis qui pas
 sione concupiscibili absortus: elegit fornicari .
 quod alias nouit esse malum et fugiendum. Nec
 postillator in summa. ¶ Que tamen reuera mo

Euangelium.

dicam scō tho. afferūt difficultatem. Nā ad p̄t
mas duas auctoritates ip̄e scūs tho. r̄ndet exp̄f
se. iij. par. loco p̄allegato. Ad p̄mā q̄ in ea au
ctoritate. li. viderunt: nō refertur ad diuinitates
neq; ad p̄sonā xp̄i: sed ad miracula que āte eos
fecerat. ex quib; q̄ eū nō cognoscerent filiū dei:
ex odio ⁊ inuidia p̄cessit. Unde ante illa uerba
p̄mittit si opera non fecissem que nemo alius fe
cit: peccatus non haberent. Sequit̄ immediate.
nunc autem uiderunt. s. opera. vnde non dicitur
viderunt me. ⁊ ita auctoritas illa non facit p̄ p̄
te postillatoris. Ad secūdā r̄ndet q̄ principes iu
deorum in persona colonū dixerunt xp̄m eē he
redem: quia cognouerunt ip̄m eē xp̄m p̄missum
in lege. ⁊ eē filium dei. non per naturā: sed p̄ ex
cellentiam gr̄e singularis. nō enim poterant mē
te concipere q̄ crucifigerent eum si ip̄m eē filius
dei per naturam cognouerant. Nam vt bene dī
cit burgen. nullus in tantam deuenit insaniā: q̄
credat diuinam maiestatem in p̄pria persona
supare. ¶ Ad rōem postillatoris r̄ndet burgen.
⁊ bene. q̄ q̄ scripture sacre p̄phetarum que
mentionem exp̄ssam faciunt de diuinitate xp̄i
sint p̄m verum intellectum satis euidentes fidei
bus ad eiusmodi misterium ostendendum: ex il
lis tamen non sumitur efficax argumētū ad hoc
q̄ principes iudeorum tale misterium de diuini
tate xp̄i cognouissent. quia hoc misterium in tm̄
capacitatem hūanā excedit: q̄ raro uel nūq; sine
auxilio dei speciali intelligi p̄t. Un̄ p̄missas au
ctoritates veteris testamenti maiores iudeoz va
rie poterant exponere non ualentes tantam excel

lenciam capere. nisi quibus diuina fiebat de eo
 reuelatio. poterant enim putare q̄ essent intelli //
 gende non s̄m propriam significatōem: sed simi
 litudinarie. sicut cum deus in sacra scriptura leo
 appellatur vel agnus aut lapis. Nec est simile
 quod postillatoꝝ iducit de alijs x̄pi cōditōib⁹.
 vt de tempore ⁊ signis aduentus eius. de uirtuti
 bus ⁊ eius excellētia respectu alioꝝ p̄phetarū et
 filium. Nā cognitio harū cōditionū: nō excedit
 cōem humane intelligētie capacitatē vt de se p̄.
C Sed mḡ math. hāc solutioem putat eē minus
 sufficientem dicens. q̄ vbi sacra scriptura plane
 dicit aliquid ad fidē ⁊ mores p̄tinens: ibi fides
 debet adhiberi prout dicit b̄tus augustinus. x̄j
 de ci. dei. Unde cū sacra scriptura clare dicat p̄
 ut etiam a doctoribus hebreoꝝ exponit x̄pm fo
 re deum: ei fides accomodāda ē. ⁊ per cōsequēs
 non erat necessaria specialis reuelatio apud do
 ctos ⁊ principes iudeoꝝ ad illud sciendū. sed
 sufficere potuit fides acquisita nō impedita per
 prauā volūtātē. **C** Et preterea dicit ipse dissimi
 litudo inter noticiam de x̄pi diuinitate ⁊ notici
 am de tpe ⁊ signis ⁊ alijs cōditōibus aduēt⁹ x̄pi
 quā burgen. assignat: nō ualet. q̄ tēp⁹ aduēt⁹
 x̄pi in scripturis ita fuit occultatū in cōputatiōe
 ebdomadārū a daniēle descriptarū: q̄ nō soluz
 apud hebreos: sed etiā apud catholicos docto
 res in expōne multa est diuersitas. Silr ⁊ alij pas
 sus sonātes tēpus aduēt⁹ x̄pi ab hebreis moder
 nis ⁊ antiquis corrupte exponunt. ergo nō pōt
 sumi ex scripturis argumentū efficac̄ de aduentu
 x̄pi sicut nec de eius deitate. Nec mḡ mathias.

Euangelium.

Non nulla alia deducit contra burgen. que certe digna essent reprehensione: nisi propositi nri fuisset vt a principio pmisimus: ea p̄cise q̄ sc̄us tho. docuit defendere ac probare. ¶ Dicim⁹ ergo ad primam impugnationem magistri mathie. primo falsum eē q̄ sacra scriptura veteris testamēti clare dicat xpm fore verū deū ita q̄ certitudinem faciat euidentie. nec sit necessaria fides in fusa sed sufficiat fides acquisita prout ip̄e dicit. Nam misterium incarnationis xpi expressius ponit in nouo testamento q̄ in ueteri vt de se patet et ab oibus concedit. ⁊ tamen multi heretici totū nouum testamentum recipientes: illud pro suis erroribus exponunt. ⁊ aliqui negant diuinitatem in xpo vt arrius. Aliqui ueram humanitatem sicut manicheus. Alij dicūt xpm nō habuisse animam intellectuam vt appollinaris. Ex quibus erroribus sequitur xpm non eē uerum deū ⁊ hominem. ergo si predicti heretici exponebāt p̄ se nouum testamentū: multo magis iudei poterunt pro se exponere scripturas ueteris testamēti i quibus minus expresse misterium incarnationis hēt. Sed ⁊ postillator cuius magister mathias se defensorē predicat: expresse dicit hoc loco in fine quōnis sue q̄ noticia quam iudei habuerunt per scripturas prophetarum: non erat certa certitudine euidentie. Tum q̄ talis certitudo per demonstrationem habet. tum etiā quia prophetie p̄nt multipliciter exponi. Et in disputatiōe sua quā fecit utrum ex scripturis receptis a iudeis possit efficaciter probari saluatorem nostrum fuisse deum ⁊ hominem: manifeste tenet q̄ id probari non

pōt efficaci p̄batione. ita q̄ nullo mō possit eni
 tari sine euidenti negatōe vel d̄dictōe sacre scri
 pture. Non ergo postillator uellet sic per magi
 strū math. defendi. ⁊ cū dicit q̄ a doctorib⁹ he
 breoz exponit per auctoritates scripture xpm
 eē uerū deū ⁊ hoīem: dico q̄ eā expōem quidaꝝ
 speciali dei auxilio hūerūt magis q̄ ex ip̄a aucto
 ritatū euidentia vñ ⁊ legentū hmōi auctoritates:
 alij uerū hūerunt intellectū: alij falsum. in quo
 ⁊ nō modica inuenit̄ uarietas. Ex quo seq̄t̄ fal
 sum eē qd̄ secūdo dicit. s. q̄ apud doctos ⁊ prin
 cipes iudeoz nō erat necessaria specialis reuela
 tio ad sciēdū xpm esse deum ⁊ ē id q̄ ap̄. vi.
 cit p̄ma corin. ij. oculus nō uidit nec auris audi
 uit nec in cor hoīs ascēdit q̄ preparauit de⁹ his
 qui diligunt illum. nobis aut̄ reuelauit deus per
 sp̄m suū. vnum enim eoz q̄ p̄parata sunt diligē
 tibus deū: est cognitio misterij incarnatōnis fm̄
 illud Jo. xviij. Nec ē uita eterna ut cognoscāt te
 deū uerū ⁊ quē misisti ihesum xpm. Itē d̄ illud
 Sap. ix. sensum autem tuū quis sciet nisi tu uede
 ris sapientiā ⁊ miseris sp̄m tuū de altissimis: ⁊
 iob. xxxij. inspiratio oipotētis dat̄ intelligētiaz.
¶ Quod aut̄ ulterius dicit magister mathi. ita
 fuisse occultatum doctis iudeoz ex scripturis le
 gis et p̄phetarū tēpus aduētus xpi quēadmo //
 dū ⁊ eius diuinitas: manifeste falsum ē. tū q̄ de
 tpe ⁊ mō aduētus xpi: sunt auctoritates in uete
 ri testamēto multū expresse i se ⁊ ex circūstātijs.
 sicut p̄z plane gen. xlij. agei. ij. dan. ix. ⁊ alijs lo
 cis. De diuinitate aut̄ xpi nō tā explicite habet̄
 in scriptura ueteris testamēti. tum etiā q̄ ⁊ si de

Euangelium.

ꝑꝑi deitate tā exp̄sse ⁊ explicite loquerēt̄ aucto-
ritates ꝑꝑh̄arū sicut de eius aduētū: tñ qꝫ mi-
steriū diuinitatis ꝑꝑi excedit nō solū hūane sꝫ et
angelice intelligentie capacitātē: ⁊ est miraculuz
miraculorum: magis occultum esset hominibus
⁊ incomprehensibile etiā doctis in scripturis: q̄
tempus aduentus eius quod si explicite descri-
batur: non excedit facultatē hominis naturalē.
¶ Item falsum est qꝫ de tꝑe aduētus ꝑꝑi: nō ha-
bent̄ exp̄ōes hebreoz vt ipse mꝑr̄ dicit. sed et in
hoc a suo postillatore recedit qui in disputatōe
sua supra allegata circa tēpus aduētus ꝑꝑi: reci-
tat exp̄ōes hebreoz cōcludēs ex eis tēpus illud
iā ꝑꝑeritū. ¶ Et ꝑꝑeterea mꝑr̄ math. non soluit
sufficiēter rōem burgen̄. s̄ opinionē postillato-
ris sumptā ex illa auctoritate h̄ capli. hic ē he-
res venite occidamus eū. Nā vt burgen̄. hic tan-
git ⁊ magis expresse ꝑꝑima Loꝝ. ij. non valet di-
cere sicut hic soluit mꝑr̄ math. qꝫ ante crucifixio-
nem habuerunt docti iudeoz nōdum inuidia
⁊ odio excecati: veram extimatōem de ꝑꝑi deita-
te in vniuersali s̄m quam dixerūt. hic ē heres. et
tñ tꝑe crucifixiōis hūerūt falsam extimatōem in
particulari de eius deitate odio ⁊ inuidia deꝑꝑa-
uati. Non enim hec solutio satisfacit: qm̄ ꝑꝑabo-
la euāgelica: manifeste loq̄t̄ de tꝑe crucifixiōis
cū dicat. hic ē heres. venite occidam⁹ eū. ¶ Itē
nō satis appet q̄d velit significare mꝑr̄ mathias
cum dicit. Iudeos ante crucifixionem habuis-
se ueram extimatōem in vniuersali de ꝑꝑi deitate.
sed qꝫ extimatio ꝑꝑicularis. s. tꝑe crucifixiōis: fu-
erit impedita odio ⁊ inuidia. Nam si vocet exti //

matōem in vniuersali de xpi deitate. hāc. s. q. cri-
 stus eēt uel futurus eēt deus q̄cūq; hō in parti //
 culari diceretur xps: ocedimus. sed illud doctri-
 ne sci tho. nō aduersat. Negat. n. scūs tho. q. iu-
 dei cognouissent illum hoīem xpm quez oculis
 videbant in actu existētie inter eos conuersan-
 tem: esse deum cum essent odio ⁊ inuidia exceca-
 ti. sed non negat quin per scripturas propheta-
 rum: docti eorum habuissent noticiā deo inspi-
 rante: q. xps quicunq; ille foret futurus esset de-
 us. Si autem appellet existimatiōem in vniuersa-
 li eam quaz iudei habuissent ante crucifixionem
 q. scz ille singularis homo xps quem actualiter
 ⁊ presentialiter uidebant inter se conuersantem
 esset deus ⁊ extimatōem in particulari appellet
 ipsammet extimationem pro tempore crucifixo-
 nis quam dicit iudeos non habuisse: inepte ⁊ s-
 omnia artis dialectice documenta loquitur. Non
 enim propositiones de eodem subiecto numero
 ⁊ predicato: variantur s̄m rōem vniuersalitatē
 ⁊ singularitatis: propterea q. diuersis tempo-
 ribus ab intellectu aut formantur aut concipiuntur:
 sed accipiuntur vniuersalitas ⁊ singularitas in p-
 positionibus: s̄m q. res subiecta abstrahitur v-
 l non abstrahitur ab individualibus conditioni-
 bus. que diuersitas non fuit in existimatiōe aut
 apprehensione iudeorum de diuinitate xpi pro
 tempore crucifixionis xpi ⁊ ante crucifixionem.
 cum in vtroq; tempore: de eodem homine singu-
 lari prout pticulariter et individualiter vide-
 bant eum actu existere et inter eos conuersari:
 habuerint existimatiōez suam. ¶ Ex q̄b⁹ oib⁹

Euangelium.

satis apparet q̄ rōes postillatoris s̄ sc̄i tho: sūt inualide ⁊ q̄ ualde inepte ⁊ minus sufficienter p̄ dicta magistri matheie probent. ⁊ per cōsequēs q̄ positio sancti tho. rationabilior ac uerior sit. q̄ forte diligentius considerans postillator p̄ma Corin. ij. super illud. Si enim cognouissent ⁊c. ad modum dicendi sancti tho. redire uidet. Inquit. n. ⁊ breuiter pōt repeti conclusio. s. q̄ periti iudeorum qui principes hic dicunt: cognouerunt ihesum nazarenum esse messiam in lege et prophetis promissum. quia uidebant prophetias de ipso impletas quantū ad tempus ⁊ locū ⁊ alias circumstantias. Sed quia cepit predicare contra uitia eorū publice: cognitio illa p̄ odiū ⁊ inuidiam contra xp̄m insurgentem fuit in eis obscurata ⁊ ceperunt prophetias aliter interpretari. Nec postillator. In qua conclusionē nullaz fecit mentionem de diuinitate xp̄i. p̄mo uidet q̄ ea intentione hanc conclusionem uoluit repetere: ut ibi corrigeret quod in hoc capitulo mathei dixerat de xp̄i diuinitate cognita a iudeis. nā alias: bene poterat transire in eo loco sine replicatione illius conclusionis. presertim quia ante cōclusionem subiunxerat. de hoc plenius dixi sup̄ p̄j. ca. adat. quod certe poterat ip̄m excusare a tali reiteratione: nisi uoluisset ibi corrigere: que hic apud adatheum scripserat.

Circa euangelium Marci.
Capitulo quinto.

In ca. v. postillatoz mouet q̄onem si x̄ps
 fecerit miracula sola uirtute diuina. In cu
 ius prosecutione recitat modum dicendi
 qui communior est. q. s. uirtus sancti viri opan
 tis miracula: nō est aliqua uirtus permanēs per
 modum habitus. sed per modum passionis trā
 seuntis sicut ⁊ prophetia. Et inducit ad hoc ra
 tionem que sancti tho. est in q̄onibus de p̄o. dei
 q. vj. de miraculis ar. iiii. quam etiā tangit secū //
 da sc̄o. q. clxxviii. ar. p̄mo ad primū. quia si vir
 tus faciendi miracula in uiris sanctis eēt per mo
 dum habitus p̄manens: quotienscūq; uellēt mi
 racula facerent. ¶ Hāc rōem postillatoz dicit in
 ualidam inquies. Sed quicq̄d sit de cōclusionē:
 ratio tñ non ualet. qz sicut dictum est talis uirt
 operandi miracula non est p̄ncipalis: sed tan
 tum instrumentalis. Instrumentū autem opera
 ri nō pōt q̄uis sit perfectū per formā suā: nisi
 moueatur actualiter per manū artificis. sicut pa
 tet q̄ securis non potest secare nisi per manū ar
 tificis moueatur. ⁊ ideo dato q̄ talis uirtus sit
 mansiua: non potest tamen operari ad miracu //
 la absq; motōe diuine uirtutis p̄ncipaliter agē
 tis. hec postillatoz. ¶ In quibus plane duplici
 ter deficit quare ⁊ rō sc̄i tho. in suo manet vigo
 re. deficit primo quia vlr loquens dicit instru //
 mentū q̄stucūq; p̄ formā sit perfectū: non posse
 operari nisi tunc precise quādo a p̄ncipali agē
 te actualiter mouetur. Hoc enim falsum est. Naz
 seruus ut p̄hs dicit in primo politi. instrumentū
 est dñi sui ⁊ tñ agit vt instrumentum cum exeq̄t
 p̄ceptum eius cessante actuali motione dñi q̄ ē

Euangelium.

impositio precepti. Item semen fm phos instru-
mentum ē anime generantis. sed quia uirtutē ha-
bet non transeuntem sed manentem a generante
derelictā : agit disponendo ad animā geniti etiā
post q̄ actu cessat motio actualis generantis q̄
in seminis decisione consistit. Item herbe potio-
nes emplastra ⁊ alie res medicinales iſtrumenta
sunt secundum aliquem modum medicorum .
sed propter uirtutes agendi quas habent pma-
nentes: operantur ad sanitatis restitutōem cessā-
te actuali medicorum motione que in talium re-
rum applicatione consistit. ⁊ idem in multis hu-
iusmodi instrumentis inuenitur. falsa ergo est il-
la propositio postillatoris absolute ⁊ vniuersali-
ter intellecta sicut ip̄e loq̄tur. ¶ Deficit secundo
in illatione quam intendit. non .n. recte infertur
absolute ⁊ vniuersaliter. Instrumentum nō agit
nisi actualiter moueatur a principali agente: er-
go q̄tūcunq̄ perfectū sit per formā: non hēt in-
potestate sua agere cum uoluerit. Apparet ma-
nifeste falsum. nam ministri sacramentorum iſtru-
menta dei sunt in dispensandis sacramētis. ⁊ de-
us principaliter ⁊ actualiter agit circa sacramen-
torum collatōem. Sed quia sacerdos caractares
habet que est uirtus perfecta permanēs ⁊ immo-
biliter se hīs per modum habitus q̄uis habit⁹
non sit sed pō: potest quotiens uoluerit confi-
cere debita materia p̄supposita. vnde ⁊ intentio
agendi requiritur in ministro sacramentorū de
necessitate. qđ nō eēt: si in eius ptāte non eēt cir-
ca sacramenta agere. Item nec error qui in sacra-
mentis accideret ministris imputaret: si sacmen-

torum dispensatio in eorum potestate non eēt .
 Item humanitas xpi instrumentum fuit diuini //
 tatis sed nephas est dicere q̄ per actiones suas
 ⁊ passiones: non meruerit homo xps nobis sa //
 lutem. meritum autem est fm actiones uel passi
 ones que sunt in ptāte eius qui meret . vnde qz
 naturalia in potestate nostra non sunt: ideo se //
 cundum phm naturalibus non meremur. Item
 viri iusti in actionibus suis instrumenta sūt spi
 ritus sancti. fm illud Rō. viij. quicumq; spiritu
 dei aguntur his filij dei sunt. ⁊ tamen opatōes iu
 storum in potestate eorum sunt. alias non essent
 sibi meritorie. causa autem quare sunt in eorum
 potestate ē: quia spūs scūs mouet viros iustos
 dando eis uirtutem agendi permanentem p mo
 dum habitus. s. gratiaz ⁊ caritatem ⁊ dona sua .
 Unde qz magister sniarum. xvij. vi. pmi li. fuit
 huius opinionis q̄ caritas non est aliquid crea
 tum in aia: sed q̄ motus dilectionis est a spiritu
 sancto nō mediāte aliquo habitu: cōiter a docto
 rib⁹ nō tenet . Nā sic seq̄bat q̄ mēs hūana eēt in
 actu dilectōis mota tm ⁊ nullo mō pncipiū talis
 act⁹ ⁊ p oīs q̄ act⁹ dilectōis nō eēt hōi volūta
 rius ac p hoc nec sibi meritori⁹ . qđ eēt erroneū .
 ¶ Et p̄terea ex diffinitōne habitus p̄ falsū q̄ si
 instrumētū aiatū aia rōnali p formā habituales
 pfectū sit: non possit per eā agere quōtiens uo
 luerit qm̄ habitus a commē. iij. de aia diffinitur
 quo quis agit cū uoluerit. Itēz aug⁹ . in li. de bo
 no coniugali diffinit. habitus est quo aliqd̄ agi
 tur cū tēpus affuerit. adale ergo ifert postillator
 absolute ⁊ vlr loquēdo q̄ instrumētū q̄tūcūq;

Euangelium.

perfectū p formam: nō hēt in p̄tate sua agere. de
buit enim ⁊ de instrumēto ⁊ de forma quā par
ticipat ad agendū distinguere. ⁊ tunc uerissimā
ac ualidam inuenisset rōem sc̄i tho. Verum q̄
p̄ncipalis agentis quod deus est: actualis mo
tio requiritur ad actionem cuiusuis instrumen
ti. sed hoc est propter totalem ⁊ vniuersalem ra
tionem causalitatis ⁊ influentiā cōtinuam quaz
habet respectu omnium creaturarum. ⁊ nō soluz
respectu eoz que p̄prie sunt instrumenta. Cū
nō requirit motio dei actualis ad actōem oīs in
strumēti sui v̄l̄ loquēdo in q̄stū instrumētū ē p̄
prie ⁊ stricte acceptū put ab alijs agētibus di
stinguitur: sed in q̄stū est agens creatū. Nullū enī
agens creatū nec celū nec angelus (que tñ nō cō
sueuerunt appellari stricte ⁊ p̄prie instrumen
ta) agere pōt sine actuali dei influētia ⁊ motione
p̄out pulcre deducit sc̄us tho. in de p̄o. dei. q.
iij. ar. vij. Sed propterea nō tollitur libertas ar
bitrij in agendo agētibus per intellectum ⁊ per
fectis fm formam habitualem que sit p̄ncipiū
agendi cum uoluerint. in quo postillator decep
tus est. ⁊ hui⁹ ratio est: quia motio diuina que
ad agendum requiritur: nunq̄ deest. ⁊ ita si po
natur agens intellectuale perfectum per formam
habitualem que sit p̄ncipium agendi: in p̄tate
sua habebit agere. Certū est enim q̄ sine actuali
dei motione nullam homo potest habere opera
tionē. cum deus operetur in omni operāte. Cū
psa. xxxij. d̄r. omnia opa n̄ra opatus es in nobis
d̄ne. Sed hoc nō obstante: dictum ē Eccl. xv. de
us ab initio constituit hoīem ⁊ reliquit illum in

manu consilij sui. ⁊ infra. Ante hominem vita et
 mors bonum ⁊ malum quod placuerit ei dabit
 illi. Instantia autem postillatoris tenet de instru-
 mento inanimato precise. ⁊ quod nō hēt uirtutē
 agendi immanentem.

Circa Euāgeliū Luce Ca. ij.

In ca. iij. postilla-
 tor recitat duas opiniones de scia hūa-
 na spī. vna ē q̄ in spō fuerit habitualis
 scia acquisita experimētalis q̄ accipitur per ope-
 rationem sensuum ⁊ illustrationum intellect⁹ agē-
 tis. In qua scientia sps profecit per pcessum eta-
 tis. Et hec positio ē sancti tho. iij. par. q. ix. arti-
 iij. ⁊ q. xij. ar. ij. Alia opinio est q̄ sps in tali sci-
 entia nō pfcit fm habitū ⁊ fm se. sed solū q̄rū
 ad ostensionem in effectu. qz. s. scientiam suā aut
 sapientiam magis ac magis ostendebat fm pro-
 cessum etatis ⁊ beneplacitū suū. ac prout nostre
 saluti expediebat. Et pro ista opinioe arguit po-
 stillator ad quam ipse uidetur declinare. qz duo
 habitus eiusdem rationis: non possunt eē simul
 in eodem intellectu. sed in spō ponitur sciētia in-
 fusa. que non ē alterius rōis a scientia acquisita
 cum se extendat ad omnia ad que scientia experi-
 mentalis ⁊ acquisita fm ponentes eam: ergo rē.
 probat illud per exemplum. quia oculus mira-
 culose datus: eiusdem rationis est cum oculo da-
 to uel generato per naturā. eo q̄ sunt circa idem
 obiectum. ¶ Soluit cōsequēter motium prime

Euangelium.

opinionis dicēs q̄ nec p̄pterea intellectus agēs
in x̄po fuit ociosus. quia operatio intellect⁹ agē
tis non solum est necessaria in abstractione spe
cierum intelligibilium: sed etiam in consideratō
ne s̄m habitum scientie prius acquisite in q̄ non
abstrahit de nouo spēs. Hec postillator. ¶ Ad
que burgeñ. r̄ndet. primo ad rōem q̄ habit⁹ sci
entie infuse non est idem specie cū habitu sciētie
acquisite etiam si sint de eodem ⁊ circa idē ob
iectum. qm̄ habitus non solū distinguuntur s̄m
obiecta: sed etiam s̄m principia actiua taliū ha
bituū seu dispositionū put scūs tho. dicit p̄ma
secūde. q. liiij. ar. ij. Et inde ē q̄ habit⁹ sciarū v̄i
uersificāt nō solū s̄m diuersitatē obiectoz: s̄ eti
am s̄m diuersa media q̄b⁹ demōstrāt. cōclusiōes
īparum sciarū. sicut habit⁹ scie astrologie de ro
tūditate terre q̄ demōstrāt p̄ media mathematī
ca: ali⁹ ē ab habitu scie naturalis de eadē rotun
ditate terre q̄ p̄ mediū naturale demōstrāt. Cū
cū p̄cipiū actiuū habit⁹ scie acq̄site sit lumē na
turale intellcūs agētis. p̄cipiū uero actiuū hit⁹
scie infuse sit lumē sup̄naturale: seq̄t q̄ tales duo
bitus sunt diuersarū rōnū. ⁊ sic p̄nt eē s̄l i eodē
intellectu. ¶ R̄ndet cōsequēter ad exēplū iductū
q̄ non est simile. quia res naturales distinguūt
specie s̄m principia intrinseca tātū precipue s̄m
formam. non s̄m principia extrinseca. Nā ignis
generatus ex alio igne: idē est specie cū igne ge
nerato ex reflexione radiorū solarium eo q̄ for
ma specifica v̄triusq̄ ignis: est eadem licet causa
efficiens sit diuersa. sed in habitibus: differētia
specifica accipitur s̄m principium extrinsecū ut

ē p̄ncipiū efficiens sicut etiam diuersificatur
 s̄m obiectū quod ē extrinsecū. Sic r̄ndet burgen.
C Sz q̄ in dictis ei⁹ aliq̄ sunt dubia ⁊ extra mē
 tē sci thome: melius ⁊ planius dicitur sicut sc̄s
 thomas respondet ad simile argumētū p̄ma secū
 de. q. lxij. ar. vlti. Erat enim argumētū tertio lo
 co. virtus acquisita ⁊ virtus infusa differūt s̄m
 illud q̄ ē imediate a deo factū: ⁊ a creatura. sed
 idē ē specie hō quē deus formauit ⁊ quē generat
 natura: ⁊ oculus quē ceco nato dedit ⁊ quē vir
 tus formatiua causat: ergo videt q̄ ē eadē virt⁹
 infusa ⁊ acq̄sita. Ecce argumētū. Seqūt r̄nsio. Ad
 tertiu dīcēdū q̄ oculū ceci nati: deus fecit ad eū
 dē actum ad quē formāt alij oculi s̄m naturā. ⁊
 ideo fuit eiusdē sp̄ei. ⁊ eadē rōe eēt si deus veller
 miraculose causare in homine vtutes quales ac
 quiruntur ex actibus. sed ita nō est in proposi
 to. Nec sc̄s tho. Declarauerat nō eē ita circa vt
 tutes infusas ⁊ acquisitas in corpore eiusdez ar
 ticuli. **C** Similiter dico in casu n̄o q̄ sciētis aīe
 x̄pi infusa a deo ⁊ acquisita: non fuerunt eiusdē
 rationis cum non essent circa idem obiectū p̄p̄ū
 ⁊ adequatū. neq̄ circa eundem actū. Nam p̄ ha
 bitum sc̄ie infuse: aīa x̄pi habuit cognitiōem nō
 solū oīm rerū quecūq̄ p̄tinent ad sc̄ias hūanas:
 sed etiam omnium eoz que per reuelatiōem diui
 nā hoībus innotescūt. Itē cognouit omnia sin
 gularia presentia preterita ⁊ futura. Itē ⁊ eētial
 substātiarū sepatarū p̄ modū quo nate sūt cog
 nosci ab aīa sepatata prout sc̄s tho. deducit. iij.
 par. q. xj. ar. p̄mo. p̄ hīcū uero sc̄ie acq̄sita: eoz
 p̄cise hūit cognitiōem: q̄ lūine naturali itellcūs a

Euangelium.

gentis ab hoīe cognosci possunt. Item cognitio per primū habitum infusum: poterat esse sine cōuersione ad fantasmata . per scientiam uero acq̄ sitam: non sine huiusmodi conuersione. nec etiā eiusdem rationis fuerunt in x̄po species intelligibiles infuse ⁊ acquisite neq; per media eiusdem rationis vtraq; scientia que proprie dicitur noticiam conclusionis: deducebat . cum species infuse fuerit in maiori vniuersalitate ⁊ abstractione et minus cōtracte q̄ acq̄site ⁊ maioris virtutis. ut pote ad plura scibilia se exēdentes. vnde consequens est q̄ neq; habitus scientie infuse in x̄po fuerit eiusdem rationis cum habitu scientie acq̄site. quēadmodū q; spēs inate q̄b^o āgeli itelligunt sunt alteri^o rōis a spēbus nostri intellect^o cū sint magis vles ⁊ simpliciores ac magis capaces. ⁊ similiter media per que sciētia in eis hēt: ideo ⁊ scientia angelorū alterius rōis ē a sciētia humanis quāuis scientia angelorū sit circa obiecta oīa circa q̄ sciētia hūane uersant . nō tñ adēq̄te sed superexcedenter. nā per pauciores species cognoscit intellectus angelicus eadē cognoscibilia: q̄ intellectus hūanus ⁊ p̄ media min^o contracta. sicut si grā exēpli dicamus q̄ per ip̄az speciem entis ⁊ per media quibus cōcludūt pprie entis passionēs in q̄stum ens: cognoscat angel^o ⁊ habeat sciētia non solum entis in sui communitate ⁊ eoz q̄ cōsequūt ens in q̄stum ens: s; etiā hēat entis mobilis sciam circa quod naturalis p̄sia uersat . aut si p̄ unā formā animalis ⁊ p̄ media quib^o de animali in q̄stū animal hēt sciētia: oīs animalium species cognoscat. q̄s intellect^o

hominis nō nisi per multas species ⁊ p̄ diuersa
 media cognoscit. ¶ Ex quibus patet quod nullius effica
 cie sit instātia mḡri math. sumpta ex auctoritate
 phi. iij. de aia. secantē scie quēadmodum ⁊ res.
 Nam loquit̄ ph̄s de rebus fm̄ rōem formale ea
 rū in q̄stū sunt scibiles fm̄ quē modū nō fuit sci
 entia infusa p̄pi circa eadē obiecta circa q̄ fuerat
 sciētia acq̄sita. nā eū scia infusa in p̄po fuerit per
 species innatas sicut in angelis: seq̄t̄ quod fuerit p̄
 spēs pauciores simpliciores ⁊ magis vniuersa //
 les ac etiā per media magis simplicia ⁊ min⁹ cō
 tracta q̄ scia eius acq̄sita q̄ hētur p̄ spēs accep //
 tas a sensibilib⁹. ac p̄ hoc per media alterius rō
 nis q̄stū ad scibilitatem. nam maior ⁊ minor sim
 plicitas vniuersalitas ⁊ cōtractio medioꝝ ⁊ p̄i
 cipioꝝ demonstrationis: variant eozum rōes
 formalem. sicut patet in demonstratione metha
 phisica ⁊ naturali. ⁊ patuit supra de scientia an //
 gelozum ⁊ nostra circa easdem res. quemadmo
 dum etiam ⁊ circa uirtutes productiuas rerū in
 uenitur. Nam quia ratio formalis uirtutis gene
 rativae aut̄ productivae leonis in sole simplicior̄ ē
 ⁊ minus contracta atq̄ capacioꝝ q̄ ratio forma
 lis uirtutis generativae in leone generante: ideo
 uirtus ipsa in sole ⁊ leone non est eiusdem ratio
 nis q̄uis ad eundem effectum concurrāt. vnde
 sol ⁊ leo in generatione leonis: agentia sunt non
 vniuoca. ¶ Ex quibus inferitur quod ratio forma //
 lis p̄p̄ij ⁊ adequati obiecti scientie p̄pi infuse:
 fuerit vniuersalior̄. simplicior̄. ⁊ maioris capaci //
 tatis q̄ ratio formalis p̄p̄ij ⁊ adequati obie //
 cti scientie acq̄sita. ⁊ per cōsequens quod fuerit alte

Euangelium.

rius rationis. probatur hoc quoniam formalis ratio obiecti scibilis in quod est scibile: sumit ex principijs per que scitur prout habetur ex dictis philosophi primo posteriorum in ca. certior autem scientia rationis. Ergo ubi media demonstrationis que sunt principia scientie alterius rationis sunt: et ipsa scientia et ratio formalis proprii et adaequati obiecti alterius erit rationis. quod et expresse philosophus dicit in ca. allegato in. §. altera autem scientia est ab altera rationis. ¶ Ex supradictis plane constat quod ratio postillatoris in proposito nostro nullius fuerit momenti. cum presupponat eiusdem rationis fuisse habitum scientie infuse et habitum scientie acquisite in christo. quod tamen falsum esse diffuse probatum est. Sed nec ratio eius ad motuum sancti theologi efficaciam habet. tum quia ut burgen. tangit magnum inconueniens est quod aliqua naturalis actio humane nature et que principalior est intellectus agentis. scilicet spirituum intelligibilium abstractio: de fuerit anime christi. Tu etiam quia ipsa postillatoris ratio: manifeste se ipsam destruit. probatur hoc quoniam operatio intellectus agentis que est necessaria in consideratione secundum habitum scientie prius acquisite: necessario presupponit operationem eius primam. que consistit in spirituum intelligibilium abstractioe. Nam sine hac non fit in intellectu possibili habitus scientie acquisite prout haberi potest ex. iij. de anima Et per consequens nec est consideratio secundum habitum huiusmodi. Unde cum ratio illa concedat non fuisse in christo operationem intellectus agentis primam que consistit in specierum intelligibilium abstractioe: necesse habet concedere quod neque in eo fuerit ope

ratio intellectus agētis que est in cōsideratiōe sēc
habitum scientie acquisite. quod tamen negat.
vnde patet q̄ se ipsam destruit ea responsio.

¶ Et præterea si in xp̄o fuit consideratio secun-
dum habitum scientie acquisite prius vt in re-
sponsione concedit postillator: ergo fuit in cri-
sto habitus scientie acquisite. quod tamen ipse
pretendit negare. Quare videtur plane q̄ pro-
prium uocem ignorauerit. Auctoritas autem san-
cti thome quam primo loco burgen̄. inducit. q̄
scilicet habitus distinguuntur secundum diuersa
principia actiua: non est ad propositum. quia il-
la distinctio accipitur secundum communē ha-
bituum rationem in quantum scilicet forme sūt
producte ex similib⁹ agētibus. eo q̄ omne agēs
facit simile secundum speciem. non autem acci-
pitur illa distinctio secundum propriam habi-
tuum rationem in quantum habitus sunt. secun-
dum quam considerationem disputatur in pro-
posito de habitu scientie infuse in xp̄o ⁊ acqui-
site. quare argumentatio magistri mathie con-
tra distinctionem habituum datam a burgen̄. se-
cundum diuersa principia effectiua: non tangit
sanctum thomam. ¶ Sed contra id quod san-
ctus thomas dicit in loco allegato per burgen̄.
in responsione ad secundum scilicet q̄ quia per
aliud medium demonstrat naturalis ⁊ per aliud
astrologus: ideo habitus naturalis sciētie ⁊ ha-
bitus astrologie diuersificantur: arguit magi-
ster mathias dicens q̄ illud improbet p̄hs p̄mo
posterior in ca. augentur autē nō p̄ media. nā ut
ipse mgr̄ dicit. ex illo textu hētur q̄ demōstratio

Euangelium.

non uariat p̄ media. sed in post uel latus substa
mēdo. ¶ Nec ualet iterū dicit ip̄e q̄d adducit de
medijs mathematico ⁊ naturali. nā si eadē cōclu
sio p̄bat per diuersa media: ex hoc nō uariatur
sciētia. q̄z manet eadē cōclusio q̄uis diuersimo
de p̄bata. sicut si eadē cōclusio. s̄. deus est vnus
p̄baref̄ rōe ⁊ auctoritate sacre scripture: vnū eēt
p̄ncipiū creditū. aliud aut̄ ratiocinatiū. eadez
tū eēt sciētia illius cōclusionis. q̄uis nō idē p̄
cipiū. vñ in talib⁹ bñ diuersificat̄ intellect⁹ sed
nō sciētia. q̄z itellcūs ē p̄ncipioz: sciētia uero cō
clusionū. ¶ Infert ultimo q̄ opinio burgen. et
scī tho. est s̄ augustinū. iij. de trinita. ⁊ bñ abro
sis de incarnatōe uerbi. quoz snia ē q̄ differētia
originis nō diuersificat̄ speciē. ⁊ ponit̄ exēplum
de hoīe creato ⁊ generato q̄ sūt eiusdem speciēi.
Nec mḡ mat. ¶ In q̄bus p̄ certo salua pace dix
erim nō satis erudite locut⁹ ē de posteriorz ana
leticoz documentis. Vñ ad p̄mā argumentatōez
dicit q̄ in textu p̄bi quē allegauit falsum ac pue
rilē hūit̄ intellectū. Nā p̄s ibi nullā de differen
tia aut diuersitate specifica uel generica demon
strationū facit mētionē. neq̄ cōpat diuersas de
monstratōes ad inuicem: sed loquēs de potissi
ma demonstratōe in qua p̄p̄a passio p̄bat̄ de
subiecto p̄p̄o ⁊ adeq̄to: dicit q̄ talis demonstra
tio non augetur per media. est dicere q̄ non sūt
multa media per que multe demonstratōes potis
sime fiāt quibus vna ⁊ eadē p̄p̄a passio de p̄p̄o
⁊ adeq̄to subiecto demonstrēt. Nō enim risibile
pōt per multa media duplici aut pluri demonstra
tione potissima demonstrari de hoīe. sed vna tū

et per unum medium. Cuius ratio est quoniam medium in demon-
 stratione potissima: est propria definitio. ut dicitur in 1. j.
 posteriorum. Sed unius rei una tantum est definitio propria
 et completa. ergo et una duntaxat erit potissima de-
 monstratio per quam una propria passio de subiecto
 adequato probetur. Neque etiam in post vel latius sub-
 sumedo: augentur demonstrationes potissime de eadem
 passione. sed virtute unius medij demonstrantur plu-
 res conclusiones. quarum tamen sola prima est propter quod
 et potissima. alie vero sunt particulares. ¶ Propter ergo
 quod male intellexerit magister math. litteram philosophi cum
 longe valde sit sensus illius a proposito nostro. Non
 enim poterat philosophus dicere quod secundum diuersitatem medi-
 orum non diuersificarentur demonstrationes. et per consequens
 sequens habitus sciarum cum ipse expresse dicat se-
 cundo posteriorum in ca. primo medium esse causam demon-
 strationis et quod omnis questio vere scibilis: sit que
 scio medij quo habito cessat omnis questio. et
 quod tota uirtus demonstrationis sit in medio quod
 dicit propter quid: ipse philosophus inquit in pluribus lo-
 cis primi et secundi posteriorum. ¶ Item media demon-
 strationum definitiones sunt prout dicitur secundo poste-
 riorum. Sed definitiones totam causam dicunt demonstratio-
 num quibus passiones de subiectis probantur put ibi
 dem philosophus ait. ¶ Inepte ergo et contra principale ar-
 tis resolutorie fundamentum: negat magister math. de-
 monstraciones uariari per media. unde et in primo
 posteriorum probat philosophus quod si media sunt infinita: et
 demonstratio procedit in infinitum. et si media sunt
 necessaria: quod conclusiones necessarie erunt. ita quod tunc ratio de
 demonstrationis: ex medijs ipsis accipitur. ¶ Ad secun-
 dam eius instantiam dicitur quod in exemplo dato de medijs
 kf

Euangelium.

mathematico ⁊ nāli: eadē conclusio materialiter
pbat p diuersa media. sed nō eadē cōclusio for
maliter. i. in q̄tū scibilis: pmo fm formalē rōez:
diuersa ē cōclusio. Nā terrā eē rotūdā aliā rōem
scibilitatis hēt cū demōstrat p mediū mathema
ticū ⁊ aliā cū p mediū naturale pbat. Nā pma
rō accipit fm p̄cipia q̄titatis: secunda uero p
p̄cipia motus uel entis mobilis. ergo terram eē
rotūdā: aliud scibile ē formaliter loquēdo cū de
mōstrat p mediū naturale: ⁊ aliud cū p mediū
mathematicū demōstrat q̄uis una sit conclusio
materialiter. ⁊ ita nō ad vnā sed ad diuersas sciē
tias ptinet. Nam vnitas. idētitas. aut diuersitas
sciārū nō accipit ex vnitate. idētitate. uel diuersi
tate materiali obiectoz: sed a formali q̄ ē rō scibi
lis in q̄tū scibile prout pulcre dēducit scūs tho
mas in scripto sup boetiū de trini. lectiōe. iij. q.
p̄ma ar. p̄mo. ⁊ sup p̄mū posterioroz in ca. certioz
aūt rē. Itē sup p̄mū phis. in p̄cipio. Un̄ q̄tū //
cūq; scibilia sint diuersa materialiter. vū tñ cōue
niāt in vna rōe formali scibilis in q̄tū scibile: ad
eadē sciām ptinēt. sicut uoces hūane multū dif
ferunt a uocibus inanimatorū corporoz. sed quia
conueniunt in vna rōe formali scibilis fm conso
nantiam: eadē est scientia que de vtrisq; consi
derat. ⁊ econtra si idem obiectum scibile sit ma
terialiter dum tamen hēat diuersas rōes forma
les scibilis in q̄tum scibile: ad diuersas scientias
ptinebit formaliter loquēdo. q; in q̄tū scibile:
nō vnū est obiectū sed duo. sicut corpus mathe
maticū ⁊ naturale idē sūt materialr. s. subiecto.
sed q; diuersa sunt scibilia: ad diuersas sciās ptī

nēt. ¶ Ad exemplū quod mgr math. inducit de hac cōclusiōe deus est vnus: simili mō dicendus est q̄ ipsa eadem conclusio materialiter probari potest ⁊ ratione ⁊ auctoritate. sed nō ipsa eadem formaliter. Nam aliaz rōem formalem cognoscibilitatis habet probata per auctoritatem sacre scripture. quia scilicet rationem crediti ⁊ rationem non visi seu non apparentis. ⁊ aliam rationem formalem habet cum per rationem demonstratiue probatur. nam sic habet rationem scibilis. visi. ⁊ apparentis. ⁊ q̄ iste due rationes sint formaliter diuerse: patet. quoniam se inuicem excludunt ab eodem subiecto. Ratio enim scibilis in quantum est visi ⁊ apparentis: excludit ab eodem subiecto rationem formalem crediti per fidem que est ratio non visi ⁊ non apparentis que se habet ad primam. vt priuatio. Non enim est possibile qđ de eodem secundū idem: vnus idē hō habeat simul fidem ⁊ scientiam. prout sanct⁹ tho. docet. iij. sententiarum vi. xxij. q. ij. arti. ij. subar. ij. ⁊ secūda secūde. q. p̄ma ar. ij. Et de ueritate. q. xiiij. ar. ix. ¶ Quod aut̄ ultimo dicit mgr mathias q̄ principijs demonstrationis existentibus pluribus manet eadem conclusio: non satis docte dictum est. est enim expresse contra p̄m p̄mo posteri. prout supra allegatum est in ca. certior autem ⁊c. Et sunt hec uerba eius. altera autem scientia est ab altera: quarumcunq; principia neq; ex eisdem neq; ex alteris sunt. ¶ Ad auctoritatē ambrosij ⁊ augustini ex r̄sione ad primam argumentatōem: patet quid dicendum ē. nā nō ē simile prout scūs tho. dicit p̄ma scđe. Et

Euangelium.

ibi allegatū est de diuerso mō originis in aliqua natura. vt de hoīe creato ⁊ generato: ⁊ de diuerso mō sciēdi aut demōstrādi. Nam p vtrūq; modū originis pducit eadē natura specifica ⁊ ad eundē modū essendi. ⁊ ad eosdem act⁹. qđ nō ē in pposito. Nā p diuersa pncipia sciēdi: alia et alia rō formalis scibilis accipit vt ex supradictis patet.

Circa Euāgeliū Johānis Cap. xiiij.

Ira euāgeliū Johānis in ca. xiiij. burgeñ allegat scñ tho. p̄ma secūde. q. cxiij. ar. iij. dicētē q; in veteri lege q̄ erat lex seruitutis nō dabāt cōsilia: sed tm̄ pcepta q̄ necessitate importāt. ¶ Cōtra hoc arguit mgr̄ math. ex l̄ra ueteris testamēti vt dicit q; puerb. p̄mo d̄. Desperistis om̄e cōsiliū meū. Et ca. iij. custodi legem atq; cōsilia r̄c. Ex quib⁹ videt sibi q; in veteri lege data fuerint cōsilia. ¶ Sed certe rudimō accepit mgr̄ math. nomē cōsiliij in uerbis sancti tho. vel obiectio sua tentatiua est solā habēs apparētiā. Consiliū enim in pmissis auctoritatibus ⁊ alijs ueteris testamēti: accipit largo modo p quacūq; psuasione aut monitōne q̄ cōiter ordinat ad vite hūane cōsuetudines ⁊ hominū prouidentia ac cōuersatiōem circa res agendas. fm̄ quē modū diuinū etiā pceptū ab equali uel inferiori ppositū: consiliū appellari pōt. s; scūs tho. loquit de cōsilijs fm̄ pp̄am ⁊ strictam acceptōem prout se habēt ex additione ad pcepta dei q; s. dāt de actib⁹ superogatiōis ordinātib⁹.

ad perfectōem vite spūalis q̄ consistit in pfectio
 ne caritatis dei ⁊ p̄mi ad quā nō oēs tenent q̄
 liter apo^o. accepit cōsiliū p̄ma Corin. vij. cū di
 fit. De virginib^o autē p̄ceptū dñi nō habeo: cō
 siliū autē do. dant. n. hmōi cōsilia de illis q̄ sunt
 via ad p̄c̄m gradū caritatis q̄ hēri pōt in via. sicut
 de p̄c̄a paup̄tate. castitate. ⁊ obediētia p̄p̄t
 p̄m. sub quo mō cōsilioꝝ cadūt generalr illa su
 perogatiōis opa: q̄ voto suscepta p̄petuo: statū
 perfectōis cōstituūt. hmōi. n. cōsilia in ueteri te
 stamēto data nō sunt. q̄ ut ap^o. inq̄t hebre. vij.
 nihil ad p̄fectū adduxit lex. Un̄ sup̄ illud. Si uis
 p̄fect^o eē r̄c̄. aDat. xij: dicit interlinearis. ecce cō
 tēplatiua q̄ ad euāgeliū p̄tinet. idē dicit glo. ra
 ba. ait enī. ecce duas uitas hōibus p̄positas au
 dimus. actiaz ad quā p̄tinet. nō occides ⁊ cetera
 legis mādata. ⁊ cōtēplatiuā ad quā p̄tinet. Si
 uis perfect^o eē. actiaz: ad legē p̄tinet. cōtēplatiua:
 ad euāgeliū. hec glo. p̄z ergo q̄ obiectio magi
 stri math. nō ē ad p̄positū sancti tho. sed et po
 stillatoꝝ suus plane obsistit dicēs mat. v. p̄p̄z ad
 didisse ad p̄cepta ueteris legis: cōsilia. exponēs
 illud. non ueni soluere legem r̄c̄.

Circa epistolam ad Ro. ca. v.

In ca. v. eple Rō. cū burgen. s̄ postillato
 rem diceret peccatum originale nō eē pu
 rā p̄uatōem. sed habitū corruptū: Indux
 it ad illud auctoritatē sancti tho. p̄ma secūde. q.
 lxxxij. ar. p̄mo id exp̄sse dicētis in solutiōe. ad p̄
 mu. ¶ Cōtra quē modū dicēdi mḡr. mat. arguit.
 k iij

Epistola.

Primo qz oē positiuū ē effectiē a deo. Si igit' peccatū originale ē tale positiuū: erit effectiē a deo. cōclusio falsa: ergo aliq' pmissarū. non maior. qz ab oībus cōcessa. igit' minor. falsitas cōclusiōis pbat'. nā si de' effectiē pducit aliqd' positiuum ad pctm originale ptinēs: aut pducit illud concurrēte cā scōa: aut nō. secūdu nō p̄t dari qz in causato a solo deo: nulla ē obliq'tas vitiosa. In pctō aut' originali ē morb' corruptio ⁊ obliquitas. igit' a solo deo effectiē pducī nō p̄t. Nec primū p̄t dari qz in hmōi pductōe: nō cōcurrūt primus parēs. qz eo nō exīte: nihilomin' cōcurrūt pctm originale. nec primus parens eadē rōe. Si aut' cōcurrere dī ōbens: tūc poti' ē dicēdu actu ale q' originale. ¶ Cōfirmat' dicit ipse qz nihil in differens ad statū culpe ⁊ grē ymo vtriq' statui cōpossibile: pōt eē pctm originale sed fomes. q' litas morbida. corrupt' habit'. q' litercūq' noietur ex quo cōsurgit rebellio viriū aīe: ē vtriq' statui predicto cōpossibilis. igit' talis hitus confictus non ē pctm originale. ¶ Maior pbat' qz peccatum originale nō stat cū grā. ymo constituit filios ire. ¶ Minor pz qz paulus ap'. exīns in gratia infra ca. vij. ⁊ gala. v. de huiusmodi qualitib' sibi adherentibus ⁊ eum collaphizantibus facit querelas ⁊ petit absolui rē. Est ergo peccatum originale pura priuatio per ansel. ⁊ alios sic de//scripta. Peccatum originale est quedam carētia iusticie originalis cū debito hūdi eā. sic q' debitu hūdi: sit formale in descriptōe illa. Nec mg'r math. ¶ Sed ad ista respondet. Ad primū cōcedit' p̄ma cōsequētia nec cōclusio ei' ē falsa vt ar

quēs dicit. Et ad pbatōem sue falsitatis dico q̄
 illud positiuū q̄b̄ in pctō originali includit̄ tan
 q̄ materiale: effectiue producit̄ a deo q̄tū ad id
 quod h̄z entitatis cōcurrētib⁹ causis secūdis q̄
 cause sūt originis hoīs pctm̄ originale ḡhētis. ē
 enī māle in pctō originali q̄tū ad id q̄b̄ h̄z enti-
 tatis positioe ⁊ realitatis: dispō q̄dā viriū aīe in
 cōpatōe ad act⁹ suos. quod aut̄ h̄z talis dispositio
 corruptōis obliq̄tatis ⁊ defectūs (or. n. hitus
 corruptus aut inordinata dispō) est nō a deo nī
 si per accūs tanq̄ a remouente prohibens sed a
 cā secūda defectuosa. s. a uolūtate inordinata p̄
 mi parentis ⁊ a natura infecta ⁊ deficiente q̄ per
 viciatam originem ab adam per p̄ximos parē
 tes traducitur. Unde ⁊ primus parens mediate
 ⁊ p̄xim⁹ parēs imediate: cōcurrūt ad p̄ductōez
 talis habitus corrupti. i. abilitatis ⁊ inordinate
 dispositionis eo mō quo huiusmodi corrupte
 dispōni ouenit p̄duci. Nā sicut nō ē ens p̄ se sub
 sistēs: ita nec per se producit̄ sed ad p̄ductio
 nez alterius. s. nature humane infecte. ¶ Nec ua
 let improbatio huius q̄ ⁊ si p̄m⁹ parēs actu nō
 existat in se ⁊ p̄sonaliter: nec isto mō cōcurrat ad
 traductiōem peccati originalis: existit tamen et
 concurret uirtute tanq̄ p̄ima causa in fieri. cō
 currētibus inter medijs parentib⁹ qui ab eo de
 scendunt ⁊ naturam ac uirtutem generatiuaz ab
 eo acceperunt sicut a principio ⁊ cā productiua.
 qua uirtute: ex cōse quēti pctm̄ originale tradu-
 cit̄ in puero nato. quicquid enī ē cā cause: cau
 sa est causati. Unde falsum est q̄ non existen-
 te p̄ximo parente neq̄ in se neq̄ in suo effectu

Epistola.

vel uirtute aut natura ab eo deriuata: peccatum originale cōtrahat. Et cū dicit arguens q̄ neq̄ parens p̄rimus existit. s. in se. cum puer nat⁹ cōtrahit pctm̄ originale: uico q̄ ⁊ si illud def̄ ut in postumis: existit tñ ⁊ cōcurrit mediāte. s. uirtute generatiua ab eo cū semie decisa. Et hoc sufficit ad illud qđ p̄icipiū ē ⁊ cā in fieri qualiter se habent parētes p̄rimi ⁊ remoti in generatōe prolis ⁊ peccati originalis traductōe. Cū si argumētū mḡri math. ualeret: sequerēt q̄ neq̄ p̄im⁹ p̄rens neq̄ p̄rimus parēs cōcurreret non solu ad traductionem peccati originalis: sed neq̄ ad generatōem pueri nati. ⁊ ita nec parentes eius dicerent. Non enim magis requirit̄ existētia parētum ad pcti originalis traductōem: q̄ ad pueri generationē. ¶ Ad cōfirmatōem or̄ ad minores q̄ fomes. qualitas morbida. corruptus habitus ⁊ qualitercūq̄ noietur dispō illa uiriū inordinata: nō manet in statu gr̄e s̄m q̄ ponit̄ peccatum originale. s. in q̄tum est defectus quidā culpabilis. Nā per grām baptismalē tollit̄ culpa ⁊ reatus pene soluitur. Remanet autem fomes aut illa uirium inordinata dispō prout ē defcūs quidaz nature in se relicte. s̄m quam rōem nullū inconueniens est q̄ remaneat sub utroq̄ statu. qz baptismus naturam nō purgat nisi q̄tum pertinet ad infectōem persone.

Circa epistolam ad Hebreos.
Capitulo octauo.

In ep̄la ad Hebræ. ca. viij. burgen̄. uolens
 rôes assignare quare lex noua nō fuit da
 ta in scriptis. allegat sc̄m tho. p̄ma secūde
 q. cxf. ar. p̄mo dicētē. q̄ lex noua principaliter ē
 gratia sp̄s sc̄i cordibus hoīm indita que datur
 per fidē xp̄i. Inde cōcludit burgen̄. q̄ lex noua
 sc̄z principalis nō solum nō debuit scribi a xp̄o :
 sed nec etiam potuit scribi. q̄ gr̄a s̄m suā eētā
 est quedam qualitas mentis que non est scripti
 bilis. ¶ Sed cōtra hoc mgr̄ math. dicit fūdamē
 tum illius rôis burgen̄. esse erroneum. qm̄ tollit
 a xp̄o omnipotentiā ⁊ per consequēs deitatem .
 Probat. q̄ dicere xp̄m aliquid non posse quod
 cōtradictōem non implicat. est ab eo tollere om
 nipotentiā . sed qualitatem sp̄ualem signo sensi
 bili exprimere sicut uerbo uel scripto: minus in
 cludit cōtradictōem q̄z patrem in uoce ⁊ sp̄i
 tum sanctuz. in colūbe specie apparere: ergo nō
 est impossibile xp̄o: gratiam sp̄ualem sensibili
 ter scribere ⁊ pronunciare. Unde infert incautus
 esse fundamentum rôis burgen̄. Et ut in sanctuz
 thomā retorqueat iuxta desideriu cordis sui qd̄
 putat male dictum esse per burgen̄. dicit q̄ illō
 fundamentum: burgen̄. acceperit a sancto tho .
 cum tamen sc̄s tho. mentionem nullam fecerit
 utrum gratia sp̄ualis scriptibilis fuerit a xp̄o: vl̄
 non. neq̄z plura expresserit circa questionem per
 postillatozem motam: quam ipse postillatoz q̄
 totius questionis decisionez a sc̄o tho. accepit .
 Cū nō magis potuit habere burgen̄. fundamen
 tum sue conclusionis de inscriptibilitate gratie
 ex dictis sc̄i tho: q̄ ex dictis postillatozis. p̄mo

Epistola.

minus prout patet intuenti. Sufficeret ergo dicere ad obiectionem magistri mathie quod pertinet ad id quod de sancto thoma tetigit: quod false et utinam non maliciose sibi imposuerit fundamentum rationis burgen. ¶ Sed ne sibi sapiens uideatur: dico quod etiam si sanctus thomas dixisset legem nouam. id est gratiam spiritualem non potuisse a christo scribi: verum esset dictum in sensu quem burgen habuit. Non enim mens burgen. fuit cum dixit gratiam esse quid inscriptibile: quod ipsa aut alia spiritalis qualitas per corporale aut sensibile signum significari. aut suo modo representari non poterat. Nam id magne esset demeritum cum ipse sepius uiderit ac legerit nomen gratie quod ipsam essentiam gratie significat: litteris scriptum. primum et figuram corpoream in pariete depictam gratiam aut caritatem rudibus representantem. Sed intellexit burgen. quod gratia est quedam qualitas mentis que in natura sua est quid inscriptibile cum sit res pure spiritalis. et in hoc sensu argumentatio magistri mathie nullius est momenti. Nam minor propositio eius est falsa. quoniam qualitatem penitus spiritualem corporeis litteris scribi aut formari per se et secundum se ipsam: implicat contradictionem: nam quod secundum se et in natura sua spiritalis est: incorporeum est et insensibile: sed quod scribi aut depingi potest secundum se in natura sua: necessario est sensibile ac corporale. Esse autem sensibile et non esse sensibile. et esse corporeum. et non esse corporeum: contradictionem important. Igitur id quod spirituale est secundum essentiam suam litteris scribi aut corporaliter depingi secundum se ipsum et in natu-

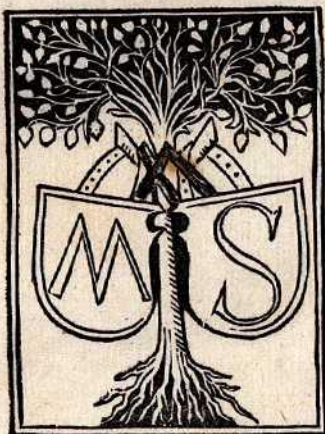
ra sua: contradictiōem includit. ac per hoc omni
 potentie dei non subiacet. ¶ Neq; ppositū suuz
 pbat ipse magister per simile quod inducit de
 apparitione patris in uoce. ⁊ spūs sancti in spe //
 cie colūbe. qm̄ pater fuit in uoce sicut in quodā
 signo q̄tū ad aliqd̄ quod p̄ri attribuitur repre
 sentatus. sed non fuit in se ipso q̄tū ad id quod
 est: uoce formatus. Nā quod uoce format: sen
 sibile ē ⁊ corpale. sic ⁊ spūs scūs fuit in specie co
 lūbe sicut i signo quodā designatus q̄tū ad ali
 quod attributū. s; nō fuit s̄m se ⁊ in natura sua:
 corporali columba formatus. hoc. n. ē impossi //
 bile. Un̄ aug⁹. in sermōe de trini. loquēs de hu //
 iusmodi apparitiōe ait. hec aut̄ opatio visibilit̄
 exp̄ssa ⁊ oculis oblata mortalibus: missio spiri //
 tus sancti dicta ē. nō ut appareret inuisibilis ei⁹
 substantia: sed ut corda hominum exterioribus
 visis commota: ad occultam eternitatem cōuer
 terentur. Ita etiam nec ipsa uox facta: ad naturā
 patris loquentis pertinet. Ait enim dñs Jo. v.
 Neq; uoces eius. i. patris vnq; audistis. neq; spa
 cium ei⁹ vidistis. Quod exponēs Criso. inquit.
 Non hoc dicit q̄ speciem sensibilez habeat. aut
 visibilem: sed quoniam nihil horū est circa deū.
 ¶ Patet ergo q̄ ex apparitione patris in uoce. ⁊
 spiritus sancti in specie columbe: non pbat cō
 tra burgen̄. q̄ gratia sit secundum se ipsam ⁊ in
 natura sua res scriptibilis. Unde constat aperte
 q̄ impugnatō magistri mathie i hoc passu gra
 tis ⁊ pro sola cupiditate aduersandi fuerit exor
 ta:....

Ec sunt illustrissime pater ⁊ dñe que ma
gistrum Nicholaum in postilla sup Bi//
bliam magistrumq; adathiam ppugna
tozem suum validis ac catholicis sc̃i Thome sen
tentijs reperi obiecisse. In quozũ absolutõem vt
a principio laboris mei pollicitus sum: satis me
dixisse arbitror. Et quidẽ spero diuino fret⁹ aux
ilio. id catholicũ. id religiosũ. idq; institutis sã
ctis consonũ omnino fore. At si qd fortasse ex lap
su excideret lingue vel alias diuinis nõ cõsentaneũ
documẽtis: ex nunc itidẽ reuoco: irritũ eẽ uolo.
meq; sacro sc̃e Romane eccle pro cuius fide san
guinẽ fundere paratus sum: in omnibus ⁊ iingu
lis dictis atq; scriptis subijcio. finit.

DEO GRATIAS.

Absolutum hoc opus: editum a Reuerendo ma-
gistro fratre Didaco de Deça ordinis predica-
torum. Magni ac Serenissimi principis Hispani-
arū ⁊ Sicilie ꝛc. preceptore. In defēsiones sancti
Thome: Hispalis per adeynardum vngut Ale-
manum ⁊ Stanislaum Polonū socios. Anno sa-
lutis cristiane adillesimo quadringentesimo no-
nagesimo primo. Die vero quarta mēsis febru-
arij.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

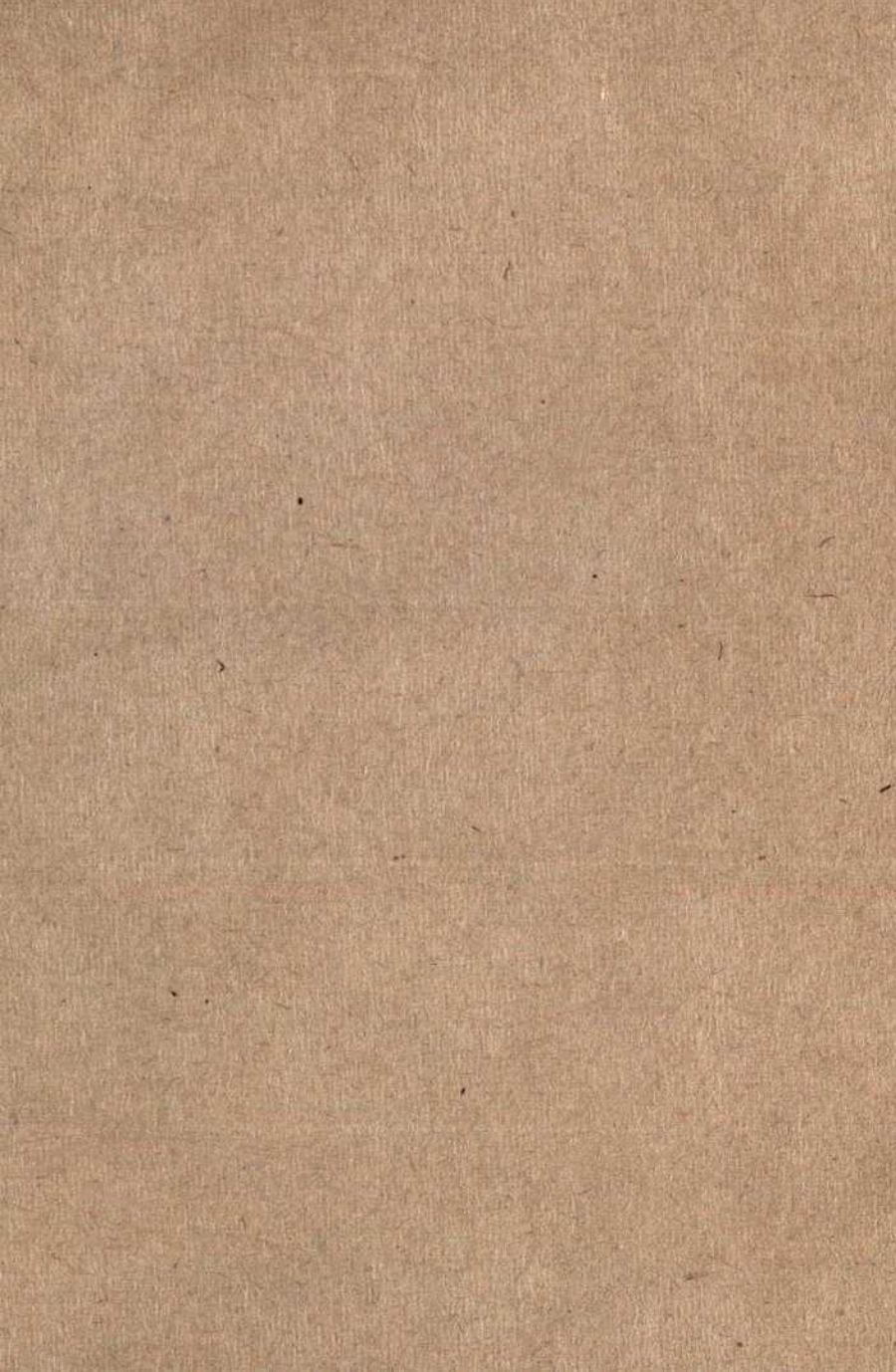

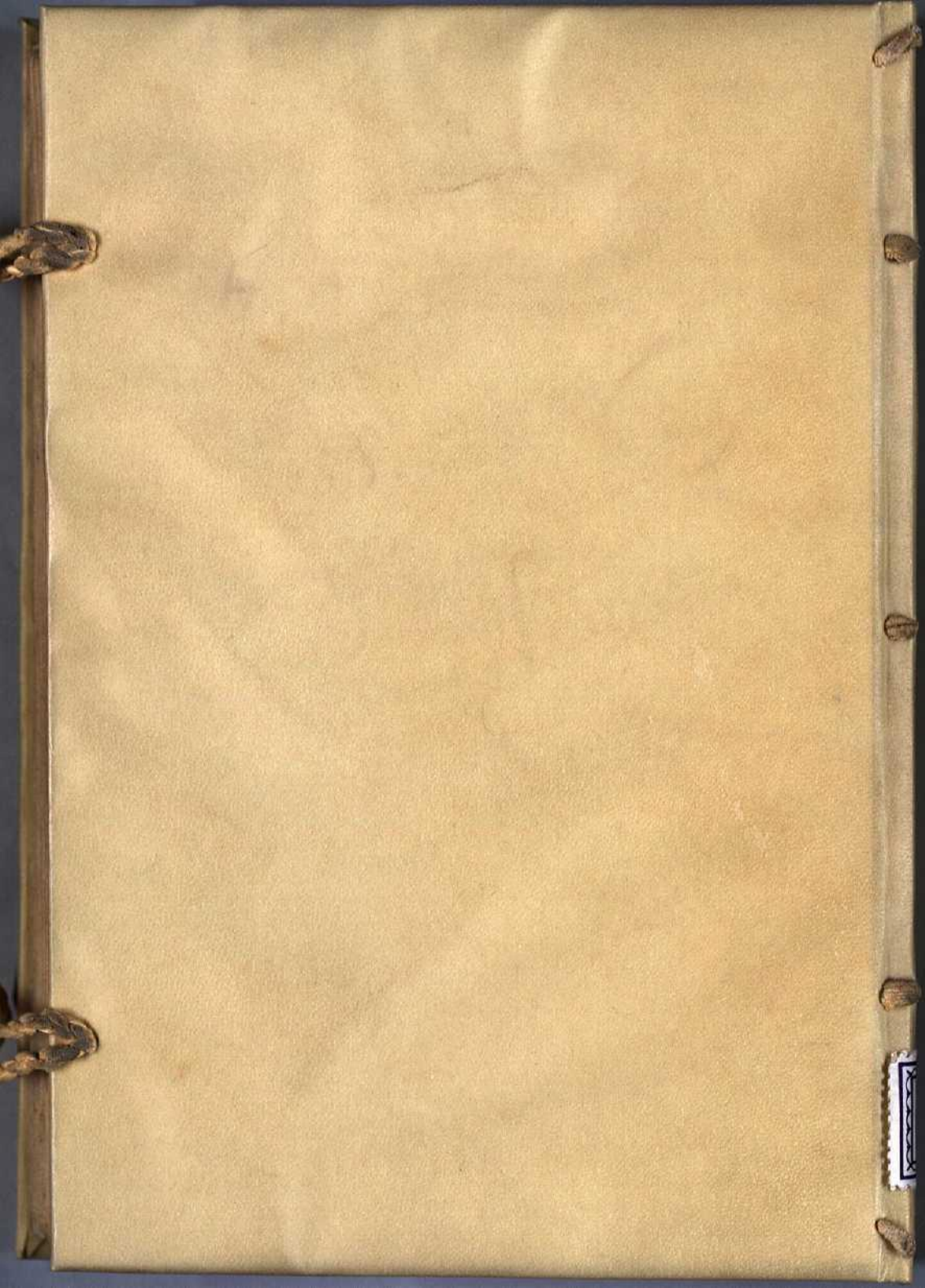

CAJA

C-94